

Hrvatski jezik na autrijskoj maturi

Kosac, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:971580>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-16**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb](#)
[Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za hrvatski standardni jezik

Zagreb, 17. rujna 2018. godine

HRVATSKI JEZIK NA AUSTRIJSKOJ MATURI

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS BODOVA

Mentorica:

Prof. dr. sc. Zrinka Jelaska

Studentica:

Ana Kosac

ZAHVALE

Posebno zahvaljujem profesorici hrvatskoga jezika u Željeznom Angeliki Kornfeind bez koje ovoga rada ne bi ni bilo. Hvala Vam na svim stručnim savjetima, utrošenom vremenu i toplim riječima.

Hvala i profesorici hrvatskoga jezika u Dvojezičnoj školi u Borti Nataliji Maurer koja je također velikodušno pomogla kada je to bilo potrebno.

Zahvaljujem od srca i mentorici prof. dr. sc. Zrinki Jelaska koja je svojim dragocjenim savjetima i stručnom pomoći omogućila završetak ovoga rada.

Od srca zahvaljujem obitelji, mojem Ivanu i dragim prijateljicama što su me savjetovali, podržavali i bili iznimno strpljivi kako za vrijeme pisanja ovoga rada tako i za vrijeme cijeloga studija.

Zaključno hvala mojim roditeljima! Bez vas ne bih bila tu gdje jesam.

Sadržaj

0. Uvod	1
0.1. Građa i metoda prikupljanja	1
0.2. Ustroj rada	2
1. Hrvatski jezik u austrijskom kontekstu	3
1.1. Status i položaj hrvatskoga jezika u Republici Austriji	3
1.2. Obrazovni sustav Republike Austrije	4
1.3. Hrvatski jezik u austrijskome obrazovnom sustavu – od vrtića do fakulteta	7
2. Hrvatski jezik – strani, drugi, nasljedni ili materinski jezik?	10
2.1. Jezik gradišćanskih Hrvata	10
2.2. Jezik useljenika novije generacije	10
2.3. Problem heterogenosti govornika	11
3. Učenje hrvatskoga standardnog jezika u austrijskim školama	14
3.1. Hrvatski jezik kao izborni predmet u srednjim školama	14
3.2. Hrvatski jezik u dvojezičnim školama	15
4. Procjenjivanje znanja hrvatskoga standardnog jezika kao stranoga na austrijskoj maturi	17
4.1. Pismeni maturalni ispiti iz hrvatskoga jezika u gimnazijama i višim stručnim školama	19
4.1.1. Opis cjeline Čitanje	19
4.1.2. Opis cjeline Slušanje	27
4.1.3. Opis cjeline Pisanje	33
4.1.4. Opis cjeline Jezik u kontekstu	35
4.1.5. Zaključni komentari	41
4.2. Usmeni maturalni ispit iz hrvatskoga jezika u gimnazijama i višim stručnim školama	42
4.2.1. Usmeni ispit na B1 razini	42
4.2.2. Usmeni ispit na A2 razini	48
4.2.3. Zaključni komentari	53
4.3. Maturalni ispit iz hrvatskoga jezika u zanatskim školama	54
5. Procjenjivanje znanja hrvatskoga standardnog jezika kao materinskoga na austrijskoj maturi	59
5.1. Pismeni maturalni ispit u dvojezičnoj gimnaziji	59
5.2. Usmeni maturalni ispit u dvojezičnoj gimnaziji	68
6. Procjenjivanje znanja hrvatskoga kao stranoga jezika u Republici Hrvatskoj	70
6.1. Ispit INI B2	70
6.2. Školovanje i državna matura za nacionalne manjine	71

7. Usporedba procjenjivanja znanja hrvatskoga jezika u Austriji i Hrvatskoj	74
7.1. Ispit INI B2 u Hrvatskoj i maturalni ispiti iz hrvatskoga kao stranoga jezika u Austriji	74
7.2. Školovanje i matura nacionalnih manjina u Austriji i Hrvatskoj	75
8. Zaključak	77
9. Literatura	78
10. Popis priloga	82

Sažetak

Hrvatski je jezik u austrijskome obrazovnom sustavu prisutan na nekoliko načina. Jedan je od načina učenja hrvatskoga jezika pohađanje izborne nastave iz hrvatskoga kao stranoga jezika u višoj srednjoj školi, gdje učenici mogu pohađati izbornu nastavu iz hrvatskoga kao drugoga ili trećega stranog jezika. Učenici se često odlučuju pohađati nastavu hrvatskoga jezika jer su gradišćanski Hrvati ili potomci hrvatskih iseljenika. Drugi je od načina učenja hrvatskoga jezika pohađanje dvojezične nastave, gdje hrvatski i njemački jezik imaju ravnopravan položaj te se oba smatraju materinskim jezicima. Budući da je hrvatski jezik nastavni predmet u višoj srednjoj školi (15–19 godina), učenici koji ga upisuju imaju različita predznanja pa postoji i više načina procjenjivanja toga znanja, ovisno o stupnju učenja te vrsti škole. Tema je ovoga rada prikaz procjenjivanja znanja na maturi iz predmeta Hrvatski jezik. Budući da su polaznici nastave hrvatskoga jezika u Austriji heterogeni, proces je poučavanja i procjenjivanja složen. Kako bi procjenjivanje znanja hrvatskoga jezika na maturi bilo što jasnije, u uvodnom je dijelu rada prikazan austrijski obrazovni sustav te je opisan položaj hrvatskoga jezika u njemu. U središnjemu su dijelu rada, pomoću provedenih ispita u pokrajini Gradišće, prikazani načini procjenjivanja znanja iz Hrvatskoga jezika na maturi. Predočeno je kako izgleda pojedini tip maturalnoga ispita iz Hrvatskoga kao stranoga jezika u gimnaziji i u stručnim školama: višoj stručnoj školi te zanatskoj školi. U nastavku su prikazani i primjeri usmenih i pismenih maturálnih ispita iz hrvatskoga kao materinskoga jezika za učenike dvojezičnoga sustava obrazovanja. U završnom je dijelu rada ukratko uspoređen austrijski način procjenjivanja znanja s procjenjivanjem znanja hrvatskoga kao stranoga jezika u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: hrvatski kao materinski jezik, hrvatski kao drugi jezik, procjenjivanje jezičnoga znanja, austrijska matura, obrazovanje nacionalnih manjina.

Key words: Croatian as mother tongue, Croatian as L2, language assessment, Austrian final examination, Education of National Minorities.

0. Uvod

Hrvatski se jezik koristi u komunikaciji u mnogim zemljama diljem svijeta. U takvim inojezičnim okolinama status je hrvatskoga jezika različit. U stranim zemljama hrvatski jezik svoje mjesto pronalazi i u obrazovnome sustavu pa ga je moguće učiti, ali i procjenjivati ovladanost njime. Svrha je ovoga rada prikaz i procjena nekoliko različitih načina procjenjivanja znanja hrvatskoga standardnog jezika u inojezičnoj okolini, preciznije u Republici Austriji.

0.1. Građa i metoda prikupljanja

Ovaj se diplomski rad temelji na analizi usmenih i pismenih maturalskih ispita iz hrvatskoga kao stranoga i materinskoga jezika provedenih u austrijskoj pokrajini Gradišće (njem. Burgenland). Analizirani ispiti iz hrvatskoga kao stranoga jezika provedeni su u nekoliko viših gimnazija, viših stručnih škola i zanatskih škola u gradu Željeznom u svibnju 2017. godine, a analizirani ispiti iz hrvatskoga kao materinskoga jezika provedeni su u Dvojezičnoj saveznoj gimnaziji u Borti u svibnju 2018. godine.

Ispiti iz hrvatskoga kao stranoga jezika nisu javni, ali ih je za potrebe ovoga rada ustupila profesorica hrvatskoga jezika u Željeznom, Angelika Kornfeind. Ispiti se ne donose u originalnom obliku, već su prilagođeni potrebama rada. Pismeni ispit iz hrvatskoga kao materinskoga jezika preuzet je s internetskih stranica¹, a primjerak usmenoga ispita ustupila je Natalija Maurer, profesorica hrvatskoga jezika u dvojezičnoj gimnaziji u Borti, jedinoj školi u kojoj se provodi matura iz hrvatskoga kao materinskoga jezika.

Neki općeniti podaci i informacije o sastavljanju i provođenju ispita mature prikupljeni su prilikom stručne prakse u okviru programa Erasmus+ u Željeznom u ožujku i travnju 2016. godine. Već je tada prof. Kornfeind, inače jedna od pokretača mature iz hrvatskoga jezika u Austriji, velikodušno informirala o načinima provođenja hrvatske mature. Ostatak vrijednih informacija prikupljen je neformalnim usmenim intervjuima od ožujka do lipnja 2018. godine s profesoricom Kornfeind, a podaci vezani uz maturu iz hrvatskoga kao materinskoga jezika prikupljeni su također usmenim intervjuiranjem profesorice Natalije Maurer.

¹https://www.srdp.at/downloads/?tx_solr%5Bfilter%5D%5B0%5D=handicaped%253Afalse&tx_solr%5Bfilter%5D%5B2%5D=documentType%253A%252FFr%25C3%25BChere%2BPr%25C3%25BCfungsaufgaben%252FKlausuren&tx_solr%5Bfilter%5D%5B1%5D=subject%253A%252FUnterrichtssprache%252FKroatisch

Prilikom prikupljanja podataka nužnih za nastanak ovoga rada konzultirane su i brojne internetske stranice posvećene austrijskom obrazovnom sustavu, srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju, zanimanjima i obrazovnim mogućnostima za učenike. Neke od tih stranica dostupne su na hrvatskome ili bosanskome/hrvatskome/srpskome jeziku. Detaljno je pretraživanje internetskih izvora bilo nužno i prilikom traganja za informacijama o mogućnostima studiranja hrvatskoga jezika u Austriji. Budući da nije pronađen izvor s popisom sveučilišta na kojima je moguće studirati hrvatski, bosanski/hrvatski/srpski ili bilo koji drugi slavenski jezik, bilo je potrebno pretraživati internetske stranice svih sveučilišta u Austriji i tražiti studije slavistike, a zatim pretraživati planove i programe svih navedenih preddiplomskih i diplomskih studija kako bi se pronašao studij hrvatskoga jezika u njima. Navedene poteškoće javljale su se i prilikom ostalih pretraživanja. Budući da se austrijski obrazovni sustav uvelike razlikuje od hrvatskoga, bilo je potrebno mnogo istraživati kako bi se shvatio način na koji taj sustav funkcionira i koje je mjesto hrvatskoga jezika u njemu.

0.2. Ustroj rada

Rad je moguće podijeliti na tri dijela. U prvome se dijelu opisuju položaj hrvatskoga jezika u austrijskom društvu, austrijski obrazovni sustav i mjesto hrvatskoga jezika u njemu. Opisane su i mogućnosti institucionaliziranoga učenja hrvatskoga jezika: kao stranoga i materinskoga, a opisana je i raznolikost govornika i njezin utjecaj na provođenje nastave i maturalskih ispita. U središnjemu dijelu rada analizirani su, opisani i vrednovani svi načini procjenjivanja znanja hrvatskoga kao stranoga i materinskoga jezika na maturi na konkretnim primjerima ispita. U završnom se dijelu rada osvrće na procjenjivanje znanja hrvatskoga kao stranoga jezika u Hrvatskoj te na mogućnosti polaganja manjinskih jezika na ispitima hrvatske državne mature. Navedeno se zatim uspoređuje s austrijskim modelom uz isticanje pozitivnih primjera.

Namjera je ovoga rada pomoću primjera opisati načine procjenjivanja znanja u inojezičnoj okolini i usporediti ih s procjenjivanjem znanja u matičnoj zemlji, Hrvatskoj. Sve ostalo navedeno u ovome radu u službi je kontekstualizacije, pojašnjenja i potkrepljenja nužnih za cjelovit opis i vrednovanje teme.

1. Hrvatski jezik u austrijskom kontekstu

Kako bi se uspješnije objasnio način procjenjivanja znanja iz hrvatskoga na austrijskoj maturi, ključno je za početak razumjeti status hrvatskoga jezika u Republici Austriji koju naseljavaju dvije različite hrvatske useljeničke skupine. Jedna od njih autohtona je manjinska skupina. Druga je useljenička skupina koja je u Austriju došla u novije vrijeme pa je njezina jezična situacija u mnogočemu drukčija. Ipak, obje skupine žive u inojezičnom okruženju te su pripadnice iste matične zemlje – Hrvatske. Štoviše, jedni i drugi, unatoč međusobnoj raznolikosti, hrvatski jezik uče u sklopu nastave u veoma sličnim uvjetima. Stoga će se u nastavku poglavlja dati kratak uvid u austrijski obrazovni sustav te će se pokušati odrediti mjesto hrvatskoga jezika u njemu.

1.1. Status i položaj hrvatskoga jezika u Republici Austriji

Hrvatski jezik u Republici Austriji specifičnoga je statusa uzrokovanoga društveno-povijesnim promjenama zbog kojih čitavu austrijsku pokrajinu Gradišće (njem. Burgenland) stoljećima naseljavaju pripadnici hrvatske nacionalne manjine – gradišćanski Hrvati² (usp. Hržica, Padovan, Kovačević 2011: 184). Geografski odvojeni od matične domovine, gradišćanski su Hrvati u šesnaestome stoljeću počeli razvijati gradišćanskohrvatski³ književni jezik (usp. Kinda Berlakovich 2011: 378). Krajem dvadesetoga stoljeća započeo je proces kodificiranja i normiranja gradišćanskohrvatskoga jezika,⁴ koji je ubrzo postao drugim službenim jezikom u Gradišću, a počinju jačati i težnje za uporabom hrvatskoga standardnog jezika.⁵ Konačno je postignut dogovor da se gradišćanskohrvatski podučava u osnovnoj školi i u nižim razredima srednje škole, što u hrvatskome školskom sustavu odgovara razdoblju osnovne škole, a da se hrvatski standardni jezik podučava u višim razredima srednje škole

² Gradišćanski su Hrvati, nakon Hrvata iz Karaševa, najstarija hrvatska nacionalna manjina koja izvan domovine živi više od pet stoljeća (usp. Ščukanec 2014: 36).

³ Osnovica je gradišćanskohrvatskoga jezika srednjočakavska uz nešto manje štokavskih i kajkavskih utjecaja. Iznimna vrijednost gradišćanskohrvatskoga jezika jest u tome što dijalektalne promjene koje su se dogodile u hrvatskome jeziku nisu zahvatile jezik gradišćanskih Hrvata pa je on danas primjerom arhaičnoga hrvatskog jezika od prije pet stoljeća (Kinda Berlakovich 2011: 378).

⁴ Godine 1982. započelo je tiskanje *Nimško-gradišćanskohrvatsko-hrvatskoga rječnika* autora Nikole Bencsicsa, Božidara Finke i Antuna Šojata, a 1995. godine izdana je *Gradišćanskohrvatska školska gramatika* autora Mirka Berlakovicha. U suradnji Znanstvenoga instituta Gradišćanskih Hrvatov s Institutom za hrvatski jezik u Zagrebu 2003. godine izdana je *Gramatika gradišćanskohrvatskoga jezika* (Sučić i sur.) (Kinda Berlakovich 2011: 378).

⁵ Razlog takvim težnjama bilo je mišljenje da gradišćanskohrvatski jezik ne može dosegnuti razinu standardnoga jezika koja mu je nužna za širenje s privatnoga, mikroregionalnoga kruga djelovanja na širi prostor djelovanja. Za uporabu hrvatskoga standardnog jezika najviše su se zalagali, pedesetih i šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća, gradišćanskohrvatski studenti, članovi Hrvatskoga akademskog kluba (HAK-a).

(usp. Ščukanec 2011: 160). Danas se u većini slučajeva hrvatski jezik svodi na uporabu u nastavi izbornoga predmeta gdje se uči kao strani jezik, dok se nastava na svim ostalim predmetima izvodi na njemačkome. Takav status hrvatskoga jezika utječe i na status hrvatske manjine, o čemu piše i Zorka Kinda Berlakovich: „današnji način provođenja dvojezične nastave ne može jamčiti skladan dvojezični i dvokulturni odgoj i izobrazbu. Posebice velike praznine očituju se u višim razredima osnovne škole i u srednjim školama. Dvojezična se nastava u pravilu ograničava tek na niže razrede osnovne škole“ (2006: 32).

Budući da gradišćanski Hrvati svoja manjinska prava mogu ostvarivati isključivo u pokrajini Gradišće (usp. <http://www.hrvatiizvanrh.hr/hr/hmiu/hrvatska-manjina-u-republici-austriji/3>, pristup: 9. lipnja 2018), hrvatski se jezik u ostatku Austrije pojavljuje samo kao jezik jedne skupine useljenika. U Beču primjerice djeca hrvatskih useljenika materinski jezik mogu učiti najčešće u okviru nastave bosanskoga/hrvatskoga/srpskoga hibridnog jezičnog sustava. U nastavi se rabe udžbenici svih triju jezika, a izvođenje nastave ovisi o nacionalno-jezičnoj pripadnosti učitelja. Jasno je da takva jezična okolina ne ispunjava potrebe govornika ni jednoga od navedenih triju jezika. Zbog toga postoje dopunske škole u kojima učenici osnovnoškolskoga uzrasta mogu učiti hrvatski jezik. Ipak, dopunski karakter podrazumijeva pohađanje nastave hrvatskoga jezika i kulture samo nekoliko sati mjesečno, čime se potrebe govornika ponovno ispunjavaju samo djelomično.⁶

1.2. Obrazovni sustav Republike Austrije

Za razumijevanje problematike procjenjivanja znanja hrvatskoga jezika na maturi, nužno je ukratko prikazati obrazovni sustav u kojemu se Hrvatski jezik kao školski predmet javlja. Svi podaci u ovome dijelu rada izneseni su na temelju informacija s internetske stranice posvećene austrijskom obrazovnom sustavu (usp. <http://www.bildungssystem.at/en/>, pristup: 18. svibnja 2018) i iz dokumenata koje izdaje nadležno austrijsko ministarstvo (usp. Savezno ministarstvo za obrazovanje 2016). Dijelom devetogodišnjega obveznog obrazovnog sustava djeca postaju s navršenih šest godina. Prve su četiri godine obveznoga obrazovanja za sve učenike istovjetne te se nazivaju nižom osnovnom školom (njem. *Volksschule*). Po završetku četvrtoga razreda učenici prelaze u višu osnovnu školu ili, po novom, u nižu srednju školu. Taj stupanj odgovara višim razredima osnovne škole u hrvatskome školskom sustavu. Od

⁶ Osim u Beču, hrvatski se jezik može učiti i u Linzu, Salzburgu, Grazu i Innsbrucku. Iako učitelje u pojedinim školama financira Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, hrvatska je nastava u Republici Austriji integralna, što znači da je u potpunoj nadležnosti austrijskih vlasti (usp. <http://www.hrvatiizvanrh.hr/hr/hmiu/hrvatsko-iseljenistvo-u-republici-austriji/18>, pristup: 9. lipnja 2018).

školske godine 2015/2016. dotadašnja viša osnovna škola (njem. *Hauptschule*) uključena je u proces prijelaza u novi programski okvir koji se sada naziva novom srednjom školom (njem. *Neue Mittelschule*). Nova je srednja škola utemeljena na nastavnome planu i programu usmjerenom prema kompetencijama, uporabi novih medija te individualnom pristupu učenicima.⁷ Učenici se nakon završetka četvrtoga razreda osnovne škole odlučuju za jedan od dvaju školskih tipova. Prva je mogućnost nova srednja škola (njem. *Neue Mittelschule*), a druga je mogućnost niža gimnazija⁸ (njem. *Allgemein bildende höhere Schule – AHS, Unterstufe*). Nova je srednja škola (njem. *Neue Mittelschule*) koncipirana tako da učenike pripremi za srednjoškolsko stručno obrazovanje pa time podrazumijeva samo osnovno opće obrazovanje. S druge strane, niža gimnazija pruža učenicima prošireno opće obrazovanje potrebno za nastavak školovanja u višoj gimnaziji, a kasnije i na fakultetima i sveučilištima.⁹ U sedmom razredu u obama školskim tipovima učenici se uže usmjeravaju tako što odabiru predmete koji će biti težište njihova obrazovanja.

Viša srednja škola odgovara srednjoškolskom obrazovanju u Republici Hrvatskoj. Također, i u Hrvatskoj i u Austriji učenici se odlučuju za stručno ili općeobrazovno usmjerenje. Uz navedeno, prije početka višega stupnja srednjoškolskoga obrazovanja učenici mogu pohađati jednogodišnju politehničku školu (njem. *Polytechnische Schule*) koja im omogućuje proširivanje znanja i dovršetak devetogodišnjega obveznog obrazovanja. Ta je škola neophodna za upis zanatske škole, a omogućuje i upis ostalih stručnih škola – srednje stručne i više stručne škole – bez polaganja prijamnoga ispita. Najčešće je ipak pohađaju učenici koji ne žele nastaviti obrazovanje pa im je ta godina ujedno i zadnja godina obveznoga obrazovanja. Općeobrazovna viša škola, odnosno gimnazija (njem. *Allgemeinbildende höhere Schule – AHS*) sastoji se od nižega i višega stupnja. Već spomenuti niži stupanj jest niža gimnazija koju učenici upisuju nakon četvrtoga razreda osnovne škole. S nižega na viši stupanj učenici prelaze u devetoj godini školovanja. Gimnazijsko školovanje završava ispitom zrelosti, to jest maturom čijim se polaganjem stječe pravo studiranja na visokim učilištima.

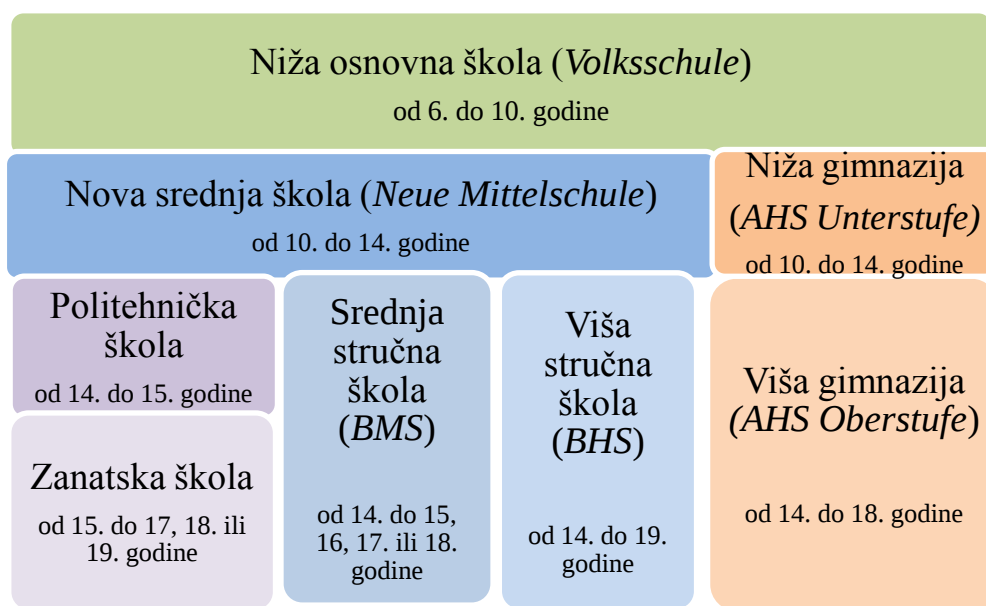
⁷ Prema podacima iz prakse, proces je prijelaza pri završetku te se očekuje da će biti dovršen do kraja školske godine 2017/2018.

⁸ Za upis u nižu gimnaziju postoje preduvjeti kao što su vrlo dobre ili dobre ocjene u četvrtome razredu osnovne škole, zadovoljavajuća ocjena odbora osnovne škole ili pristupanje prijamnome ispitu (usp. Savezno ministarstvo za obrazovanje 2016: 12).

⁹ Upis nove srednje škole učenike ne obvezuje da srednjoškolsko obrazovanje nastave u stručnim školama, kao što ni upis niže gimnazije ne obvezuje nastavak školovanja u višoj gimnaziji. Nakon osmoga razreda učenici imaju potpunu slobodu izbora, ali im opredjeljenje u petom razredu omogućuje bolju pripremu za nastavak školovanja.

Učenici koji se odluče za stručno školovanje biraju među nekoliko tipova škola. Prva je mogućnost zanatska škola (njem. *Berufsschule*) u kojoj se podrazumijeva da je učenik zaposlen za vrijeme školovanja. Ako učenik na kraju školovanja poželi nastaviti obrazovanje, mora polagati zanatsku maturu (njem. *Berufsreifeprüfung*). Drugi je tip stručnoga obrazovanja srednja stručna škola (njem. *Berufsbildende Mittlere Schule – BMS*) koja može trajati od jedne do četiri godine. Međutim, ako učenik koji pohađa ovu školu želi pristupiti maturi, mora pohađati nastavu minimalno tri godine i zatim pohađati dopunske tečajeve. Treći tip stručnoga obrazovanja jest viša stručna škola (njem. *Berufsbildende höhere Schule – BHS*) za koju bi se moglo kazati da objedinjuje najbolje od općeobrazovnoga i strukovnoga školovanja. Učenici pohađaju višu stručnu školu pet godina te se školuju i u stručnome i u općeobrazovnome području, a srednjoškolsko obrazovanje završavaju maturom i diplomskim ispitom. Matura im omogućuje nastavak školovanja na sveučilištima, veleučilištima i visokim pedagoškim školama, a diplomski ispit omogućuje im pristup tržištu rada, odnosno priskrbiljuje im određeno zvanje.

Tablica 1. *Obrazovni sustav*

Prethodno navedeno valjalo je spomenuti kako bi se razumjelo mjesto hrvatskoga jezika na novim standardiziranim ispitima zrelosti u gimnazijama (njem. *AHS*) i u višim srednjim školama (njem. *BHS*) sastavljenima prema kompetencijskome pristupu učenju i poučavanju.

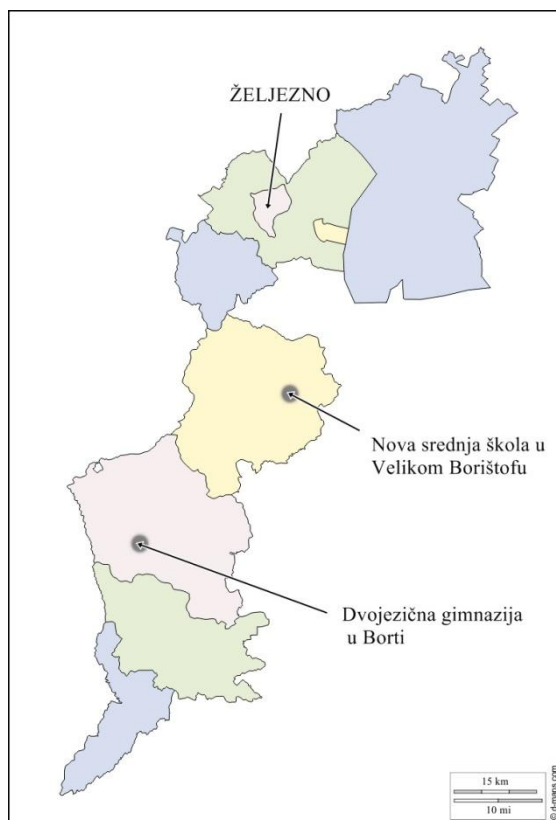
Učenici samostalno mogu odlučiti žele li polagati tri pismena i tri usmena ispita ili žele polagati maturu iz četiriju predmeta pismeno, a iz dvaju predmeta usmeno. Zbog toga su maturalni ispiti iz hrvatskoga jezika raznoliki. Pismeni je ispit, kao i državna matura u Republici Hrvatskoj, centraliziran i standardiziran, što znači da svi učenici i učenice u cijeloj Austriji u isto vrijeme pišu standardizirani test. Usmeni su ispiti u nadležnosti škola te su najčešće usmjereni prema težištu škole, odnosno tematski su orijentirani prema struci za koju se učenik obrazuje.

1.3. Hrvatski jezik u austrijskome obrazovnom sustavu – od vrtića do fakulteta

Budući da je hrvatski jezik u ostalim austrijskim pokrajinama slabije zastupljen, u ovome će se radu najviše pažnje posvetiti položaju hrvatskoga jezika u pokrajini Gradišće u kojoj je najzastupljeniji. Gradišćanskohrvatski je jezik manjinski i kao takvog ga je Republika Austrija definirala potpisavši 2003. godine *Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima*¹⁰ (usp. Ščukanec 2011: 84). Budući da je riječ o potomcima ljudi koji su se s hrvatskoga područja iselili prije nekoliko stoljeća, smatra ih se naseljeničkim nasljednim govornicima (usp. Jelaska 2014: 91), a njihov je jezik različit od izvornoga hrvatskog jezika. Gradišćanskohrvatski jezik za svoje je govornike svojevrsna identitetska instanca, često mnogo značajnija i jača od veze s matičnom domovinom Hrvatskom. Zbog toga se gradišćanska djeca s (gradišćansko)hrvatskim jezikom susreću vrlo rano. Osim u obiteljima, djeca kroz igru uče jezik u vrtićima (gh. *čuvanicama*). Također, od prvoga do osmoga razreda školuju se na gradišćanskohrvatskome, a ne na hrvatskome standardnom jeziku koji se u škole uvodi tek kasnije, i to uglavnom kao izborni školski predmet. I tada se u poučavanju koristi gradišćanskohrvatski pomoću kojega učenici lakše svladavaju hrvatski standardni jezik. Međutim, osim gradišćanskih Hrvata, nastavu hrvatskoga jezika pohađaju i ostali učenici. Najčešće su to djeca useljenika koji su počeli naseljavati austrijske prostore nakon raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i za vrijeme Domovinskoga rata u Hrvatskoj pa sve do danas (usp. Hržica, Padovan, Kovačević 2011: 184). Također, nastavu hrvatskoga jezika nerijetko pohađaju i potomci Hrvata koji nikada prije nisu učili hrvatski jezik. Budući da se poticanje višejezičnosti i kulturne raznolikosti smatra težištem austrijske obrazovne politike, za učenike-useljenike postoje mogućnosti učenja njemačkoga kao

¹⁰ Gradišćanskohrvatski je jezik uvršten u UNESCO-ov popis ugroženih jezika, preciznije, nalazi se na trećem od ukupno šest stupnjeva ugroženosti. U državama visokoga tehnološkoga napretka mogućnost izumiranja manjinskoga jezika veća je, a u takvim je slučajevima obitelj posljednja zajednica u kojoj se govori materinskim, manjinskim jezikom (usp. Ščukanec 2011: 86).

stranoga jezika i nastave na jezicima matičnih zemalja u koje se ubraja i nastava na hrvatskome jeziku (usp. Jindra 2012: 57). Sukladno tome, hrvatski je standardni jezik u austrijskome obrazovnom sustavu prisutan na nekoliko načina. Jedan je od načina učenja hrvatskoga pohađanje izborne nastave iz hrvatskoga kao drugoga ili trećega stranoga jezika u višim srednjim školama. U tim školama učenici polažu maturu iz stranih jezika u koje se ubraja i hrvatski. S obzirom na neujednačenost jezičnoga znanja, učenici mogu polagati maturu iz hrvatskoga jezika usmeno ili pismeno, i to na više jezičnih razina, o čemu će biti riječi u sljedećim poglavljima. Drugi je od načina učenja hrvatskoga jezika pohađanje dvojezične nastave, gdje hrvatski i njemački jezik imaju ravnopravan položaj te se oba uče kao materinski jezici. U Gradišću postoje dvije dvojezične škole. Jedna od njih namijenjena je učenicima od petoga do osmoga razreda, nakon čega učenici upisuju stručne srednje škole u kojima se hrvatski može nuditi samo kao strani jezik. Zbog toga, nažalost, učenici ne mogu pristupiti maturi iz hrvatskoga kao materinskoga jezika. Jedina dvojezična srednja škola, namijenjena učenicima od desete do osamnaeste godine, u kojoj učenici mogu polagati maturu iz hrvatskoga jezika kao materinskoga jezika, dvojezična je gimnazija u Borti.

Slika 1. Jedine dvije dvojezične hrvatske škole u Austriji – položaj na karti Gradišća

Nakon uspješno položenih maturalnih ispita učenici mogu nastaviti svoje obrazovanje. Kada je riječ o hrvatskome jeziku, u Austriji je moguće studirati samo tzv. *BKS*, to jest bosanski/hrvatski/srpski jezik, odnosno Slavistiku (njem. *Bosnisch/Kroatisch/Serbisch – Slawistik*) u trima austrijskim gradovima. Na Sveučilištu u Beču moguće je upisati studij Slavistike na kojemu se kao jedan dio dvopredmetnoga studija nudi *BKS*. Na Sveučilištu u Grazu studenti također mogu upisati slavistički studij na kojemu se uči bosanski/hrvatski/srpski jezik, opet kao dio dvopredmetnoga studija. I na Sveučilištu u Innsbrucku studenti mogu studirati bosanski/hrvatski/srpski, ali tek kao sekundarni jezik uz primarni ruski. Navedeni primjeri pokazuju kako je situacija s učenjem hrvatskoga jezika na visokoobrazovnim ustanovama u Austriji vrlo nepovoljna. Ni jedan od spomenutih studijskih programa ne omogućava učenje hrvatskoga kao samostalnoga jezika, već ga se tretira kao dio nepostojeće mješavine triju samostalnih i međusobno različitih jezika – bosanskoga, hrvatskoga i srpskoga. Osim toga, studentima se ne daje ni mogućnost da tzv. *BKS* studiraju kao jednopredmetni studij, čime bi možda bilo moguće svaki od triju jezika detaljnije proučavati, već ih se obvezuje da uz navedena tri jezika studiraju još jedan slavenski jezik. Optimizam donosi otvorenje prvoga studija hrvatskoga jezika u Austriji 2017. godine, točnije preddiplomskoga studija gradišćanskohrvatskoga/hrvatskoga jezika na Pedagoškoj visokoj školi u Željeznom, gdje će se studenti obrazovati za podučavanje hrvatskoga i gradišćanskohrvatskoga jezika. Ipak, ni ovaj studij nije jednopredmetan, već studenti uz studij gradišćanskohrvatskoga/hrvatskoga moraju studirati još jedan nastavni predmet.¹¹

¹¹ U Republici Austriji svaki je učiteljski studij nužno dvopredmetni.

2. Hrvatski jezik – strani, drugi, nasljedni ili materinski jezik?

Istraživanja pokazuju da su austrijske škole jezično i kulturološki sve heterogenije pa je nastava na materinskim jezicima učenika sve češća pojava (usp. Jindra 2012: 57).¹² Hrvatski je jedan od takvih jezika. Budući da nastavu hrvatskoga jezika u austrijskim školama pohađaju učenici različitih jezičnih i kulturoloških profila, proces je poučavanja i učenja vrlo složen. U pokrajini Gradišće gradišćanski učenici čine većinu na nastavi hrvatskoga jezika, ali već u Beču i u drugim većim gradovima razredi su mnogo heterogeniji i veći je broj učenika doseljenih u novije vrijeme.¹³ Stoga je potrebno odrediti kojim skupinama pripadaju pojedini govornici hrvatskoga jezika u Austriji.

2.1. Jezik gradišćanskih Hrvata

Gradišćanski Hrvati materinskim jezikom smatraju hrvatski jezik koji usvajaju u obitelji ili široj kulturnoj zajednici, stoga su oni nasljedni govornici neovisno o tome vladaju li samostalno hrvatskim jezikom ili ga samo razumiju (usp. Jelaska 2014: 83). Nasljedni govornici uglavnom žive u postojanim društvenim zajednicama, što je omogućilo očuvanje njihova nasljednoga jezika u okružju većinskoga njemačkog jezika, a očuvanje jezika za njih prvenstveno je pitanje očuvanja identiteta (usp. Jelaska 2014: 91). Osim što je nasljedni, jezik gradišćanskih Hrvata ujedno je i pokrajinski jer njime govori zajednica jednoga određenog područja, odnosno pokrajine Gradišće, gdje hrvatski ima status drugoga službenog jezika, ali je i manjinski jezik jer su gradišćanski Hrvati pripadnici jedne od šest austrijskih nacionalnih manjina. U većini slučajeva djeca gradišćanskih Hrvata od rane dobi uče hrvatski jezik, neki usporedno s njemačkim, a neki čak prvo nauče hrvatski, a zatim njemački. Prema tome, hrvatski je većini, osim nasljednoga, i materinski jezik, što znači da ga prvoga usvajaju (usp. Jelaska 2005: 24).

2.2. Jezik useljenika novije generacije

S druge strane, jezik novijih hrvatskih useljenika nužno je promatrati drukčije od nasljednoga (gradišćansko)hrvatskog. Za hrvatske useljenike ili njihove potomke hrvatski je jezik

¹² Prema istraživanju iz 2011. godine, svakome drugome učeniku u Beču njemački nije prvi jezik. Osim njemačkoga, na nastavi u Austriji najčešće se predaju turski i *BKS* (bosanski/hrvatski/srpski) (usp. Jindra 2012: 57).

¹³ Podaci iz 2015. godine pokazuju da u Republici Austriji živi oko sto pedeset tisuća Hrvata (usp. <http://www.kroativ.at/hr/clanak/politika/broj-hrvata-u-austriji-u-stalnom-porastu-877>, pristup: 10. lipnja 2018). Od toga je dvije trećine useljenika novije generacije, s hrvatskim ili austrijskim državljanstvom, a jednu trećinu čine hrvatska nacionalna manjina – gradišćanski Hrvati.

useljenički jezik te, za razliku od pokrajinskoga i manjinskoga, ne pripada povijesnoj tradiciji Austrije (usp. Jelaska 2005: 55). Ako su učenici doseljenici prve generacije, hrvatski im je jezik materinski, a poznavanje standardnoga idioma hrvatskoga jezika na mnogo je višoj razini nego kod ostalih učenika. Potomci hrvatskih iseljenika rođeni u Austriji mogu biti dvojezični govornici, što znači da su od rođenja usvajali dva jezika – hrvatski i njemački. Često ti jezici nisu ravnopravni pa ih se naziva prvim materinskim i drugim materinskim (usp. Jelaska 2005: 35). Osim što mogu hrvatski jezik usvajati usporedno s njemačkim, mogu ga usvajati i nakon što ovladaju njemačkim u određenoj mjeri. Za njih je onda hrvatski jezik drugi jezik (usp. Jelaska 2005: 27). Postoje i potomci hrvatskih doseljenika čiji je materinski jezik njemački, a hrvatski, uz manje ili veće teškoće, rabe samo u određenim situacijama. Za njih je hrvatski bolje odrediti kao strani nego kao drugi jezik. Osim doseljenika i potomaka doseljenika iz Republike Hrvatske, nastavu hrvatskoga jezika pohađaju i doseljenici ili njihovi potomci iz Bosne i Hercegovine, a ponekad i iz Srbije. Svi oni u određenoj mjeri vladaju nekim idiomom hrvatskoga jezika, što im omogućuje sporazumijevanje, ali svima je hrvatski standardni jezik više ili manje nepoznat.

2.3. Problem heterogenosti govornika

Baš kao što je karakteristično za usvajanje drugoga jezika, govornici se pri usvajanju novoga jezika služe već usvojenim, materinskim jezikom te na drugi jezik prenose obilježja materinskoga (usp. Jelaska 2005: 89). Zbog toga je jasno da učenici u Austriji imaju i vrlo raznolike poteškoće s usvajanjem hrvatskoga standardnog jezika. Jedni vrše prijenos s materinskoga gradišćanskohrvatskog, drugi s njemačkoga, treći s nekog od dijalekata hrvatskoga jezika, a četvrti s bošnjačkoga ili srpskoga jezika na hrvatski standardni jezik. Uz to, svaki od navedenih materinskih jezika već je promijenjen u okolini većinskoga njemačkog jezika pa tako ni jezik govornika kojima je hrvatski jezik materinski, a žive u Austriji, nije istovjetan jeziku izvornih govornika iz Republike Hrvatske. Njihov jezik u inojezičnom okruženju poprima obilježja njemačkoga jezika kao što su primjerice umetanje njemačkih riječi u rečenicu, utjecaj sintakse njemačkoga jezika i slično. Osim jezičnoga predznanja, za ovladavanje jezikom veoma je važan i govornikov stav prema vlastitu kulturno-jezičnom identitetu. Mnogi učenici, najčešće gradišćanski Hrvati, imaju veliku intrinzičnu motivaciju za ovladavanje jezikom, mnogi su aktivno uključeni u rad kulturnih organizacija, ljetuju u Hrvatskoj i hrvatski jezik smatraju dijelom svojega identiteta. Kod doseljenika novije generacije situacija je raznolika. Tako jedni pohađaju nastavu jer žele očuvati hrvatski kulturni identitet i ne žele zaboraviti materinski ili nasljedni jezik u inojezičnoj okolini, dok

drugi nastavu pohađaju gotovo prisilno, samo zbog roditelja koji ne žele da im djeca ne vladaju jezikom njihove matične zemlje.¹⁴

Dakle, gradišćanski učenici i učenici-doseljenici hrvatski jezik uglavnom uče u okviru izborne nastave, pohađajući taj školski predmet neovisno o međusobnoj heterogenosti i velikim razlikama u predznanju jezika. Nastavu hrvatskoga jezika većinom održavaju učitelji i učiteljice koji su i sami gradišćanski Hrvati, što ide u korist gradišćanskohrvatskim učenicima jer ih poučavaju hrvatskome standardnom jeziku komparativno, to jest na temelju sličnosti i razlika s njima mnogo poznatijim, gradišćanskohrvatskim, jezikom. S druge strane, učenici-doseljenici nemaju znanje gradišćanskohrvatskoga jezika, ali njihovo je poznavanje hrvatskoga standardnog jezika često veće u odnosu na gradišćanskohrvatske učenike. Nastavna se situacija dodatno komplicira kada nastavu pohađaju učenici-doseljenici iz Bosne i Hercegovine te Srbije koji žive u Gradišću i kojima je nastava hrvatskoga jezika ponekad jedini način učenja jezika najbližijega materinskomu. Štoviše, nastavu mogu pohađati i potomci hrvatskih doseljenika rođeni u Austriji s vrlo niskim ili nikakvim znanjem hrvatskoga jezika. Takva je nastavna situacija vrlo složena i izazovna za svakoga učitelja, ali i za učenike. Kritički se može promišljati i o smještanju hrvatskoga jezika u kategoriju stranoga jezika u srednjim školama. Strani se jezik uglavnom uči samo u obrazovnoj ustanovi, što s hrvatskim nije slučaj. U većini slučajeva nastavu hrvatskoga pohađaju učenici s određenom hrvatskom jezično-kulturološkom pozadinom, zbog čega je neprikladno hrvatski jezik stavljati u istu skupinu s francuskim, španjolskim i engleskim, koji zaista po svim obilježjima jesu strani jezici (usp. Cvikić, Jelaska 2010: 118).

¹⁴ Primjer iz prakse jedna je učenica iz Gradišća, rođena u Bosni, koja je na nastavu dolazila isključivo na zahtjev svojih roditelja. Njezina je motivacija za učenjem hrvatskoga bila na vrlo niskoj razini premda je njezino jezično znanje bilo na visokoj razini. Kulturna asimilacija u njezinu je slučaju bila potpuna do te mjere da joj je bilo neugodno govoriti o bošnjačkim imenima svojih roditelja, baka i djedova, a svaki je slobodni trenutak koristila za komunikaciju na njemačkom jeziku.

Tablica 2. *Govornici i hrvatski jezik*

GOVORNICI	HRVATSKI JEZIK
Gradišćanski Hrvati	nasljedni, materinski gradišćanskohrvatski, sumaterinski gradišćanskohrvatski (uz njemački)
Doseljenici prve generacije – Hrvati	materinski hrvatski
Doseljenici druge, treće generacije – Hrvati (rođeni u Republici Austriji)	materinski hrvatski, sumaterinski hrvatski (uz njemački), drugi (nakon njemačkog)
Doseljenici prve generacije – Bošnjaci, Srbi	materinski bošnjački ili srpski
Doseljenici druge ili treće generacije – Bošnjaci, Srbi (rođeni u Republici Austriji)	materinski bošnjački ili srpski, sumaterinski bošnjački ili srpski (uz njemački), drugi (nakon njemačkog)
Austrijanci ili potomci hrvatskih iseljenika bez znanja hrvatskoga jezika	strani jezik

3. Učenje hrvatskoga standardnog jezika u austrijskim školama

U većem dijelu Austrije učenici koji su željeli učiti hrvatski jezik dugo su imali samo mogućnost pohađanja nastave bosanskoga/hrvatskoga/srpskoga ili dopunske hrvatske škole. Ni jedna od navedenih mogućnosti nije stvarala preduvjete za prikladno ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom, posebno za učenike čije je predznanje jezika bilo slabo. U novije vrijeme, posebno otkada je Hrvatska članica Europske unije, hrvatski se kao nastavni predmet može pronaći u više austrijskih škola, a slična je situacija i s ostalim susjednim, manjinskim jezicima. Austrija pruža dobar primjer kako u nastavu valja uključiti i okolinske, susjedne jezike, neovisno o tome koliko su mali ili nerasprostranjeni. Prilikom učenja takvih jezika učenicima se pruža mogućnost upoznavanja novih kultura koje su s manjim jezicima usko povezane. Na taj se način nastava obogaćuje, a učenike se uči kako razumjeti, poštovati i prihvaćati pripadnike drugih kultura (usp. Jelaska 2003: 120–121). U pokrajini Gradišće značajan je broj škola u kojima učenici mogu pristupiti maturi iz predmeta Hrvatski jezik, zbog čega će se maturalni ispiti analizirati na primjerima iz nastavne prakse upravo u toj pokrajini.

3.1. Hrvatski jezik kao izborni predmet u srednjim školama

Hrvatski se jezik može učiti u okviru izborne nastave stranoga jezika u školama u Gradišću¹⁵, Grazu, Beču i Salzburgu, i to kao drugi ili treći strani jezik. Budući da su načini polaganja mature iz hrvatskoga jezika vrlo raznoliki te da proizlaze iz pravila i uvjeta izvođenja nastave, u ovome će se poglavlju prikazati načini izvođenja nastave Hrvatskoga jezika ovisno o tipu srednje škole, ali se pritom neće zalaziti u problematiku i različitost nastave u različitim školama jednoga tipa. U višoj gimnaziji (njem. *AHS*) pismenoj maturi učenici mogu pristupiti pod uvjetom da su odslušali propisani broj nastavnih sati. Poučavanje hrvatskoga kao drugoga stranoga jezika odgovara B1 razini *Zajedničkog europskog referentnog okvira* (u nastavku Zeroj) i to je ujedno jedina razina na kojoj je moguće polagati pismeni maturalni ispit iz hrvatskoga. Ako učenici nemaju dovoljno znanja da bi pohađali nastavu hrvatskoga kao drugoga stranog jezika, mogu pohađati nastavu hrvatskoga kao trećega stranog jezika. U tom slučaju mogu maturirati samo usmeno, i to na razini A2 prema Zeroju. U višim stručnim školama (njem. *BHS*) učenici također mogu pohađati nastavu hrvatskoga kao drugoga stranog jezika, nakon čega također mogu maturirati pismeno ili usmeno. Ako pak hrvatski uče kao treći strani jezik, maturu također mogu polagati samo usmeno na A2 razini. Hrvatski se kao

¹⁵ Hrvatski se jezik uči u školama u Željeznom (njem. Eisenstadt), Gornjoj Pulji (njem. Oberpullendorf), Matrštofu (njem. Mattersburg) i u Santaleku (njem. Stegersbach), ali samo u pojedinim tipovima škola.

izborni predmet javlja i u srednjim stručnim školama (njem. *BMS*), ali samo kao slobodni predmet, što znači da nema jednak status kao svjetski strani jezici, pa ga nije moguće polagati na maturi. Zbog toga ovdje neće biti riječi o nastavi u tom školskom tipu. Hrvatski jezik učiti mogu i učenici zanatske škole, jedine u kojoj je moguće polagati maturu iz hrvatskoga jezika na B2 razini. Naime, učenici dualne zanatske škole koji žele nastaviti svoje obrazovanje moraju položiti zanatsku maturu (njem. *Berufsaufnahmeprüfung*). Ako žele, za ispit iz prvoga stranog jezika mogu odabrati hrvatski jezik. Taj se ispit može polagati pismeno i usmeno, ali, prema dosadašnjoj praksi, polagao se samo usmeno.

3.2. Hrvatski jezik u dvojezičnim školama

Uz škole u kojima je organizirana izborna nastava hrvatskoga jezika, u Gradišću postoje dvije dvojezične škole. Prva je od njih Dvojezična nova srednja škola u Velikom Borištofu¹⁶ koja je namijenjena učenicima od petoga do osmoga razreda. Učenici u četiri godine sve predmete uče dvojezično, ali, nažalost, nemaju adekvatan dvojezični nastavak obrazovanja pa zadnja četiri razreda srednje škole nastavljaju u srednjim školama od kojih samo neke nude učenje hrvatskoga, i to samo kao stranoga jezika. Druga je mogućnost dvojezičnoga obrazovanja Dvojezična savezna gimnazija u Borti, jedina srednja škola u kojoj je moguće maturirati na hrvatskome kao materinskome jeziku. U Dvojezičnoj saveznoj gimnaziji postoje dva dvojezična modela: nastava se izvodi na njemačkom i hrvatskom ili na njemačkom i mađarskom jeziku. Učenici koji se školuju na njemačkome i hrvatskome hrvatski jezik primjenjuju kao temelj u nastavi, a na dvama se jezicima, hrvatskom i njemačkom, održava nastava ostalih predmeta, pri čemu učenici uče izražavati se i posredovati znanje iz svakoga nastavnoga predmeta na hrvatskome jeziku (usp. <http://www.bg-oberwart.at/index.php?id=453&L=1>, pristup: 9. lipnja 2018). U skladu s propisima, u nižoj gimnaziji (od petoga do osmoga razreda) učenici uče gradišćanskohrvatski, a u višoj gimnaziji hrvatski standardni jezik.

Učenje hrvatskoga kao stranoga i kao materinskoga u Austriji je u nekoliko aspekata veoma slično. U obama slučajevima učenje i poučavanje usmjereno je na kompetencijski pristup jezičnome znanju, poglavito komunikacijski, što je u skladu s obrazovnim trendovima čitave Europe. To će se potvrditi pri daljnjoj analizi maturálnih ispita. Takav je pristup izrazito pogodan za poučavanje hrvatskoga jezika u Austriji. Budući da je predznanje jezika kod hrvatskih iseljenika većinom vezano uz usmenu uporabu jezika i razgovorne situacije u krugu

¹⁶ Za više informacija usp. internetske stranice škole <http://www.znms.at/index.php/de/>.

obitelji, najlogičnije je kod djece razvijati komunikacijske sposobnosti, a gramatiku poučavati u funkciji svakodnevnoga sporazumijevanja (usp. Pavličević-Franić 2012: 184–185).

4. Procjenjivanje znanja hrvatskoga standardnog jezika kao stranoga na austrijskoj maturi

Kako je više puta istaknuto, hrvatski se jezik u svojstvu stranoga u austrijskim školama javlja u obliku izbornoga nastavnog predmeta. Na novim maturalnim ispitima, oblikovanim prema kompetencijskom pristupu znanju, hrvatski je pronašao svoje mjesto kao jedan od stranih jezika koje učenici mogu polagati, usmeno ili pismeno. Pismeni je ispit centraliziran i standardiziran, poput ispita državne mature u Republici Hrvatskoj. Usmeni su ispiti u nadležnosti škola, nisu centralizirani te su potpuno odvojeni od pismenih ispita. Usmena se ispitna pitanja obično prilagođavaju zanimanju učenika i vrsti škole u kojoj se matura održava. Osim što se hrvatski jezik može polagati na maturalnim ispitima namijenjenima učenicima više gimnazije (njem. *AHS*) i više stručne škole (njem. *BHS*), moguće ga je polagati i na zanatskoj maturi (njem. *Berufsmatura, Berufsreifeprüfung*).

Centraliziranoj maturi učenici viših gimnazija (njem. *AHS*) pristupaju nakon četiri godine, a učenici viših stručnih škola (njem. *BHS*) nakon pet godina srednjoškolskoga obrazovanja. Na maturi obavezno polažu ispite iz njemačkoga jezika, matematike, stranoga jezika te iz još triju nastavnih predmeta. Samostalno odlučuju hoće li polagati tri ispita usmeno i tri pismeno ili će polagati četiri predmeta pismeno, a dva usmeno. Kada je riječ o ispitu iz stranoga jezika, učenici mogu polagati hrvatski kao drugi ili treći strani jezik. Ako polažu hrvatski kao drugi strani jezik, odlučuju hoće li ispit polagati pismeno ili usmeno. Ako pak polažu hrvatski kao treći strani jezik, pristupiti mogu samo usmenom ispitu. Budući da su analizirane ispite za oba školska tipa sastavljali isti profesori, ispitni su zadaci, gdje god je to bilo moguće, gotovo identični. Analiza će se temeljiti na primjerima pismenih i usmenih ispita u višoj gimnaziji i višoj stručnoj školi te na primjerima usmenih ispita na zanatskoj maturi provedenih u svibnju 2017. godine u školama u Željeznom, koje je za potrebe ovoga rada ustupila Angelika Kornfeind, profesorica hrvatskoga jezika u Željeznom.

Nakon što je dugo prevladavao tzv. gramatički pristup učenju jezika u novije se vrijeme, zbog sve veće potrebe za znanjem stranih jezika u svakodnevnom životu, u nastavu uvodi komunikacijski pristup (usp. Cvikić, Bošnjak 2008: 186). Vrijednost usmjerenosti na razvoj komunikacijske kompetencije u tome je što se nastavna praksa temelji na jezičnoj primjeni, a teorijska jezična znanja usvajaju se nakon komunikacijskih. Dunja Pavličević-Franić sukladno tome piše kako pri ovladavanju hrvatskim jezikom u inozemstvu valja krenuti upravo od komunikacije prema gramatici; pragmatičnost mora doći prije gramatičnosti, a nikako obratno

(usp. 2012: 185). Budući da su pristupi učenju i poučavanju usmjereni prema stjecanju kompetencija te su u središtu interesa učenik i njegove komunikacijske potrebe, takav se pristup treba uzeti u obzir i pri procjenjivanju znanja. Svaki ispit, osim što mora biti pouzdan i valjan, mora ispitivati ona znanja i vještine kojima se poučavalo tijekom nastavnoga procesa. Teorijski temelj na kojemu će se graditi analiza ispita u ovome radu jest *Zajednički europski referentni okvir za jezike* (u nastavku Zeroj), a koristit će se hrvatsko izdanje iz 2005. godine. Prema Zeroju, korištenje i učenje jezika podrazumijeva govornika koji obavlja jezične aktivnosti, razvijajući pritom kompetencije. Govornici rabe stečene kompetencije u raznim kontekstima te aktiviraju strategije koje su najpogodnije za obavljanje zadataka koji su pred njima (usp. Vijeće Europe 2005: 9). Sukladno tome, maturalni ispiti bit će promatrani iz perspektive komunikacijskih kompetencija, komunikacijskih jezičnih aktivnosti, a tematizirat će se i područja jezičnoga djelovanja, kontekst korištenja jezikom, teme komunikacije te tekstovi pomoću kojih se vrši procjenjivanje znanja. Kompetencije su, prema Zeroju, definirane kao „sva znanja, vještine i karakteristike koje omogućavaju određenoj osobi da djeluje“, dok su komunikacijske jezične kompetencije „one koje osobi omogućuju da djeluje koristeći specifično lingvistička sredstva“ (Vijeće Europe 2005: 9). Komunikacijsku kompetenciju čine jezična, sociolingvistička i pragmatična sastavnica (usp. Vijeće Europe 2005: 111), svaka jednako važna za cjelokupni razvoj kompetencije. Budući da se kompetencije ostvaruju obavljanjem jezičnih aktivnosti, važno je i njih definirati. Osnovne su jezične djelatnosti ili aktivnosti primanje (recepcija), proizvodnja (produkcija) te interakcijske i posredničke aktivnosti (usp. Vijeće Europe 2005: 14). Slušanje i čitanje, prvotne jezične aktivnosti (usp. Jelaska 2005: 11), jesu receptivne jer podrazumijevaju korisnika jezika koji prima i obrađuje govornu poruku ili pisani tekst (usp. Vijeće Europe 2005: 66–70). Sljedeće jezične aktivnosti jesu govorenje i pisanje, a nazivaju se proizvodnima (produktivnima) jer podrazumijevaju korisnika koji proizvodi govoreni odnosno pisani tekst koji zatim prima jedan ili više slušatelja (usp. Vijeće Europe 2005: 58–61). Govorenje je osnovna jezična proizvodna aktivnost jer se usvaja od najranije dobi, dok je pisanje aktivnost koja se mora poučavati (usp. Jelaska 2005: 12). Uz receptivne i produktivne jezične aktivnosti, veoma su važne i interakcijske aktivnosti. Tijekom interakcije koriste se receptivne i proizvodne strategije, a interakcija može biti pisana (npr. osobna ili službena prepiska) ili govorna (npr. razgovor, razmjena i provjera informacija, neformalna rasprava i slično) (usp. Nazalević Čučević 2013a: 32). Posljednje su aktivnosti posredovanja, koje omogućavaju interakciju između dviju osoba koje iz nekog razloga ne mogu međusobno komunicirati te obuhvaćaju

usmeno i pismeno prevođenje, sažimanje i preformuliranje tekstova (usp. Vijeće Europe 2005: 89)

4.1. Pismeni maturalni ispiti iz hrvatskoga jezika u gimnazijama i višim stručnim školama

Pismeni maturalni ispit iz hrvatskoga jezika mogu polagati isključivo učenici viših gimnazija (njem. *AHS*) i viših stručnih škola (njem. *BHS*), i to kao drugi strani jezik na razini B1. Pismeni ispit u višoj stručnoj školi (njem. *BHS*) obuhvaća tri cjeline: Čitanje, Slušanje i Pisanje, dok pismeni ispit u višoj gimnaziji (njem. *AHS*) uz navedene cjeline obuhvaća i cjelinu Jezik u kontekstu kojom se ispituje sposobnost jezične uporabe. Ispit za više gimnazije (njem. *AHS*) sadrži četiri zadatka u cjelini Čitanje, četiri zadatka u cjelini Slušanje, četiri zadatka u cjelini Jezik u kontekstu te dva zadatka u cjelini Pisanje. Ispit za više stručne škole (njem. *BHS*) sadrži četiri zadatka u cjelini Čitanje, četiri zadatka u cjelini Slušanje te tri zadatka u cjelini Pisanje.¹⁷

U ispitima učenik treba pokazati da je njegovo jezično znanje na razini B1, to jest da „može razumjeti glavne misli jasnog, standardnog razgovora o poznatim temama s kojima se redovito susreće na poslu, u školi, u slobodno vrijeme itd. Može se snalaziti u većini situacija koje se mogu pojaviti tijekom putovanja kroz područje na kojemu se taj jezik govori. Može proizvesti jednostavan, vezani tekst o poznatoj temi ili temi osobnog interesa. Može opisati događaje i doživljaje, svoje snove, nade i težnje te ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta i planove“ (Vijeće Europe 2005: 24).

4.1.1. Opis cjeline Čitanje

Zadaci čitanja zahtijevaju pokretanje receptivnih jezičnih aktivnosti učenika, a njihov je cilj ispitati sposobnost samostalnoga čitanja s razumijevanjem. Učenik vizualno prima i obrađuje pisani tekst, a na stupnju B1 „može, uz zadovoljavajuću razinu razumijevanja, čitati jednostavne činjenične tekstove o temama iz vlastitog područja interesa“ (Vijeće Europe 2005: 71). Osim toga, može pronaći ključne informacije u duljem tekstu tako što će ga „preletjeti“; također može prepoznati glavne zaključke i bitne informacije, uz propuštanje pojedinosti (usp. Vijeće Europe 2005: 72). Kako bi se provjerila sva znanja predviđena za govornike razine B1, cjelina Čitanje sastoji se od četiri skupine zadataka. Tri su skupine

¹⁷ Na obama je ispitima ukupno moguće ostvariti sto bodova, a najveći koeficijent u zbrajanju bodova imaju zadaci iz cjeline Čitanje, zatim zadaci iz cjeline Slušanje te zadaci iz cjeline Jezik u Kontekstu (u višim gimnazijama). S najmanjim se koeficijentom množe bodovi iz cjeline Pisanje. Težina pojedinih bodova pokazuje kako je naglasak stavljen na vještinu čitanja, dok će učenicima najmanje „štete“ donijeti pogreške u pisanju.

zadataka zadaci povezivanja naslova s pripadajućim tekstom i zadaci uvrštavanja rečeničnih dijelova (engl. *multiple matching*), a posljednja skupina zadataka jesu zadaci višestrukoga izbora (engl. *multiple choice*).

U zadacima povezivanja i zadacima uvrštavanja rečeničnih dijelova (engl. *multiple matching*) učenici moraju povezati naslov sa svakim od pet kratkih tekstova, odnosno moraju povezati rečenični dio koji nedostaje s odgovarajućom rečenicom. Kako bi uspješno riješili zadatke povezivanja, trebaju razumjeti glavnu misao tematski povezanih kraćih tekstova i povezati ih s odgovarajućim naslovima, odnosno izjavama. Leksička i semantička kompetencija u ovakvim zadacima posebno dolaze do izražaja. Učenicima je nužno poznavanje leksika vezanoga uz temu teksta. Za zadatak uvrštavanja rečeničnih dijelova posebno je važno poznavanje odnosa riječi i općeg konteksta te odnosa među riječima, što je dijelom semantičke kompetencije (usp. Vijeće Europe 2005: 118). Za uspješno rješavanje zadataka povezivanja učenici ne moraju razumjeti značenje svih riječi te ne moraju prepoznati sve gramatičke strukture, već je važno poznavati značenje ključnih riječi kako bi se mogla razumjeti glavna ideja teksta koja se zatim ponavlja i u pripadajućem naslovu, samo u izmijenjenom obliku. U zadacima uvrštavanja rečeničnih dijelova do izražaja dolazi detaljno razumijevanje teksta. Kako bi učenici uspješno riješili zadatak, moraju biti u stanju prepoznati koje od ponuđenih leksičkih jedinica jesu najprikladnije za pojedinu rečenicu. Budući da se izostavljeni rečenični dijelovi sastoje od nekoliko riječi (često su to zavisne rečenice), govornik mora imati razvijenu sintaktičku i semantičku jezičnu kompetenciju kako bi razumio leksička, gramatička i pragmatična značenja te pragmatičnu diskursnu kompetenciju kako bi mogao pratiti strukturu diskursa. Zadaci višestrukoga izbora (engl. *multiple choice*) pak provjeravaju učenikovo razumijevanje konkretnih informacija u tekstu. Budući da se ispituje razumijevanje posebnih informacija, nije potrebno razumjeti sve riječi i gramatičke strukture, ali potrebno je razlikovati važne od nevažnih informacija te poznavati leksičko značenje ključnih riječi.

U polaznim se tekstovima uz zadatke povezivanja, s obzirom na to da je ključno razumijevanje osnove misli teksta, javljaju često korištene riječi i izrazi (npr. *živjeti, poznavati, pričati, ljetovati, raditi, misliti, voljeti, naći, upoznati, selo, grad, učitelj, more, obitelj, jezik, sveučilište*). S druge strane, u tekstovima uz zadatke višestrukoga izbora, s obzirom na to da je ključno razumijevanje konkretnih informacija, mogu se pojaviti i manje poznate riječi ili skupine riječi, kao primjerice u tekstu *Tri studentice osvajaju tržište svojim brendom leptir-mašni* (npr. *leptir-mašina, tržište, wow-efekt, ručno rađene mašine, uzorak*),

pod uvjetom da se ne ispituje poznavanje njihova leksičkoga značenja. Također, u ovome je primjeru olakšano razumijevanje teksta jer je članak, iako preuzet s hrvatske internetske stranice, zasićen internacionalnim riječima (npr. *firma, ideja, šansa, biznis*) koje su učenicima poznate jer žive u njemačkom govornom području, umjesto hrvatskim istoznačnicama (*tvrtka, zamisao, mogućnost, posao*). Navedeno otvara mogućnost kritičkoga promišljanja je li za učenike poticajno odabrati tekst zasićen internacionalizmima ili takav postupak može doprinijeti pogrešnoj procjeni jezične sposobnosti pristupnika.

Zadaci cjeline Čitanje u skladu su sa zahtjevima komunikacijskoga kompetencijskog pristupa. Međutim, po uputama za pristupnike i polaznim tekstovima, moguće je uočiti da je ispit sastavljen i proveden u inojezičnoj okolini. Povremeno se javljaju riječi koje nisu svojstvene hrvatskome standardnom jeziku (npr. *dešavati se* i *ugodnost* umjesto *dogadati se* i *ugoda*), često nema dosljednosti u pravilnome pisanju prednaglasnica i zanaglasnica, ne primjenjuje se pravilo o pisanju polusloženica (npr. *Pokemon groznica* umjesto *Pokemon-groznica*), a redoslijed riječi u rečenici katkada je neobičan (npr. *Izvan grada imamo supruga i ja kuću s velikim dvorištem*). Također, vrlo je frekventna u svim ispitima riječ *item* koja ni po čemu ne pripada hrvatskome jezičnom korpusu te bi trebala biti zamijenjena odgovarajućom hrvatskom riječju. U tekstu o leptir-mašni učenicima se ni u jednom dijelu teksta ne daje do znanja da *mašna* nije hrvatska riječ i da postoji zamjena u vidu riječi *vrpca*. Ipak, odredi li se svrhom ispita procjena učenikove komunikacijske kompetencije i sposobnosti uporabe jezika u svakodnevnim situacijama, navedene nedostatke ispita ne treba previše ozbiljno shvaćati.

Tekstovi koji se javljaju u zadacima čitanja uglavnom su pisani u obliku intervjua, članaka ili učeničkih sastavaka. Tekstovi su tematski vezani uz svakodnevni život te uz područja učeničkoga interesa, što potiče razvoj komunikacijske kompetencije, a obuhvaćaju područje javnoga, osobnoga, profesionalnoga i obrazovnoga djelovanja: tematiziraju se dom, okruženje i svakodnevni život, učenje stranih jezika, studentski život i postignuća mladih ljudi, svijet medija i tehnologije. Velika je vrijednost gotovo svih polaznih tekstova poticanje razvoja interkulture kompetencije. Jedan se tekst, ako se uzme u obzir da ispitu pristupaju uglavnom hrvatski iseljenici, posebno ističe jer naglašava važnost učenja hrvatskoga jezika (tekst *Zašto učimo strane jezike?*).

Primjer zadataka povezivanja u cjelini Čitanje.

Čitanje: Zadatak 1: ____ /6 itema. Uvrštavanje naslova.

Pročitajte što ljudi kažu o prednostima i manama života na selu/u gradu. Tko kaže što? Prema uzorku pridružite svakome odlomku samo jednu izjavu! Dvije su izjave suvišne. Item 0 je riješen. Upišite točno slovo u tablicu! Za rješavanje zadatka imate 15 minuta!

Što ljudi kažu o životu u gradu i na selu?

0

IVANA MIŠURA (32), tajnica – Život u gradu volim jer se uvijek nešto događa. U Zagrebu živim već tri godine. Ne bih se mogla vratiti na selo gdje moji roditelji još žive. U gradu ima mnogo više društvenih i kulturnih sadržaja koje rado posjećujem. U selu u kojem sam odrasla toga nema.

1

DANIJEL ŠOKAC (58), umirovljeni učitelj – Pola svojega života proveo sam u metropoli New Yorku. Podučavao sam hrvatski jezik u međunarodnoj školi. Uglavnom su to bila djeca hrvatskih diplomata. Sretan sam što sam se vratio u svoj mali grad Čakovec. Za umirovljenike važni su čist zrak, mir i zelenilo.

2

PETAR MILETIĆ (24), konobar – Prije sam živio u Berlinu i radio kao konobar. Berlin je grad koji pulsira. Uvijek se nešto dešava. Kafići, restorani i diskoteke otvoreni su do jutra. To obožavam.

3

MATEJA HUSKIĆ (69), umirovljenica – Najviše volim svoj kraj gdje sam rođena. Zbog velike stope kriminala ne bih mogla zamisliti život u gradu. Uvijek bi me bilo strah hodati sama po ulici jer ima kradljivaca. U svojem selu imam sve što mi je potrebno: prijatelje i obitelj, liječnika te crkvu i trgovinu.

4

LANA BARBARIĆ (24), studentica prava – Studiram pravo već četiri godine u Beču. Auto mi nije potreban jer se vozim tramvajem, podzemnom željeznicom i autobusom.

5

MARIN KATIĆ (58), informatičar – Na selu vrlo je teško naći posao u mojoj struci. Ja radim u Zagrebu, ali se svaki dan vraćam kući. Izvan grada imamo supruga i ja kuću s velikim dvorištem. Ona se brine o našim kćerima dok sam ja na poslu. Mislim da je za naše kćerke bolje da odrastaju na selu jer ima više zelenila i igrališta.

6

IVA ERCEG (19), manekenka – Jedan od glavnih razloga zašto volim gradove su veliki trgovački centri. Osim toga puno je lakše upoznati nove ljude.

Izvor: Meliha Eichinger, 2016.

A	Volim ići u kupovinu.
B	Rado idem na predstave, izložbe i u kazalište.
C	Svi se poznaju.
D	Stariji ljudi vole prirodu.
E	Noćni život je zanimljiviji.
F	Ne volim gužve.
G	Život može biti opasan.
H	Putujem javnim prijevozom.
I	Kvaliteta života za djecu je bolja.

0	1	2	3	4	5	6
B						

Primjer zadataka uvrštavanja rečeničnih dijelova u cjelini Čitanje.

Čitanje: Zadatak 3: ____ /8 itema. Uvrštavanje rečeničnih dijelova.

*Pročitajte članak o **Pokemonu** u kojemu nedostaju dijelovi rečenica! Pridružite svakoj rečenici (1 – 8) samo jedan odgovarajući rečenični dio (A – K). Dva rečenična dijela su suvišna. Upišite točan broj u tablicu! Item 0 je riješen Za rješavanje zadatka imate 15 minuta.*

Pokemon groznica ne trese samo Hrvatsku nego cijeli svijet. Kolega Goran Latković postao je Pokemon majstor i istražio (0) ____.

Dok neki razgledavaju dubrovačke zidine, jedan dio turista među njima traži Pokemone.

"Zabavno je hodati Dubrovnikom i tražiti Pokemone. Našao sam Zubata, nije baš poseban, ali nadam se da ću ovdje pronaći nekog rijetkog", rekao je Shurtz iz Nizozemske.

Ovaj globalni hit dnevno zarađuje (1) _____. Na Pokemone nije ostao imun ni Mirko Cro Cop Filipović (2) _____.

Pokemanija je ljude natjerala (3) _____. Najviše ih ima u parkovima i (4) _____.

"Svrha cijele priče je da Nintendo koristi priliku koju je stvorio sa svojom nostalgijom (5) _____ i da to preslika u neku današnju digitalnu sadašnjost i da se pokuša unovčiti, to je prva stvar. A druga stvar je da se ljude natjera da mobitele koriste na alternativan način i (6) _____", tvrdi Jasmin Redžepagić, urednik PC Chipa.

Ipak, igra ima i svoje opasnosti. Koncentracija na igru izrazito vas odvraća od prometa, i to nije sve.

"Ako netko igra tu igricu (7) _____, rekao bih da je to dobra zabava. Ako netko igra 10 sati, postoji opasnost da osoba postane ovisna, a ovisnost o internetu je prava bolest (8) _____", rekao je Ante Bagarić iz Klinike za psihijatriju Vrapče.

Zato pravoga pokemon majstora krasi jedna osobina – umjerenost!

Izvor teksta: <http://www.vijesti.rtl.hr/novosti/hrvatska/1955385/pokemon-go-stigao-u-hrvatsku-i-zaludio-obo-zavatelje-strucnjaci-upozoravaju-na-opasnosti>, prerađeno, 29. kolovoza 2016. Izvor slike: <http://www.pokemon.com/de/>, 4. prosinca 2016.

	A	koju mladi imaju za Pokemonima		G	da izadu na ulice
	B	sat vremena na dan		H	šetati po parku
0	C	koje prednosti i nedostatke nosi igrica sa sobom		I	1,6 milijuna dolara
	D	to nije zdravo		J	zelenim površinama
	E	koja sasvim uništava ličnost		K	da ih se motivira da se kreću
	F	koji ih je po satima lovio po zračnoj luci			

Primjer zadataka višestrukoga izbora u cjelini Čitanje.

Čitanje: Zadatak 2: ____ /6 itema. Višestruki izbor.

Pročitajte tekst o leptir-mašni! Završite rečenice (1 – 6)! Prekrižite pravilan odgovor (A – D)! Samo jedan je odgovor točan. Item 0 je riješen. Za rješavanje zadatka imate 15 minuta.

Tri studentice osvajaju tržište svojim brendom leptir-mašni

Leptir-mašna je bila u prošlosti rezervirana samo za muškarce. Ovaj nekada muški modni detalj koji je nastao od kravate, danas je modni detalj koji nose i brojne moderne žene. Tri studentice Ekonomskoga fakulteta u Zagrebu – Katarina Talian, Marija Šulc i Vanesa Tipura – prije dvije godine su shvatile da je ovaj hrvatski proizvod gotovo nemoguće pronaći u boji i uzorku po želji.

I tako se rodila ideja o ručno rađenim leptir-mašnjama, a Katarina, Marija i Vanesa pokrenule su vlastiti brend pod nazivom „Tie me“. I ono što je prije dvije godine počelo kao hobi, preraslo je u pravi biznis. Danas jedine u Hrvatskoj rade ručno rađene leptir-mašne po želji kupaca.

Originalnom idejom do vlastitoga biznisa

„Svaki početak je težak, ali ako je sama ideja dobra, postoje velike šanse za uspjeh“, rekle su ove mlade kreativke u intervjuu za DW.

Još tijekom studiranja odlučile su prenijeti u praksu teorijsko znanje koje su stekle na fakultetu. Za početak, odlučile su otvoriti Facebook-stranicu na kojoj su predstavile svoje leptir-mašne za žene i muškarce.

Već drugi dan nakon pokretanja biznisa prodale su svoj prvi proizvod, a putem društvenih mreža uspjele su proširiti informacije o brendu "Tie me". Bez obzira na važnost društvenih mreža ovim je mladim studenticama ipak najvažnije da se razvije biznis, da su kupci zadovoljni i da i drugi čuju za njihov proizvod.

„Mi vjerujemo u staru filozofiju da se dobar glas daleko čuje, tako da je većina novih kupaca za nas čula preko preporuke“, rekle su Katarina, Marija i Vanesa.

Preporuke su bile uspješne i vrlo brzo su počele vidati svoje mašne po gradu.

„Bilo nam je potpuno nerealno da ćemo u gradu sresti osobu koja nosi nešto što smo izradile vlastitim rukama. To je onaj 'wow-efekt' koji nas stalno tjera da idemo dalje“, rekle su djevojke za DW.

Izvor slike i teksta: <http://www.njuskalo.hr/kravate/ljubicast-a-leptir-masna-oglas-17677736>, 26. veljače 2016., <http://www.womeninadria.com/tri-studentice-osvojile-trziste-sa-svojim-brendom-leptir-masna-tie-me/>, prerađeno, 26. veljače 2016.

0 Kao i prije i sada je leptir mašna...

A	skupa	B	dosadna	C	u trendu	D	na policama
---	-------	---	---------	--------------	----------	---	-------------

1 Varijanta kravate dolazi iz...

A	Hrvatske	B	Slovenije	C	Rusije	D	Slovačke
---	----------	---	-----------	---	--------	---	----------

2 „Tie me" se zove...

A	sveučilište	B	leptir	C	kravata	D	firma
---	-------------	---	--------	---	---------	---	-------

3 Kao prvo treba imati...

A	veliku šansu	B	odličnu zamisao	C	uspješan biznis	D	dovoljno novca
---	--------------	---	-----------------	---	-----------------	---	----------------

4 Djevojke su najprije pokazale svoj proizvod...

A	u časopisima	B	na televiziji	C	u novinama	D	na internetu
---	--------------	---	---------------	---	------------	---	--------------

5 Prvog kupca su našle...

A	u prvom tjednu	B	poslije jednog tjedna	C	nakon mjesec dana	D	vrlo kasno
---	----------------	---	-----------------------	---	-------------------	---	------------

6 Kupci su doznali za novi proizvod putem..

A	oglasa	B	vijesti	C	razgovora	D	kupovine
---	--------	---	---------	---	-----------	---	----------

4.1.2. Opis cjeline Slušanje

Zadacima ispitne cjeline Slušanje ispituje se slušna receptivna vještina pri kojoj govornik, kao slušatelj, prima i obrađuje snimljenu zvučnu poruku jednoga ili više govornika (usp. Vijeće Europe 2005: 66). Govornik prijelaznoga stupnja B1, kada je u pitanju slušna aktivnost, „može razumjeti jasne, konkretne informacije u sklopu poznatih, svakodnevnih ili poslovnih tema, prepoznavajući opće poruke i specifične informacije ako je govor jasno artikuliran i na jednoj od poznatih jezičnih varijanti. Može razumjeti misli jasnog, standardnog izlaganja o poznatim temama s kojima se redovito susreće na poslu, u školi, u slobodno vrijeme i sl., uključivši i kratke priče” (Vijeće Europe 2005: 67). Pri slušanju auditivnih medija i snimaka „može razumjeti sadržaj većine snimljenih ili emitiranih materijala o temama od vlastitoga interesa ako su izneseni jasnim, standardnim govorom. Može razumjeti glavne misli vijesti na radiju i jednostavniji snimljeni materijal o poznatim temama ako je iznesen relativno polako i jasno” (Vijeće Europe 2005: 69). Cjelina se sastoji od četiriju skupina zadataka. Sva četiri zvučna zapisa kazivali su izvorni govornici na standardnome hrvatskome jeziku ili idiomu veoma bliskom standardnom. Tri su skupine zadataka kratkih odgovora (engl. *note form*), a posljednja je skupina zadataka višestrukoga izbora (engl. *multiple choice*). I u ovoj cjelini uočene su manje jezične i stilske pogreške razumljive za okolnosti u kojima su ispiti sastavljani.¹⁸ Najuočljiviji je redoslijed riječi u postavljenim upitima, gdje u rečenici prvo dolazi objekt, a zatim predikat, što nije uobičajeno u hrvatskome standardnome jeziku (npr. *Koji jezik Anu zanima?* umjesto *Koji jezik zanima Anu?*).

Vrste zvukovnih zapisa jesu radijska emisija (intervju i reportaža) te monološko predstavljanje kazivačice. Teme su vezane uz područja učeničkih interesa; u ovome su ispitu prisutni zvučni zapisi koji se bave temom putovanja, glazbe, studiranja, boravka u inozemstvu te opisa rodnoga kraja. Neki od zapisa su, baš kao i pisani tekstovi u ovome ispitu, kulturno-odgojnoga karaktera pa tematiziraju boravak hrvatske studentice u Austriji, rad u gradišćanskohrvatskim institucijama, opis slavonskoga krajolika kao dijela matične domovine gradišćanskih Hrvata. Time tekstovi i zvučni zapisi u ovome ispitu ne samo da služe za završnu procjenu znanja hrvatskoga jezika već se pritom nadovezuju i na nastavne odgojno-obrazovne funkcije. U zadacima kratkih odgovora (engl. *note form*) učenici moraju biti sposobni pratiti zvučni zapis i razumjeti opće poruke koje se prenose, ali i konkretne informacije koje se pojavljuju. Ni u ovim zadacima nije nužno poznavanje svih gramatičkih

¹⁸ Prethodno je u radu istaknuto da su gradišćanskohrvatski i iseljenički hrvatski jezik različiti od hrvatskoga standardnog jezika. Profesorice koje predaju hrvatski jezik u Austriji uglavnom su gradišćanske Hrvatice ili Hrvatice koje duže vrijeme žive u Austriji. Stoga zamijećeno nije negativno ni neuobičajeno.

struktura i leksičkoga značenja svih riječi, ali nužno je prepoznati koje su od izgovorenih informacija ključne. U zadacima slušanja posebno do izražaja dolaze leksička, fonološka i pravopisna kompetencija. Učenik mora poznavati značenje riječi u postavljenim upitima, kao i značenje riječi koju će upotrijebiti u odgovoru. Osim toga, važno je znati kako izgovorene riječi napisati u skladu s fonološkim i pravopisnim pravilima hrvatskoga standardnog jezika. Ipak, upiti i traženi odgovori vrlo su kratki te su u skladu s očekivanim mogućnostima govornika stupnja B1. Zadaci višestrukoga izbora (engl. *multiple choice*) temelje se na duljem razgovoru dviju izvornih govornica hrvatskoga jezika¹⁹ te ispituju razumijevanje konkretnih informacija ili pojedinosti u zvučnome zapisu. Takvim se zadacima provjerava sposobnost aktiviranja strategije primanja i prepoznavanja signala kako bi se stvorila predodžba o značenju i komunikacijskoj namjeri teksta (usp. Nazalević 2013a: 23).

¹⁹ Tri od ukupno četiri zvučna zapisa osmislile su studentica (Ana Kosac) i bivša studentica (Mateja Ištók) zagrebačke kroatistike prilikom boravka u Austriji pod mentorstvom profesorice Angelike Kornfeind.

Primjer zadataka kratkih odgovora u cjelini Slušanje.

Slušanje: Zadatak 6: __/7 itema. Kratki odgovori. (2:29 min).

Slušat ćete prilog o Erasmus-studentici Ani. Prije slušanja pročitajte zadatak! Za to imate 50 sekunda. Prilog slušate 2 puta. Pri slušanju odgovorite na pitanja (1 – 7)! Koristite najviše 4 riječi! Upišite riječi u tablicu! Item 0 je riješen. Poslije drugoga slušanja imate 50 sekunda za provjeru svojih odgovora. Za rješavanje zadatka imate 9 minuta

TRANSKRIBIRANI ZAPIS:

Bok! Zovem se Ana, imam dvadeset dvije godine i dolazim iz Hrvatske. Studiram hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Ja sam Erasmus-studentica i dva mjeseca ću boraviti u Željeznom. Ovdje ću se upoznati s gradišćanskim Hrvatima, njihovim jezikom, kulturom i običajima. Jako mi je zanimljiva nastava hrvatskog jezika izvan Hrvatske, kada se hrvatski poučava kao prvi ili drugi strani živi jezik. Sigurna sam da ću zbog toga ovdje puno naučiti. U Željeznom obavljam stručnu praksu na nekoliko različitih mjesta. Dio vremena radim u „Hrvatskom kulturnom društvu u Gradišću“, a dio vremena sudjelujem u nastavi hrvatskoga kao drugog stranog živog jezika. Oba posla su vrlo korisno iskustvo za mene. Ipak, draže mi je sudjelovati u nastavi jer to je ono čime se želim baviti u budućnosti. Moja želja je postati profesoricom hrvatskoga jezika i zato me jako veseli biti u razredu i raditi s učenicima. U Zagrebu, puno mladih studira hrvatski jezik. Također, puno mladih koji nisu iz Hrvatske dolaze na Filozofski fakultet kako bi naučili hrvatski jezik. Imam dva prijatelja koji su Hrvati iz Pečuha, iz Mađarske, a sada studiraju hrvatski jezik u Zagrebu. Na mom fakultetu postoji i škola hrvatskog jezika za strance. Tamo ima mnogo ljudi iz Njemačke, Austrije, Perua, Čilea i Argentine. Većina njih su podrijetlom Hrvati. Mene jako zanima kako strani učenici usvajaju hrvatski jezik. Također, željela sam više naučiti o hrvatskim manjinama i zbog toga sam odlučila doći u Željezno. Ovdje ima puno Hrvata koji uče i znaju hrvatski jezik. Jako sam sretna zbog toga i nadam se da će se neki od njih odlučiti za studij hrvatskog jezika u Hrvatskoj ili barem za bosanski/hrvatsko/srpski na Sveučilištu u Beču.

Izvor snimke: Mateja Ištok, Angelika Kornfeind, Ana Kosac, 26. veljače 2016.

0	Kako je stara Ana?	22 godine
1	U kojem će austrijskom gradu Ana živjeti?	
2	Koji jezik Anu zanima?	
3	U kojoj gradišćanskohrvatskoj instituciji Ana provodi vrijeme?	
4	Što Ana želi biti?	
5	S koliko se Mađara Ana druži?	
6	Odakle dolaze strani učenici? (Navedite jedan primjer!)	
7	Koliko hrvatskih govornika živi u Željeznom?	

Slušanje: Zadatak 8: ____ /8 itema. Kratki odgovori – završetak. (3:08 min)

Slušat ćete radio emisiju “Tri dive”. Prije slušanja pročitajte zadatak! Za to imate 45 sekunda. Slušate emisiju 2 puta. Pri slušanju završite rečenice (1 – 8)! Koristite najviše 4 riječi! Item 0 je riješen. Za rješavanje zadatka imate 10 minuta.

TRANSKRIBIRANI ZAPIS:

Tri dive: Tereza Kesovija, Gabi Novak i Radojka Šverko večeras kreću na zajedničku turneju. Počinju u Zadru, nastavljaju u Trogiru i Makarskoj. Jedno poslijepodne s njima provela je i naša Nataša Kraljević Kolpas. Ovo je snimka koncerta održanog prije godinu i pol u dvorani Vatroslava Lisinskog. Otada su održale još četrnaest koncerata: u Dubrovniku i Rijeci, Sarajevu te Beču. Neobična fuzija svugdje izaziva oduševljenje. „Svi ti naši koncerti prolaze u takvom jednom emotivnom sjaju, jednoj sreći. Jednostavno radi toga što nam je program sjajan, što nas vraća u neke godine s kojima smo povezali generaciju, ali nam se priklonilo i puno puno mlađih ljudi i mlade generacije, koje jednostavno na neki način preispituju “Bože, koliko one dugo traju“. A traju već pedeset godina. Zajedno imaju više od pedeset albuma i nosača zvuka, stotinu osvojenih nagrada na domaćim i inozemnim festivalima, devet „Porina“. Posve su različite, kao osobe i umjetnice. Svaka je imala svoju publiku, svoj repertoar. No za svaku možemo reći: „Ta je diva!“ „Ima nešto lijepo između nas tri. Ima jedna privrženost, prije svega jedno divno prijateljstvo. Ima možda ono što je najvažnije u ovoj našoj profesiji, koja se pretvorila u čudovište, da se poštujemo međusobno, da smo svjesne kvalitete svake od nas.“ Kako to da ih i danas rado slušamo, da znamo tekstove njihovih pjesama, da ih pjevujemo čim čujemo prve taktove, da nas raznježe bez obzira na to imamo li sedamdeset, pedeset ili trideset godina? „Mi sve tri i dandanas čujemo „Joj, ja sam rasla uz vašu pjesmu“. Što vi možete ljepše čuti u životu. Ja bih željela to čuti od ove nove generacije. Ne generaliziram, ali ističem one koje ne moram niti isticati, zna se. Kome će to oni reći „Ja sam odrastala uz vašu pjesmu“? Svaka čast spektaklu, ja u njih ne diram. Spektakli koji se događaju – za to je potreban ogromni rad, fizički rad. Nažalost, tu nema emocija. Ima fizičkog rada i ima rezultata fizičkog rada, ali emocije nedostaju. Meni se čini da ljudi danas, možda više nego ikad, trebaju emociju.“

Izvor snimke: <http://mojzagreb.info/svijet/hrvatska/tri-dive-gabi-meri-i-tereza-na-turneji-po-srbiji>, 23. prosinca 2013.

0	Tri dive, Terezija Kesovija, Gabi Novak i Radojka Šverko kreću na ...	zajedničku turneju
1	Nastupile su već u gradu ... (Navedite jedan primjer!)	
2	One fasciniraju stare i ...	
3	One već pjevaju ...	
4	Snimile su ... (Navedite jedan primjer!)	
5	Za tri velike dame važno je ... (Navedite jedan primjer!)	
6	Ljudi stalno govore kako su oni odrasli uz ...	
7	Nastupi nisu samo pjevanje nego i ...	
8	Ljudima su dandanas potrebne i ...	

Primjer zadataka višestrukoga izbora u cjelini Slušanje.

Slušanje: Zadatak 5: ____ /7 itema. Višestruki izbor. (3:09 min)

Slušat ćete prilog o novoj mogućnosti putovanja! Prije slušanja pročitajte zadatak! Imate 50 sekunda vremena. Prilog slušate dva puta. Pri slušanju završite rečenice (1 – 7)! Prekrižite pravilan završetak! Samo je jedan završetak točan. Item 0 je riješen. Za rješavanje zadatka imate 11 minuta.

TRANSKRIBIRANI ZAPIS:

VODITELJICA: Bok! Dobrodošli u našu emisiju *Putujem svijetom*. Naša tema je *couchsurfing* o kojem će nam nešto više reći studentica Marina. Marina, molim te, reci nam prvo nešto o sebi.

MARINA: Bok svima! Ja sam Marina, studentica sam i u slobodno vrijeme najviše volim putovati i upoznavati nove krajeve, ljude i njihove kulture.

VODITELJICA: Molim te, objasni našim slušateljima što to zapravo jest *couchsurfing*.

MARINA: *Couchsurfing* je odlično rješenje za one koji žele što jeftinije putovati i vidjeti puno novih gradova. To je najjeftiniji oblik smještaja zato što se stanuje uglavnom kod različitih ljudi koji se žele družiti i upoznavati nove ljude. Zanimljivo je upravo to što ti oni ponude smještaj u svojoj kući ili stanu za jako malo novca. Većinom to nije ništa luksuzno. Obično se radi o kauču – baš zato se to i zove *couchsurfing*.

VODITELJICA: Po čemu je onda *couchsurfing* tako poseban?

MARINA: Takav oblik putovanja popularan je među studentima i mladima jer na taj način putuju jeftino, a u isto vrijeme upoznaju nove ljude, koji im onda često pokažu svoje omiljene destinacije u gradu.

VODITELJICA: Zvuči baš zanimljivo. Kako si ti došla na tu ideju?

MARINA: Paa, prvo nisam ni ja znala o čemu se točno radi, ali sam čula od mnogo ljudi kako govore o tome i kako imaju jako pozitivna iskustva pa sam odlučila malo istražiti na internetu i saznala sam vrlo zanimljive stvari.

VODITELJICA: Možeš li nam opisati što si saznala i kako ide taj proces prijave za *couchsurfing*?

MARINA: Naravno! Prijava je jako jednostavna. Prvo je potrebno otići na njihovu web-stranicu, ispuniti podatke o sebi i na taj način stvoriti svoj profil. Dalje je sve lako. Sve je na engleskom, ali to ne bi trebao biti problem. Da se napravi svoj profil, da se ispune podaci potrebno je manje od sat vremena.

VODITELJICA: Ima li na *couchsurfingu* jako puno ljudi? Ja bih se bojala da sam sama.

MARINA: Ne, nikako nema malo ljudi. *Couchsurfing* je web-stranica koja nudi usluge u cijelome svijetu i tamo možeš pronaći osobe koje traže ili nude smještaj iz cijeloga svijeta.

VODITELJICA: Super. Sjećaš li se gdje si ti putovala prvi put?

MARINA: Moje prvo putovanje u kojem sam koristila usluge *couchsurfinga* je bilo u Slovačku, točnije u Bratislavu. Nakon toga sam bila jednom u Beču i jednom u Ljubljani, a sljedeća destinacija je Prag.

VODITELJICA: Imaš li prijatelje s kojima ideš?

MARINA: Da, upravo to putovanje u Prag organiziram sa svojih troje prijatelja. Dakle, s dvije prijateljice i jednim prijateljem i upravo sad smo u procesu priprema za taj put.

VODITELJICA: Želimo vam sretan put! Javite nam se i pošaljite nam slike.

MARINA: Može!

VODITELJICA: Hvala ti! Bok!

MARINA: Bok!

Izvor snimke: Mateja Ištok, Angelika Kornfeind, Ana Kosac, 14. ožujka 2016.

Couchsurfing

0 Gost emisije u Zagrebu...

A	nastupa	B	radi	C	studira	D	živi
---	---------	---	------	--------------	---------	---	------

1 Marina rado posjećuje druge...

A	učenike	B	zemlje	C	znamenitosti	D	institucije
---	---------	---	--------	---	--------------	---	-------------

2 Za Couchsurfing ti ne treba puno...

A	stvari	B	novca	C	motivacije	D	vremena
---	--------	---	-------	---	------------	---	---------

3 Različiti ljudi daju gostima...

A	ukusnu hranu	B	mjesto za druženje	C	luksuznu odjeću	D	mjesto za spavanje
---	--------------	---	--------------------	---	-----------------	---	--------------------

4 Marina je o tom načinu putovanja puno...

A	čitala	B	čula	C	diskutirala	D	znala
---	--------	---	------	---	-------------	---	-------

5 Prijaviti se trebaš na...

A	engleskom jeziku	B	hrvatskom jeziku	C	njemačkom jeziku	D	slovenskom jeziku
---	------------------	---	------------------	---	------------------	---	-------------------

6 Couchsurfingom možeš lako pronaći smještaj...

A	na nekim mjestima	B	na selu	C	na otocima	D	u svim državama
---	-------------------	---	---------	---	------------	---	-----------------

7 Idući će put Marina oputovati...

A	sa svojom obitelji	B	sa svojim susjedima	C	sa svojim društvom	D	s kolegama
---	--------------------	---	---------------------	---	--------------------	---	------------

4.1.3. Opis cjeline Pisanje

Cjelina Pisanje u ispitu za više gimnazije (njem. *AHS*) obuhvaća dva zadatka, a u ispitima za više stručne škole (njem. *BHS*) tri zadatka u kojima učenik treba proizvesti dva, odnosno tri pisana teksta, svaki od sto osamdeset riječi, u skladu s jezičnim mogućnostima predviđenima za govornike B1 stupnja prema Zeroju. Budući da je pisanje jedna od proizvodnih aktivnosti, učenik u ovoj cjelini treba pokazati sposobnost pismenoga izražavanja te posjedovanje gotovo svih elemenata komunikacijske jezične, kao i pragmatične kompetencije, sukladno stupnju učenja. Prema tome, učenik bi trebao pokazati da „može pisati izravne, čitke tekstove o nizu poznatih tema iz vlastitoga područja interesa povezujući nekoliko kraćih, zasebnih elemenata u linearni niz” (Vijeće Europe 2005: 62). U analiziranim ispitima zadaci podrazumijevaju pisanje zapisa na blogu i članka za školske novine uz dodatni zadatak pisanja e-poruke u ispitu za više stručne škole (njem. *BHS*). Učenicima je ponuđen vizualni podražaj u obliku fotografija tematski usklađenih sa zadatkom. Ispod fotografija nalaze se kratke upute za pisanje uz tri smjernice kojima je specificirano koje informacije učenik treba uvrstiti u svoj pisani uradak. Primjerice, u prvome zadatku učenici trebaju napisati kreativnu priču o putovanju zrakoplovom. U tome bi zadatku trebali pokazati da znaju „opisati neki istinit, izmišljen događaj ili nedavno putovanje”, trebaju „moći izravno i detaljno pisati o nizu poznatih tema iz vlastitog područja interesa”, također trebaju moći pisati „o svojim iskustvima u obliku jednostavnog, čitkog teksta, opisujući svoje osjećaje i reakcije” (Vijeće Europe 2005: 63). Svi su zadaci tematski vezani uz svakodnevicu i uz učeničko područje interesa. U analiziranim ispitima to su putovanja i društvene mreže.

U zadacima pisanoga tipa učenici bi trebali ostvariti nekoliko elemenata. Prvenstveno se moraju izvršiti zadaci, što znači da pisani rad treba sadržavati odgovore na sve smjernice koje se nalaze u zadatku te ih je potrebno logično i jasno razraditi i argumentirati. Slijed misli mora biti jasan, tekst mora biti suvisao, odnosno koherentan i logički povezan, to jest kohezivan, koliko je to moguće na B1 razini ovladavanja jezikom. Tekst mora biti podijeljen na uvodni, središnji i zaključni dio. Kao što je prethodno istaknuto, pisanje je aktivnost kojom učenici pokazuju razvijenost gotovo svih komunikacijskih kompetencija. Leksička je kompetencija nužna jer je potreban određeni raspon vokabulara kako bi govornici mogli izraziti vlastite misli, ali na ovoj se razini još uvijek očekuju pogreške pri izražavanju složenijih misli (usp. Vijeće Europe 2005: 115). Kada je riječ o gramatičkoj kompetenciji, učenici na B1 razini trebali bi dobro vladati gramatikom hrvatskoga jezika, ali uz očekivan utjecaj prvoga jezika. Osnovna morfologija smatra se dobro usvojenom, rečenice se strukturiraju s glagolom kao

jezgrom, ali polako dolazi do povezivanja glavnih i zavisnih rečenica i kohezivnosti čitavoga teksta (usp. Udier 2013a: 157–158). Pravopisna bi kompetencija trebala biti na zadovoljavajućoj razini da se napisani tekst može pratiti, a riječi koje su im poznate trebali bi znati pravilno napisati (usp. Udier 2013b: 243). U aktivnostima pisanja izvrsno se može uočiti razvijenost pragmatične kompetencije, najviše u načinu strukturiranja informacija, građenju teksta, argumentiranja i pisanja različitih tekstnih vrsta (Vijeće Europe 2005: 126).

Zadaci cjeline Pisanje iznimno su poticajni za učenike: relevantni su i dovoljno autentični. Učenici se trebaju okušati u pisanju onih tekstnih vrsta koje će vjerojatno koristiti u svakodnevnoj komunikaciji. Ipak, i u ovoj je cjelini prisutno nekoliko jezičnih izraza koji nisu u potpunosti u skladu s normom (npr. *e-mail* umjesto *e-poruka* ili *elektronička poruka*, *blog-zapis* umjesto *zapis na blogu*, *avion* umjesto *zrakoplov*, *desiti se* umjesto *dogoditi se*).

Primjer zadatka u cjelini Pisanje.

Pisanje: Zadatak 14: ____/40 itema. Članak.

2004. godine je pokrenuta nova društvena mreža koja se zove *Facebook*. Sve se više ljudi, a posebno mladih, priključuje ovoj društvenoj mreži kao i ostalima poput *Instagrama*, *Snapchata*, *Twittera* i slično.

U svojem **članku** za školske novine trebate:

- navesti koje društvene mreže koriste učenici Vaše škole
- objasniti prednosti i mane korištenja društvenih mreža
- izraziti vlastito mišljenje o korištenju društvenih mreža

Napišite **članak** i strukturirajte ga! Pronađite naslov! Koristite oko 180 riječi!

Za rješavanje zadatka imate 65 minuta.

4.1.4. Opis cjeline Jezik u kontekstu

Cjelina Jezik u kontekstu na austrijskoj se maturi javlja u svim ispitima stranih jezika u višim gimnazijama (njem. *AHS*) kao jedna od novosti kompetencijskoga pristupa. Cilj je zadataka ove cjeline pokazati učenikovu leksičko-gramatičku kompetenciju, odnosno ispitati kombiniranu uporabu vokabulara i gramatike hrvatskoga standardnog jezika. U ovim tipovima zadataka leksik ima najvažniju ulogu, a učenici trebaju pokazati uporabu jezika uz pomoć konteksta koji pomaže u određivanju značenja. Cjelina se sastoji od četiriju skupina zadataka, od čega su dvije skupine zadataka tekstovi s prazninama i ponudom (engl. *banked gap-fill*), a jedna skupina jesu zadaci tvorbe riječi (engl. *word formation*). Posljednji su zadaci ispravljanja (engl. *editing*). U zadacima s prazninama i ponudama učenici moraju uvrstiti riječi ili skupine riječi na odgovarajuće mjesto u rečenici. Svaka od ponuđenih jedinica ispituje leksičko i gramatičko znanje učenika te sadržava najviše tri riječi. Od učenika se traži ne samo pasivno poznavanje već i aktivna uporaba jezika, uz zaključivanje o strukturi rečenice te morfološkim i sintaktičkim obilježjima. Zadaci promjene oblika riječi ispituju razumijevanje tvorbe riječi, odnosno sposobnost jezične preoblike ovisno o zahtjevima jezičnoga konteksta. Ovaj put su u tekstu, na mjestima gdje je izostavljen pravilni jezični oblik, unutar zagrada dane riječi koje su tvorbeno vezane uz riječ koja nedostaje. Učenicima je zadatak napisati riječ koja će tvorbeno biti vezana uz riječ unutar zagrade te će odgovarati kontekstu rečenice. Posljednja skupina zadataka jesu zadaci ispravka, odnosno korekcije. Zadatak se sastoji od deset rečenica u kojima se nalazi po jedna riječ koja je vezana uz rečenicu u kojoj se nalazi, ali ne odgovara rečeničnome kontekstu, bilo da se nalazi na pogrešnome mjestu u rečenici ili da je nepotrebna. Najčešći uljezi jesu modalni glagoli, pokazne i osobne zamjenice, prilozi i prijedlozi.

Međutim, zadaci ispravka u ovoj su se analizi pokazali najmanjkavijima. Riječi koje su umetnute u rečenice nikako im ne odgovaraju i vrlo ih je lako prepoznati kao neodgovarajuće (npr. *Da, trebam još malo novo voća.*, *Voće sam sutra zaboravila.*). S druge strane, ostalim se skupinama zadataka na prikladan način provjerava pragmatična dimenzija komunikacijske kompetencije učenika, odnosno korištenje jezičnih sredstava u svrhu učinkovite komunikacije.

Primjer zadataka s prazninama i ponudom u cjelini Jezik u kontekstu.

Jezik u kontekstu: Zadatak 9: ____ /10 itema. Tekst s prazninama i ponudom.

*Pročitajte tekst **Beč je grad za studente** u kojemu nedostaju neke riječi! Izaberite odgovarajuće riječi (A – M) za svako prazno mjesto (1 – 10) u tekstu! Dva su odgovora suvišna. Upišite točan broj u tablicu! Item 0 je riješen. Za rješavanje zadatka imate 11 minuta.*

Beč je grad za studente

Više od četvrtine studenata dolazi izvan granica grada. Gradovi (0) ____ Londona i Bostona možda imaju veću koncentraciju top fakulteta, ali jednostavan i jeftin život te niska školarina čine Beč jednim od najboljih gradova za studente.

Bečko sveučilište (1) ____ užem centru grada te su zbog toga okolne ulice uvijek pune studenata. Ovdje se nalaze još i Nacionalna knjižnica, Hofburg palača, ali i Španjolska škola jahanja. Slavni WUK, jedan (2) ____ kulturnih centara, isto tako je smješten u blizini Sveučilišta.

Boemska četvrt ili sedmi kotar u blizini je centra Beča, a popularna je među (3) ____ brojnih *trendy* kafića. Posebice je popularan Cafe Europa.

Na kraju jedne od najpopularnijih (4) ____ Beču, Mariahilferstraße, nalazi se ogromni trg okružen značajnim institucijama kao što su Leopoldov muzej i MUMOK - muzej suvremene umjetnosti. Kad je toplo ovaj se trg pretvara u bar na otvorenom kamo ljudi donose svoje (5) ____ ležaljke i stolice i druže se uz pivo.

Bečki odrezak (6) ____ jednostavnom, a opet prekrasnom restoranu Schnitzelwirt koji se nalazi u ulici Neubaugasse. Studenti se hrane (7) ____ pakistanskom restoranu Wiener Deewan koji se nalazi u blizini bečkog sveučilišta.

Omiljeni noćni klubovi studenata su slavni Flex (8) ____ nastupali mnogi slavni DJ-evi današnjice te klub Pratersauna koji je nastao od nekadašnjih sauna. Ovi klubovi nalaze se u parku Prater u kojemu se nalazi jedan od najstarijih (9) ____ svijeta.

Za one koji više vole pubove preporučujemo (10) ____ nazivom Bermudski trokut. Ti su lokali puni mještana, turista i studenata.

Izvor teksta: Punkufer.dnevnik.hr, skraćeno i adaptirano, 2. rujna 2013.

Izvor slike: <https://www.wien.info/de/sightseeing/prater/riesenrad>, 8. prosinca 2016.

A		dio grada pod	H		studenti dobivaju u
B		još i u	I		studentima zbog
C		najbolje prijateljice	J		u kojem su
D		nalazi se u	K		ulica u
E		od najvećih europskih	L		zabavnih parkova
F	0	Poput	M		žive u
G		šarene			

Primjer zadataka tvorbe riječi u cjelini Jezik u kontekstu.

Jezik u kontekstu: Zadatak 10: ____ /11 itema. Tvorba riječi.

Pročitajte tekst o ljetovanju u Hrvatskoj u kojemu nedostaju neke riječi! Dopunite tekst pravilnim oblikom riječi u zagradama (1 – 11)! Napišite ispravne odgovore u tablicu! Item 0 je riješen. Za rješavanje zadatka imate 14 minuta.

Ljetovanje u Hrvatskoj

Predstavljamo obitelji Gletter i Fischer. Bili su ove sezone u Hrvatskoj i kad se vrte kući, poznanicima će pričati što su tamo doživjeli.

„U Hrvatskoj (0) ____ (ljetovanje) zato što je jednostavno lijepo, more je vrlo (1) ____ (čišćenje), prelijepo je ovdje“, kažu nam članovi obitelji koje smo zatekli na plaži. Oblačan dan bez sunca, ali i bez (2) ____ (kišovito) nije im baš po volji, ali odmor, sve u svemu, jest.

„Ljetujemo u Hrvatskoj već treći put. Za prvo putovanje u Hrvatsku (3) ____ (odluka) smo se jer smo željeli vidjeti nešto (4) ____ (novost), a osim toga bilo je to putovanje po preporuci prijatelja. Do sada smo bili u Italiji, Turskoj i (5) ____ (grčki). Hrvatsku smo ove godine odabrali jer je jeftinija u usporedbi s primjerice Turskom koja je također lijepa. Ne možemo si svake godine priuštiti Tursku, pa smo došli u Hrvatsku koja nam predstavlja manji trošak“, (6) ____ (priča) nam očevi obitelji koje ljetuju u Zadru u privatnom smještaju.

Dvotjedno noćenje (7) ____ (rezervacija) su putem interneta, domaćini su, kažu, ljubazni i sve je u redu. Hvale se kako su ih domaćini pozvali na zajedničku večeru pa su proveli vrlo ugodno (8) ____ (vremenski) družeći se s gostoljubivim domaćinima.

Na (9) ____ (pitati) što im ne odgovara u Hrvatskoj njemačke obitelji Gletter i Fischer nezadovoljne su činjenicom da nije sve besplatno. Svaki dan trebaju platiti deset kuna po osobi za ulaz na plažu koja se nalazi ispred (10) ____ (hotelski).

Na pitanje jesu li probali hrvatsku hranu, kažu kako zapravo ni ne znaju koja je to hrvatska hrana. Kažu da bi rado probali (11) ____ (nacionalnost) specijalitet, no nitko im ga još nije ponudio. Obitelji Gletter i Fischer kažu kako bi Hrvatsku zasigurno preporučili kao destinaciju za odmor.

Izvor teksta: <http://www.dw.de/u-hrvatskoj-zbog-lijepih-plaža-ali-neka-kupanje-bude-besplatno/a-15300996>, prerađeno 27. veljače 2013. Izvor slike: Julia Kornfeind, 2015.

0	Ljetujemo	4		8	
1		5		9	
2		6		10	
3		7		11	

Primjer zadataka ispravka u cjelini Jezik u kontekstu.

Jezik u kontekstu: Zadatak 11: ____ /12 itema. Ispravak.

Pročitajte tekst! Gotovo u svakom retku je jedna riječ suvišna. Upišite tu riječ na predviđeno mjesto u tablici! Nekoliko je redaka točno: dva do četiri. Označite ispravni redak kvačicom (✓)! Itemi 0 i 00 su riješeni. Za rješavanje zadatka imate 9 minuta.

U trgovini	✓	0
<i>Prodavačica:</i> Dobar dan! Kako bi Vam mogu pomoći?	bi	00
<i>Marko:</i> Trebam dvije čokolade i pa voća.		01
<i>Prodavačica:</i> Crnu ili bijelu za čokoladu?		02
<i>Marko:</i> Trebam ne jednu crnu i jednu bijelu čokoladu.		03
<i>Prodavačica:</i> U redu. Odmah Vam idem po to danas.		04
<i>Marko:</i> Dobro, ne žurite!		05
<i>Prodavačica:</i> Evo me! Izvolite! Želite li još nešto?		06
<i>Marko:</i> Da, trebam još malo novo voća.		07
<i>Prodavačica:</i> Voće sam sutra zaboravila. Koje voće trebate?		08
<i>Marko:</i> Molim Vas, dvije moje banane i dva kivija.		09
<i>Prodavačica:</i> Izvolite! Treba li Vam još nešto staro?		10
<i>Marko:</i> Ne, hvala Vam! Ugodan dan i doviđenja!		11
<i>Prodavačica:</i> Hvala! Doviđenja skoro! Dođite nam opet!		12

Izvor teksta: Mateja Ištok, 2016. Izvor slika: Julia Kornfeind, 2016.

Kako bi ispit bio što zornije prikazan, struktura pisanoga ispita prikazat će se i pomoću tablice napravljene po uzoru na ispitne kataloge za strane jezike na državnoj maturi u Hrvatskoj i po uzoru na ispitni katalog INI B2 za hrvatski kao strani jezik.²⁰ Tablica sadrži podatke o vrstama zadataka, podijeljenima po ispitnim cjelinama, vrstama tekstova te donosi najvažnije ispitivane vještine unutar svake od ispitivanih aktivnosti (čitanje, slušanje, pisanje).

Tablica 3. *Struktura pismenoga ispita u gimnazijama i višim stručnim školama*

CJELINA	VRSTE ZADATAKA	VRSTE TEKSTOVA	ISPITIVANE VJEŠTINE
Čitanje	zadaci povezivanja (uvrštavanje naslova)	kratki monolozi	razumijevanje glavne misli
	zadaci povezivanja (uvrštavanje naslova)	kratki monolozi	
	zadaci povezivanja (uvrštavanje rečeničnih dijelova)	članak	detaljno razumijevanje teksta
	zadaci višestrukoga izbora	članak	razumijevanje konkretnih informacija
Slušanje	zadaci kratkih odgovora	monolog	razumijevanje opće poruke, razumijevanje konkretnih informacija
	zadaci kratkih odgovora	monolog	
	zadaci kratkih odgovora (dovršavanje rečenica)	radijska emisija (reportaža)	
	zadaci višestrukoga izbora	radijska emisija (intervju)	
Pisanje	sastavljanje teksta na temelju smjernica	zapis na blogu	ispunjenje zadataka, koherentnost i kohezivnost teksta, opseg i točnost leksičko-gramatičkih struktura, ispunjenje strukturnih uvjeta pojedine tekstne vrste
	sastavljanje teksta na temelju smjernica	članak	
	sastavljanje teksta na temelju smjernica	e-poruka	
Jezik u kontekstu	zadaci s prazninama i ponudom	članak	razumijevanje logike rečenice, razumijevanje značenja leksičkih i gramatičkih struktura te prepoznavanje njihova mjesta u jezičnom kontekstu
	zadaci s prazninama i ponudom	sastavak	
	zadaci ispravka	razgovor	uočavanje pogrešaka, razumijevanje logike rečenice

²⁰ Usp. Ispitni katalog iz njemačkog jezika na državnoj maturi (<https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2017/10/NJEMACKI-2018.pdf>), Ispitni katalog za ispit INI B2 (http://dokumenti.ncvvo.hr/HRV_INI_B2/Katalog_INI_hrv_b2.pdf).

	zadaci tvorbe riječi	članak	sposobnost jezične preoblike ovisno u zahtjevima jezičnoga konteksta, ovladanost rječnikom i gramatikom
--	----------------------	--------	---

4.1.5. Zaključni komentari

Sukladno novijim obrazovnim smjerovima koji naglašavaju važnost razvoja komunikacijske kompetencije, polazni je dokument u nastavi stranih jezika diljem Europe postao *Zajednički europski referentni okvir za jezike* koji je 2001. godine izdalo Vijeće Europe i koji definira stupnjeve jezične kompetencije govornika. Veoma je važna sastavnica Zeroja činjenica da govornike (nazvane i korisnicima jezika) smatra članovima društva neodvojivima od društvenoga konteksta u kojemu žive. Analiza pismenih ispita iz hrvatskoga kao stranoga jezika u Republici Austriji pokazala je da austrijski obrazovni sustav prati suvremena kretanja u obrazovanju, usmjeravajući se na razvoj komunikacijskih kompetencija kao ključnih kompetencija za život i funkcioniranje svakoga pojedinca u nekom društvenom kontekstu. Iako je očita usmjerenost na razvoj komunikacijske kompetencije, analizirani ispiti pokazuju da je razvijena svijest o važnosti gramatičke točnosti, ali opet u jezičnome kontekstu, odnosno potpuno pragmatično, tj. sa svrhom što uspješnije komunikacije (usp. Prpić 2009: 128).

Analizirani su primjeri pokazali potrebnu razliku između gimnazijskih i viših stručnih ispita. Budući da se komunikacijska kompetencija pojavljuje kao ključna u ovladavanju jezikom, pojavljuje se u svim tipovima ispita. Jedino se u ispitima namijenjenima učenicima gimnazija stranome jeziku pristupa iz više perspektiva, imajući na umu važnost komunikacijske, ali i jezične kompetencije. Nadalje, s obzirom na to da je austrijsko društvo vrlo heterogeno i kulturno raznoliko, jasna je i važnost međukulturne kompetencije, koja se potiče na nastavi, a očita je i u analiziranim tekstovima i zadacima. Polazni tekstovi vezani su uz različita općeobrazovna područja (život u gradu i selu, poslovni uspjesi mladih ljudi, kultura putovanja, društvene mreže), a često promiču ideje međukulturnosti, višejezičnosti i međusobne raznolikosti. U tekstovima je naglasak stavljen i na razumijevanje i upoznavanje kulture hrvatskoga jezika. Postojeći ispiti obuhvaćaju teme kao što su važnost učenja hrvatskoga jezika za djecu hrvatskoga podrijetla, veze hrvatskih iseljenika u Austriji s Hrvatima iz Republike Hrvatske (hrvatska studentica Ana u *Željeznom*), opis hrvatskih krajeva (gradovi Dubrovnik i Požega), glazbena kultura Hrvata (tri hrvatske glazbene dive: Gabi Novak, Tereza Kesovija i Radojka Šverko) te manifestacije u hrvatskim gradovima (advent u Zagrebu).

Prema tome, analiza pismenih ispita iz hrvatskoga kao drugoga stranog jezika pokazala je da su zadaci, uz zanemarivanje manjih jezičnih nespretnosti uzrokovanih utjecajem drugoga jezika, primjereni za ispitivanje znanja hrvatskoga jezika na razini B1. Posebna je vrijednost

ispitnih zadataka tematska usmjerenost na razvoj interkulturalne kompetencije, veoma nužne za Hrvate koji žive u inokulturnoj i inojezičnoj sredini.

4.2. Usmeni maturalni ispit iz hrvatskoga jezika u gimnazijama i višim stručnim školama

Osim pismenih maturálnih ispita, u višim gimnazijama (njem. *AHS*) i višim stručnim školama (njem. *BHS*) učenici mogu pristupiti i usmenim ispitima iz hrvatskoga kao stranoga jezika. U tom slučaju ispit nije centraliziran već je u nadležnosti škole, odnosno kod svakoga je profesora drukčiji. U višim gimnazijama (njem. *AHS*) i višim stručnim školama (njem. *BHS*) učenici mogu polagati usmeni ispit iz hrvatskoga jezika na B1 razini ako su učili hrvatski kao drugi strani jezik, a ne žele polagati pismeni ispit ili nemaju uvjete za njegovo polaganje.²¹ Također, ako hrvatski uče kao treći strani jezik, na maturi ga mogu polagati isključivo usmeno, na A2 razini. Budući da su više stručne škole (njem. *BHS*) veoma raznolike, uvjeti i načini polaganja ispita ovise i o politici škole. Tako primjerice učenici više poslovne škole (njem. *Handelsakademie*) mogu maturirati iz slobodnoga predmeta na razini A2, a učenici više ekonomske škole (njem. *Höhere Lehranstalt für wirtschaftliche Berufe*) uopće ne mogu pristupiti maturi iz slobodnoga predmeta, već samo iz glavnoga.²²

4.2.1. Usmeni ispit na B1 razini

Prema Zeroju, učenici čije je znanje stranoga jezika na B1 razini, kada je riječ o usmenoj proizvodnji, odnosno govorenju, mogu „prihvatljivom tečnošću i bez većih prekida jednostavno opisati određenu temu iz područja vlastitog interesa, izlažući je kao linearni niz elemenata“ (Vijeće Europe 2005: 59). Njihov je vokabular dovoljno opsežan da mogu govoriti o temama poput obitelji, prijatelja, svakodnevnoga života te prilično točno mogu koristiti korpus riječi kojim raspolažu. Kada razgovor, odnosno govor traje duže, moguća su zastajkivanja radi samoispravljanja i planiranja daljnje govorne proizvodnje (usp. Vijeće Europe 2005: 29).

Analizirani se usmeni ispiti za više gimnazije (njem. *AHS*) i više stručne škole (njem. *BHS*) sastoje od dvaju zadataka kojima se zahtijeva govorna aktivnost ukupnoga trajanja od

²¹ Kako bi imali pravo pristupiti pismenom ispitu, učenici moraju pohađati određeni broj sati nastave u skladu s pravilima škole.

²² Nastava iz glavnoga predmeta održava se ujutro, a iz slobodnoga i glavnoga izbornoga predmeta poslijepodne, kada je samo mali broj učenika još uvijek u školi. Hrvatski je u slobodni predmet, dok su svjetski jezici glavni predmeti.

dvanaest do petnaest minuta.²³ Prvi je zadatak monolog u kojemu učenik mora, uz pomoć priloženih fotografija i smjernica, govoriti četiri minute. Drugi je zadatak dijalog u trajanju od osam minuta u kojemu učenik treba razgovarati o zadanoj situaciji služeći se smjericama.

U monološkome se zadatku provjerava proizvodna aktivnost govorenja, dok se u dijaloškome zadatku očituje interakcijska jezična aktivnost pri kojoj učenik sudjeluje naizmjenično kao govornik i slušatelj. U obama zadacima učenici bi trebali pokazati da su sposobni usmeno se izražavati na hrvatskome standardnom jeziku. Svojim usmenim izlaganjem trebaju izvršiti zadatke koji su stavljeni pred njih. Svoje misli trebaju što bolje strukturirati u linearan slijed, a tvrdnje trebaju argumentirati u okviru jezičnih sredstava kojima raspolažu. Vokabular treba biti točan i prikladan zadanoj temi u toliko mjeri da ih je moguće razumjeti. Usmenim se ispitima provjeravaju gotovo sve komunikacijske kompetencije te proizvodne i interakcijske jezične aktivnosti. Učenik treba pokazati leksičku kompetenciju služeći se vokabularom dovoljno velikim da se može izraziti o temama koje se odnose na svakodnevni život, ali uz očekivane pogreške (usp. Vijeće Europe 2005: 115). Gramatička kompetencija također će doći do izražaja pri komunikaciji u poznatim kontekstima, ali očekivano je da bude pod utjecajem materinskoga jezika (usp. Vijeće Europe 2005: 117), u ovome slučaju i sumaterinskoga ili drugoga jezika. Ovladanost fonološkom i ortoepskom kompetencijom hrvatskoga standardnog jezika očitovat će se u izgovaranju glasova hrvatskoga jezika te u mjestu naglaska, to jest udara. Govornik na razini B1 trebao bi usvojiti mjesto naglaska i duljinu sloga, uz povremene pogreške (usp. Banković-Mandić 2013: 239).

Interakcijska situacija na usmenome ispitu podrazumijeva i sociolingvističku kompetenciju, što znači da se učenik na ovoj razini znanja može koristiti jezičnim funkcijama i na njih odgovarati u neutralnome registru, pritom imajući na umu pravila pristojnosti (usp. Vijeće Europe 2005: 125). Međutim, analiza je pokazala da sociolingvistička kompetencija nije previše zastupljena na austrijskim ispitima. Budući da je ovdje riječ o usmenim ispitima, ne može se znati je li ispitivač inzistirao na toj kompetenciji tijekom održavanja ispita. Pragmatičku će kompetenciju učenik izraziti fleksibilnošću govora, što znači da će se moći služiti običnim govorom kako bi izrazio veći dio onoga što želi reći. Jezični iskaz na B1 razini treba biti dosljedan i povezan, na način da govornik može povezati niz jednostavnih jezičnih elemenata u linearni slijed (usp. Vijeće Europe 2005: 129). Također, normalno je da prilikom govora učenik zastajkuje i planira ono što govori (usp. Vijeće Europe 2005: 133). Prilikom

²³ Na maturi iz hrvatskoga kao drugoga ili trećega stranog jezika učenici mogu, osim na opisane načine, hrvatski jezik usmeno polagati i kao stručnu komunikaciju ili u predmetu Višejezičnost (u jednom se ispitu polažu engleski na B2 razini i drugi strani jezik na B1 razini), ali to do sada nije bio slučaj u gradišćanskim školama.

dijaloga, odnosno razgovora, učenik treba, uz sve navedeno, pokazati da je u stanju započeti ili nastaviti jednostavnu konverzaciju o poznatim temama, kombinirajući aktivnosti slušanja i govorenja.

Ispit koji se provodi u gimnazijama obuhvaća teme iz općeobrazovnog područja. U ovome su primjeru učenici trebali govoriti o obitelji i prijateljima, organizaciji svakodnevnog života te su trebali opisati idealnu obitelj i usporediti, pomoću fotografija, obitelji u prošlosti i u sadašnjosti. Prilikom analize nametnulo se nekoliko zaključaka. Prvi je dojam da ispiti namijenjeni gimnazijama i višim stručnim školama ne procjenjuju jezične kompetencije jednako uspješno.

Ispit koji se provodi u višim stručnim školama tematski je usmjeren na područje rada i obrazovanja. Analiziran je ispit za učenike više poslovne škole (njem. *Handelsakademie*) pa je i ispitna tema vezana uz posao u *au pair* agenciji, opis radnog mjesta, očekivane vještine potencijalnih zaposlenika i slično. Jasno je da su ispiti u višim srednjim školama orijentirani na profesionalno područje, što je vrlo pozitivno, ali ispiti u gimnazijama u prevelikoj su mjeri općeniti. Ispitne situacije na maturi u višim srednjim školama autentičnije su (posao u hrvatskoj agenciji), teme razgovora mnogo su izazovnije (važnost posla za daljnji život), a sociokulturna kompetencija u dovoljnoj je mjeri prisutna (tipična hrvatska obitelj, primjereni darovi za Hrvate). Učenik pomoću humorističnog teksta upoznaje karakteristike tipične hrvatske obitelji i treba govoriti o razlikama između austrijske i hrvatske obitelji. Takvim se zadacima izvrsno ostvaruje jezična politika promicanja višejezičnosti i multikulturalnosti. S druge strane, na usmenim ispitima u gimnazijama od učenika se očekuje manje promišljanja, povezivanja i uspoređivanja.

Kao opći zaključak o usmenim ispitima na B1 razini, može se kazati da su ispiti za više stručne škole uspješnije sastavljeni nego ispiti za gimnazije. U obama tipovima ispita provjeravaju se komunikacijske kompetencije, posebno pragmatična diskursna kompetencija, koja se očituje u proizvodnji koherentnih jezičnih cjelina, logičnosti i strukturiranju govorenog diskursa (usp. Nazalević Čučević 2013b: 37). Mogući protuargument za navedene tvrdnje mogu dati profesori koji poznaju učenike za koje su ovi ispiti sastavljeni. Otvorena je mogućnost da su navedene razlike u ispitima uvjetovane različitim jezičnim dostignućima učeničkih skupina. Također, učenici više stručne škole uče hrvatski pet godina, a učenici gimnazija četiri godine. Moguće je da je razlika od godinu dana bila presudna za sastavljanje ispitnih zadataka. Zaključno, treba spomenuti i to da postojanje isključivo

usmenih ispita omogućuje provjeru određenih jezičnih kompetencija i aktivnosti te se ovladanost govorenim i interakcijskim aktivnostima, jer ostale aktivnosti nisu provjeravane, može smatrati djelomičnom kompetencijom.

Primjer usmenoga ispita na B1 razini u višoj gimnaziji (njem. AHS).

Tematsko područje: Obitelj i prijatelji (B1 – 4-godišnji program)

I. Monolog (4 min.)

(Izvor slika: <http://www.google.at/imgres?q=familie&num=10&hl=de&tbo=d&biw=1280&bih=596&tbm=isch&tbnid=5XB4OhA60Yld-M:&imgrefurl=http://www.mpreis.at, 25.11.2012., 07:43h.>

[http://www.google.at/imgres?q=familie&num=10&hl=de&tbo=d&biw=1280&bih=596&tbm=isch&tbnid=em5MGTck3kDeEM:&imgrefurl=http://www.kleinezeitung.at, 25. studenoga 2012\)](http://www.google.at/imgres?q=familie&num=10&hl=de&tbo=d&biw=1280&bih=596&tbm=isch&tbnid=em5MGTck3kDeEM:&imgrefurl=http://www.kleinezeitung.at, 25. studenoga 2012))

Usporedite slike!

Opišite svoju idealnu obitelj!

Ispričajte kako izgleda Vaša obitelj!

II. Dijalog (8 min.)

Jedan će član Vaše obitelji četiri tjedna biti u inozemstvu. Govorite o tome kako će se zbog toga obiteljski život promijeniti u ta četiri tjedna. Obratite pozornost na sljedeće točke:

zašto inozemstvo

što će biti drugačije

organiziranje svakodnevnoga života

moгуći problemi

pomoć drugih (susjedi, au-pair djevojka,...)

Odlučite kako ćete postupati u novoj situaciji!

Sve najbolje!

Sastavile: Angelika Kornfeind i Sabine Nagy / Preradila: Sanja Abramović-Pelzelmayr, 2015.

Primjer usmenoga ispita na B1 razini u višoj stručnoj školi (njem. BHS).

THEMENBEREICH 1: Arbeitswelt und Bildung/Svijet rada i obrazovanje

SCHWERPUNKT: Au-pair/Au Pair – Jobprofile/Poslovni profil

AUFGABENSTELLUNG/Zadatak 1

Situacija:

Vi radite za Au Pair agenciju "Sunčani sat" u Hrvatskoj. Odgovorni ste za kontakte između hrvatskih obitelji i budućih Au Pair djevojaka/mladića iz Austrije.

I. Monolog (4 – 5 min)

Na satu hrvatskoga jezika informirate učenike o tipičnoj hrvatskoj obitelji i o važnosti Au pair posla.

Predstavite tipičnu hrvatsku obitelj. (vidi prilog 1)

Usporedite hrvatske i austrijske obitelji.

Ocijenite važnost posla kao Au pair za daljnji život.

Prilog 1:

Ivan Horvat ima 38 godina, a njegova supruga Marija upravo je napunila 41. U braku su 17 godina, imaju dvoje prekrasne djece, 16-godišnjeg Luku i 13-godišnju Petru. Marija je prvi put rodila sa 25 godina. Da budemo iskreni, to je zapravo i razlog zašto su se ona i Ivan vjenčali.

Oboje su djeca iz radničkih obitelji. Ivan danas radi u Dukatovoj tvornici na Žitnjaku, a Marija kao blagajnica u Konzumovu dućanu na Črnomercu. Žive u obiteljskoj kući na Trešnjevci, s Ivanovim roditeljima Josipom i Mirjanom koji su u mirovini. Iako je Marija u početku strahovala kako će to izgledati, ispalo je dobro, jer su Ivanovi roditelji ugodni ljudi koji im se ne petljaju previše u život, a imaju i vlastiti stan od 60-ak kvadrata na katu.

Kuću im čuva pas Medo u dvorištu, iako je natpis "Oštar pas" na dvorišnim vratima zapravo krajnje pretjeran. Ivan će vjerojatno umrijeti u 71. godini, a Marija će dočekati 78 ljeta. Službena statistika pretpostavlja da će oboje umrijeti od srčanog ili moždanog udara ili od raka.

Ako vam se Horvatovi čine poznatima, to je zato što su oni prosječna hrvatska obitelj, izvedena iz službenih statističkih podataka i reprezentativnih istraživanja. Žive u Zagrebu jer je glavni grad Hrvatske najnaseljenije mjesto, imaju radničke poslove jer je najviše prosječnih ljudi zaposleno u proizvođačkoj industriji i trgovini.

U Hrvatskoj postoje još najmanje dvije vrste prosječne obitelji: jednoroditeljska, koju najčešće čini majka s jednim ili dvoje djece, i obitelj koju bismo mogli nazvati novom hrvatskom obitelji: Riječ je o ljudima koji dobro zarađuju, visoko su obrazovani, uz kuću imaju i vikendicu, dobro govore strane jezike, izvrsno se služe novim tehnologijama.

Izvor: <http://www.jutarnji.hr/kako-zive-tipicni-hrvati/249668/>, skraćeno, 12. srpnja 2015.

II. Dijalog (8 – 10 min)

Nakon Vašega govora razgovarate s jednom učenicom. Djevojka je vrlo zainteresirana za posao kao Au Pair i pita Vas za točnije informacije.

Sažmite što radi Au Pair djevojka i kako se može postati Au Pair. (vidi prilog 2)

Objasnite zašto je Hrvatska dobra zemlja za Au Pair posao.

Prosudite koje darove bi Au Pair djevojke/mladići mogli ponijeti hrvatskoj obitelji.

Prilog 2:

Što je Au Pair?

Au Pair je obrazovno-kulturološki program, kombinacija rada, studiranja i putovanja.

Au Pair "opér" je francuska riječ koja znači jednakovrijedan, a u ovom kontekstu označava osobu koja živi s obitelji, pomaže im oko čuvanja djece i lakših kućanskih poslova.

U zamjenu, *Au Pair* djevojka dobiva tjedni džeparac, smještaj (vlastita soba) i prehranu te je prihvaćena kao ravnopravni član obitelji.

Koliki je džeparac?

- Britanija: 60 GBP tjedno
- SAD: *Au Pair* - 200 USD tjedno
- *Au Pair* Extraordinaire: 250 USD tjedno
- Njemačka, Italija: 60-70 EUR tjedno

Tko može biti Au Pair?

Au Pair mogu biti djevojke, ponekad mladići, između 18 i 27 godina sa znanjem engleskog jezika.

Kako se postaje Au Pair?

Zainteresirane se djevojke nakon razgovora s voditeljem programa prijavljuju u agenciji SUNČANA VURA. Agencija u suradnji sa svojim suradnicima u zemlji u kojoj djevojka želi biti *Au Pair* pronalazi odgovarajuću obitelj.

Što je potrebno za prijavu?

Biografija u obliku pisma "*Dear family*"..., preporuke, fotografije, potvrda o zdravstvenom stanju, potvrda o nekažnjavanju.

Detaljnije informacije dobivaju se u agenciji.

Kako ću stupiti u kontakt s obitelji?

Agencija obavještava djevojku o obitelji koja je za nju zainteresirana i ukoliko je djevojka zadovoljna, obitelj će je nazvati telefonom radi dogovora i dodatnih informacija.

Izvor: <http://www.aupair-agencija.info/najcesca-pitanja>, 12.07.2015.

Sve najbolje!

Sastavila: Karin Gregorich

4.2.2. Usmeni ispit na A2 razini

Stupanj A2 temeljni je stupanj znanja stranoga jezika. Prema globalnoj ljestvici Zeroja, govornici čije je znanje na A2 razini trebali bi moći „razumjeti izolirane rečenice i često rabljene riječi iz područja od neposrednog osobnog interesa“, kao i „komunicirati u jednostavnim i uobičajenim situacijama koje zahtijevaju jednostavnu i neposrednu razmjenu informacija o poznatim temama i aktivnostima“ (Vijeće Europe 2005: 24). Učenici koji žele polagati maturu iz hrvatskoga kao trećega stranog jezika, što odgovara A2 razini, mogu polagati samo usmeni ispit. Prema tome, na maturalnim ispitima nije moguće procijeniti pravopisnu, dijelom fonološku i brojne druge kompetencije koje se ispituju kroz aktivnosti pismenoga i usmenoga primanja (čitanje i slušanje) te pismene proizvodnje (pisanje). Ipak, odvojenost usmenoga od pismenoga ispita nije nužno loša, već je se može smatrati prednošću. Komunikacija je velikim dijelom vezana uz govor i usmenu interakciju pa je pozitivno što se na temeljnoj razini A2 provodi samo usmeni ispit, a ne primjerice samo pismeni.

U višoj se gimnaziji usmeni ispit sastoji od dvaju zadataka. Vrlo slično kao i na B1 razini, učenici trebaju govoriti u formi monologa u trajanju od tri minute na zadanu temu. Drugi zadatak podrazumijeva dijalog u trajanju od sedam minuta. Oba su zadatka tematski vezana uz osobno područje te uz svakodnevne teme. U analiziranom ispitu tematsko su težište životinje i ljudi, odnosno obitelj i prijatelji. U monološkome su zadatku učenicima dane dvije fotografije, od kojih prva prikazuje ljudsku, a druga životinjsku obiteljsku zajednicu. Ispod fotografija postavljeni su zadaci koje učenici trebaju ostvariti tijekom monologa. Učenici bi u ovome ispitu trebali moći jednostavno opisati ljude i životinje koje vide na fotografijama, kratko i jednostavno opisati svoju obitelj, uvjete života i obitelj iz snova (usp. Vijeće Europe 2005: 59). Dijaloški zadatak podrazumijeva razgovor temeljen na postavljenoj situaciji. Opisana je situacija uz smjernice o kojima treba razgovarati. Učenici bi trebali moći sudjelovati u kratkim razgovorima, postavljati pitanja i odgovarati na njih (usp. Vijeće Europe 2005: 76) služeći se osnovnim vokabularom uz učestale gramatičke pogreške. Teme su i u ovome ispitu općeobrazovne prirode (obitelj i prijatelji), što je i nužno jer su ispiti namijenjeni učenicima općeobrazovne ustanove, odnosno gimnazije.

Usmeni ispit na A2 razini u višoj stručnoj školi (njem. *BHS*), baš poput ispita na B1 razini, tematski je vezan uz stručno težište škole u kojoj se provodi. Za razliku od ispita te razine u gimnazijama, analizirani ispit namijenjen učenicima više stručne škole tematski je orijentiran prema svijetu rada i obrazovanja. Ispit se sastoji od dvaju zadataka u kojima pristupnik treba

govoriti u trajanju od ukupno deset do trinaest minuta. Prvi je zadatak i u ovome slučaju monološkoga tipa, ali je umjesto fotografije priložen prikaz internetske stranice i opis zamišljene situacije u kojoj bi učenik govorio o zadanoj temi. Kao što je prethodno objašnjeno, učenik bi na razini A2 trebao moći govoriti o jednostavnim temama iz svakodnevnoga života, uz očekivane gramatičke pogreške i odstupanja u točnosti korištenoga vokabulara. Konkretno, zadatak podrazumijeva da govornik, pomoću slikovnog prikaza, opiše svoju školu i njezine specifičnosti, obrazloži gdje se prethodno školovao te da iznese argumente za prednosti prakse i boravka u inozemstvu. Drugi je zadatak dijaloškoga tipa i kao polazište ponuđen je grafički prikaz pomoću kojega učenik treba sudjelovati u dijalogu. Zamišljena je situacija ista kao u prethodnome zadatku, a ovoga se puta očekuje da učenik na temelju grafičkoga prikaza objasni mogućnosti obrazovanja u Austriji nakon završetka srednje škole, obrazloži važnost učenja stranih jezika te izloži vlastite planove za budućnost. Svi navedeni zaključci za usmene ispite B1 razine vrijede i za usmene ispite A2 razine. I na ovoj je razini očita razlika u težini između ispita za gimnazije i više stručne škole. Također, sociolingvistička je kompetencija izraženija na ispitu za stručnu školu (zadana situacija obuhvaća boravak u Zagrebu i stanovanje u hrvatskoj obitelji), a zadaci su mnogo složeniji (tumačenje grafičkoga prikaza).

Primjer usmenoga ispita na A2 razini u višoj gimnaziji (njem. AHS).

Tematsko područje/Themenbereich 1: **Obitelj i prijatelji/Familie und Freunde** (A2)

Težište/Schwerpunkt: Ljudi – životinje/Menschen – Tiere

Zadatak/Aufgabenstellung 1:

I. Monolog (3 minute)

Usporedite slike!

Opišite svoju obitelj!

Opišite svoju obitelj iz snova!

Izvor slika: <http://www.bff-rok.de/>, [http://www.kunst-fuer-alle.de/deutsch/kunst/kuenstler/kunstdruck/stefanie-deissner-\(f1-online\)/23828/1/205377/ruesseltier,-afrikanischer-elefant,-etoscha-wildpark,-tierfamilie/index.htm](http://www.kunst-fuer-alle.de/deutsch/kunst/kuenstler/kunstdruck/stefanie-deissner-(f1-online)/23828/1/205377/ruesseltier,-afrikanischer-elefant,-etoscha-wildpark,-tierfamilie/index.htm), 27. studenoga 2012.

II. Dijalog (7 minuta)

Poslije ispita zrelosti Vaš razred želi napraviti feštu. Razgovarate o fešti.

Obratite pozornost na sljedeće točke:

vrijeme

rođaci

mjesto

prijatelji

jelo

Dogovorite se gdje i s kim želite napraviti feštu!

Sve najbolje!

Primjer usmenoga ispita na A2 razini u višoj stručnoj školi (njem. BHS).

THEMENBEREICH/Tematsko područje 1: Arbeitswelt und Bildung/Svijet rada i obrazovanje

SCHWERPUNKT/Težiste: Zukunftschancen/Šanse za budućnost

AUFGABENSTELLUNG/Zadatak 2

Situacija:

Za vrijeme praznika nalazite se u Zagrebu, jer ste tamo dobili praksu u jednoj tvrki. Stanujete kao gost kod jedne obitelji. Ona Vas je zamolila da predstavite svoju školu i školovanje.

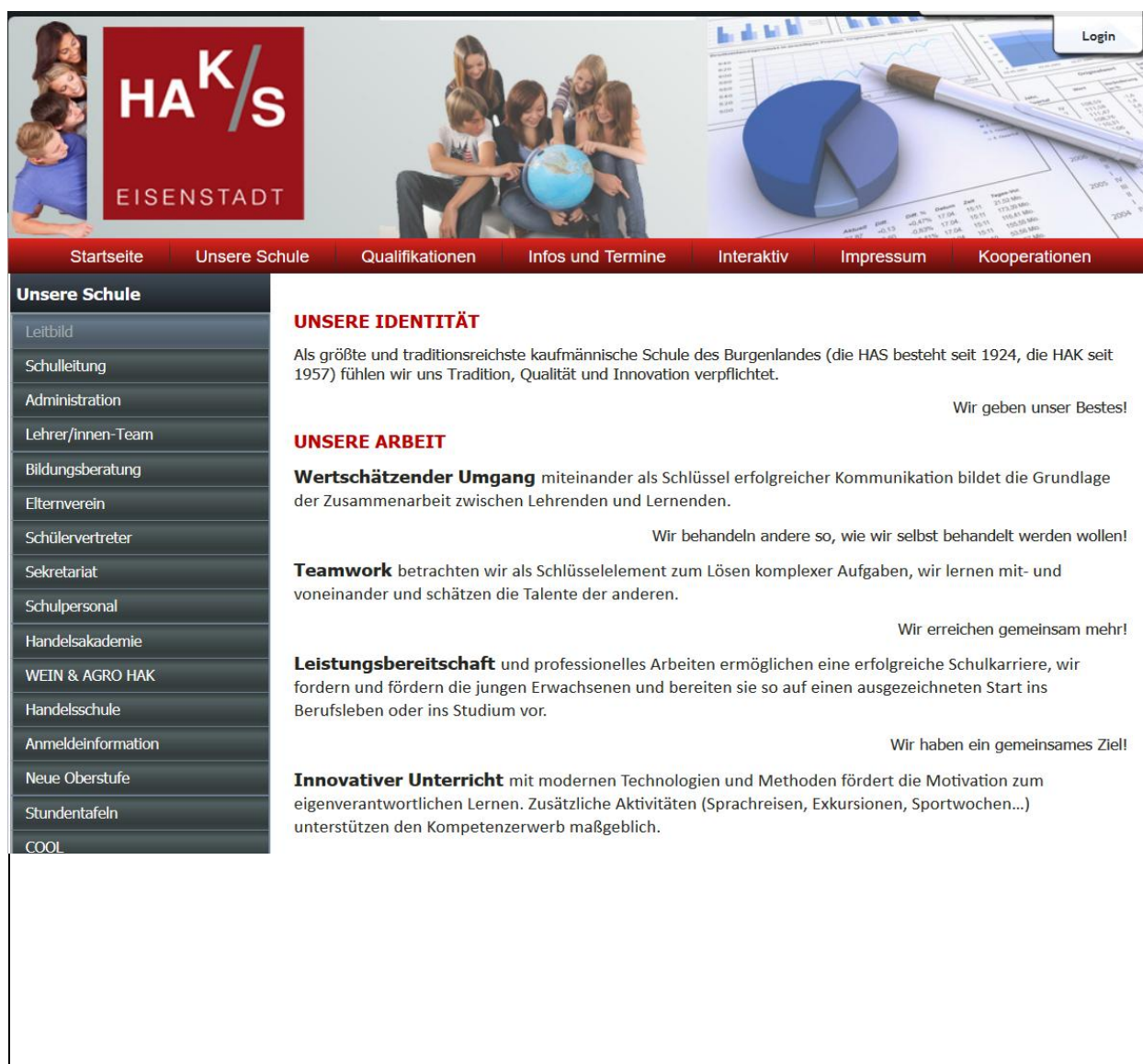
I. Monolog (3 – 4 min)

Opišite svoju školu i njezine posebne ponude, (vidi prilog 1)

Obrazložite gdje ste se prije toga školovali.

Prosudite prednosti prakse i boravka u inozemstvu.

Izvor: http://www.hak-op.at/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=65, 11. ožujka 2017.

Unsere Schule

- Leitbild
- Schulleitung
- Administration
- Lehrer/innen-Team
- Bildungsberatung
- Elternverein
- Schülervertreter
- Sekretariat
- Schulpersonal
- Handelsakademie
- WEIN & AGRO HAK
- Handelsschule
- Anmeldeinformation
- Neue Oberstufe
- Studentafeln
- COOL

UNSERE IDENTITÄT

Als größte und traditionsreichste kaufmännische Schule des Burgenlandes (die HAS besteht seit 1924, die HAK seit 1957) fühlen wir uns Tradition, Qualität und Innovation verpflichtet.

Wir geben unser Bestes!

UNSERE ARBEIT

Wertschätzender Umgang miteinander als Schlüssel erfolgreicher Kommunikation bildet die Grundlage der Zusammenarbeit zwischen Lehrenden und Lernenden.

Wir behandeln andere so, wie wir selbst behandelt werden wollen!

Teamwork betrachten wir als Schlüsselement zum Lösen komplexer Aufgaben, wir lernen mit- und voneinander und schätzen die Talente der anderen.

Wir erreichen gemeinsam mehr!

Leistungsbereitschaft und professionelles Arbeiten ermöglichen eine erfolgreiche Schulkarriere, wir fordern und fördern die jungen Erwachsenen und bereiten sie so auf einen ausgezeichneten Start ins Berufsleben oder ins Studium vor.

Wir haben ein gemeinsames Ziel!

Innovativer Unterricht mit modernen Technologien und Methoden fördert die Motivation zum eigenverantwortlichen Lernen. Zusätzliche Aktivitäten (Sprachreisen, Exkursionen, Sportwochen...) unterstützen den Kompetenzerwerb maßgeblich.

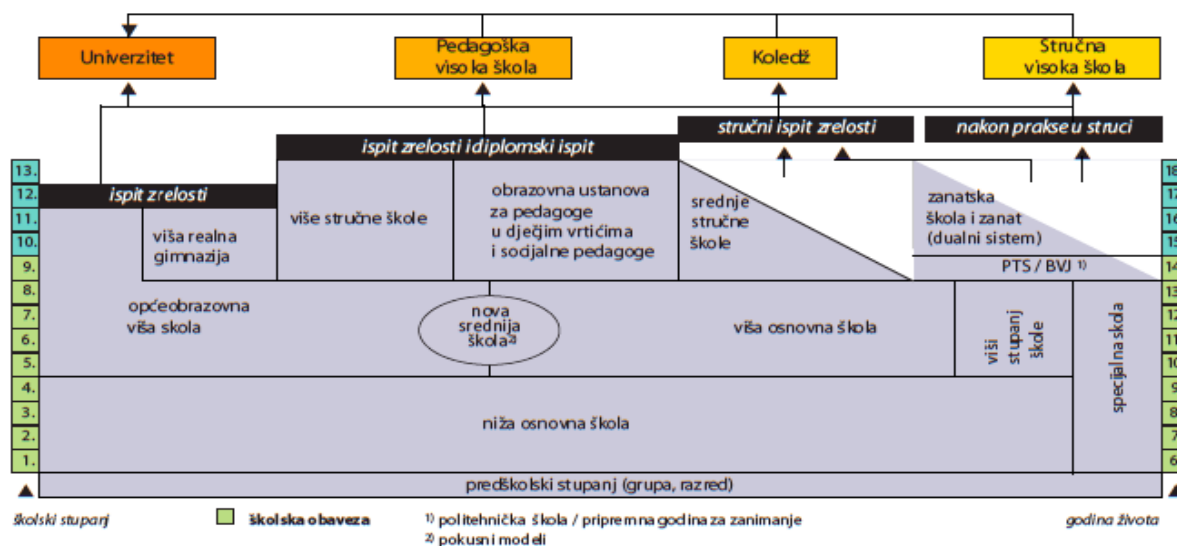
II. Dijalog (7 – 9 min)

Obitelj iz Hrvatske u kojoj stanujete razgovara s Vama o Vašoj budućnosti.

Prikažite svoje mogućnosti nakon završetka škole. (vidi i prilog 2)

Obrazložite važnost učenja stranih jezika.

Iznesite svoje planove za budućnost.

Izvor: <http://de.scribd.com/doc/141970844/Mogucnosti-Obrazovanja-u-Austriji#scribd>, 11. srpnja 2015.

Sve najbolje!

Sastavile: Karin Gregorich i Angelika Kornfeind

4.2.3. Zaključni komentari

Da je usmena komunikacijska kompetencija ključna i da je valja razvijati kroz nastavu stranih jezika, pokazuje i razdvojenost pismenih od usmenih ispita na austrijskoj maturi. Učenici koji uče hrvatski kao treći strani jezik u višim gimnazijama i višim stručnim školama imaju mogućnost polaganja isključivo usmenoga ispita iz hrvatskoga jezika, i to na razini A2. Budući da je riječ o temeljnome stupnju znanja hrvatskoga jezika, provođenje usmene mature vrlo je korisno za učenike koji možda nisu dovoljno ovladali jezičnim aktivnostima koje se ispituju pismenim ispitom. Takvu je situaciju moguće razumjeti ako se u obzir uzme profil polaznika nastave hrvatskoga jezika. Već je u prethodnim poglavljima više puta naglašeno da nastavu hrvatskoga jezika u Austriji pohađaju učenici raznolikoga jezičnog predznanja. Često je njihovo poznavanje hrvatskoga jezika ograničeno na usmenu uporabu jezika. Nastavu hrvatskoga jezika uglavnom pohađaju djeca hrvatskih iseljenika koja su hrvatski jezik usvajala u obitelji, služeći se hrvatskim jezikom samo u usmenoj komunikaciji. Budući da žive i da se školuju u njemačkom govornom području, hrvatski jezik mnogima od njih rezerviran je za usmenu komunikaciju u krugu obitelji ili na putovanjima u hrvatske krajeve. Zbog toga je za njih veoma vrijedna mogućnost maturiranja iz hrvatskoga jezika usmenim načinom.

U radu su analizirani usmeni ispiti u višoj gimnaziji te u višoj poslovnoj školi u Željeznom. Analiza je pokazala da su ispiti prilagođeni profilu učenika i tipu škole za koje su namijenjeni. Usmeni ispiti namijenjeni učenicima više poslovne škole (njem. *Handelsakademie*) na razini B1 tematski su usmjereni na stručne teme poput posla u *au pair* agenciji u Hrvatskoj, opisa radnoga mjesta pomoću motivacijskih tekstova te važnosti zaposlenja općenito. Ispit na razini A2 orijentiran je na teme poput učeničke prakse u tvrtki, opisa škole koju pristupnik pohađa, mogućnosti nastavka školovanja nakon srednje škole te se od učenika očekuje da može razgovarati o prednostima boravka i prakse u inozemstvu. Budući da su više stručne škole petogodišnjega trajanja te da, uz stručno, obuhvaćaju i opće obrazovanje, na usmenim se ispitima ispituju i općeobrazovne teme. Tako se od pristupnika očekuje da na razini B1 zna opisati tipičnu hrvatsku obitelj (pomoću ponuđenoga članka) te da na razini A2 može govoriti o planovima i željama za budućnost. S druge strane, ispiti namijenjeni učenicima gimnazije u potpunosti su usmjereni na općeobrazovno područje. Tako se na B1 razini, kao i na razini A2, tematizira obitelj. Tema je zamišljena svakodnevna situacija u kojoj učenik treba organizirati proslavu pazeći na vrijeme, mjesto, uzvanike i hranu ili treba odlučiti kako postupiti u novonastaloj situaciji. Na analiziranim primjerima može se zaključiti da su ispiti namijenjeni

gimnazijalcima orijentirani na opis svakodnevne situacije i na zamišljanje rješenja za moguće probleme. S druge strane, ispiti namijenjeni učenicima strukovnih škola usmjereni su na područje rada te podrazumijevaju usmenu analizu grafičkih prikaza, fotografija i brojnih drugih priloga. Nadalje, iz analiziranih se ispita može zamijetiti da su ispiti za stručne škole dosta zahtjevni i iscrpni, pa čak i teži u odnosu na ispite namijenjene gimnazijalcima. Također, razlike u zadacima za A2 i B1 razinu nisu prevelike. Ipak, pretpostavlja se da ispitivač od učenika očekuje usmenu produkciju i interakciju u skladu s razinama znanja prema Zeroju. Neujednačenost u zadacima za gimnazije i više stručne škole može se objasniti i time što učenici više stručne škole, koja traje pet godina, hrvatski uče godinu dana dulje od učenika gimnazije te da, osim strukovnoga, dobivaju i opće obrazovanje.

4.3. Maturalni ispit iz hrvatskoga jezika u zanatskim školama

U prethodnim su poglavljima analizirani centralizirani ispiti nove mature, kao i njihove usmene istovrijednice. Ti su ispiti namijenjeni samo dvama školskim tipovima – gimnazijama i višim stručnim školama. Učenici ostalih stručnih škola ne mogu polagati centraliziranu maturu, već polažu završne ispite namijenjene upravo njima. Na većini takvih završnih ispita nije moguće polagati hrvatski jezik ni u jednom obliku. Već je u poglavlju o austrijskome obrazovnom sustavu spomenuta zanatska škola koju učenici pohađaju usporedno s poslom. Za učenike zanatskih škola tako postoji specijalizirana, zanatska matura (njem. *Berufsreifeprüfung*) na kojoj je moguće pristupiti i ispitu iz hrvatskoga jezika. Štoviše, zanatska je matura jedini oblik završnoga ispita na kojemu je moguće polagati hrvatski kao prvi strani jezik. Često učenici zanatske škole, ako su podrijetlom vezani uz hrvatsko govorno područje, mijenjaju engleski jezik za hrvatski te svoje školovanje završavaju polaganjem hrvatskoga jezika umjesto engleskoga.

Prvi strani jezik podrazumijeva znanje jezika na B2 razini prema Zeroju. To znači da učenik koji pristupa ispitu na toj razini znanja hrvatskoga jezika treba pokazati da „može razumjeti glavne misli složenog teksta o konkretnim i apstraktnim temama, uključujući tehničke rasprave iz svog stručnog područja. Može komunicirati dovoljno točno i neusiljeno, što omogućuje normalnu interakciju s izvornim govornikom bez napora s bilo koje strane. Može sročiti jasan, detaljan tekst o velikom broju tema te objasniti svoja stajališta o nekoj aktualnoj temi navodeći prednosti i nedostatke različitih opcija“ (Vijeće Europe 2005: 24).

Prema podacima iz prakse, u Željeznom se do sada nisu provodili pismeni ispiti za hrvatski kao prvi strani jezik, iako postoje mogućnosti za to. Zbog toga će se u ovome radu analizirati

usmeni ispit koji je strukturno veoma sličan usmenim ispitima u višoj gimnaziji i višoj stručnoj školi. I u ovom slučaju učenici trebaju izložiti zadanu temu, odnosno trebaju sudjelovati u dijalogu. Oba zadatka obuhvaćaju tematsko područje rada i obrazovanja, točnije tematiziraju zaposlenje u Hrvatskoj. Uz smjernice za prvi zadatak, ponuđen je primjer oglasa za posao preuzet s hrvatskoga internetskog portala specijaliziranoga za traženje zaposlenja na temelju kojega bi pristupnik trebao održati monolog. Drugi zadatak podrazumijeva razgovor s ispitivačem o austrijskom tržištu rada i prosječnim plaćama za muškarce i žene. Razgovor se temelji na zadanim smjernicama i statističkome grafičkom prilogu o prosječnoj godišnjoj brutoplaći u Austriji. Tekstovi su u skladu s mogućnostima govornika B2 razine. Potiču se asertivi kojima se iskazuju neka tvrdnja ili objašnjenje te komisivi koji obvezuju na nekakvu radnju ili ne-radnju, ovdje je to natječaj za posao (usp. Nazalević Čučević 2015: 51). Budući da bi učenik koji pristupa ovome ispitu trebao biti samostalni korisnik hrvatskoga jezika, na ispitu bi trebao pokazati da može „jasno i detaljno govoriti o mnogim temama vezanim uz područje vlastitoga interesa“, a ne bi mu trebao biti problem ni „objasniti svoja stajališta o nekoj aktualnoj temi navodeći prednosti i nedostatke raznih pristupa“ (Vijeće Europe 2005: 27).

Učenik također treba pokazati i visoku leksičku, gramatičku, fonološku i ortoepsku, kao i sociolingvističku i pragmatičnu kompetenciju. Opseg vokabulara mora biti dostatan za govor i razgovor o poslu, školovanju, hobijima i vlastitim interesima, a učenik uz navedeno treba, bez većih zastoja u komunikaciji, komentirati svoj stav o temi. Gramatička kompetencija najbolje će se izraziti dobrim vladanjem gramatikom, bez sustavnih pogrešaka koje dovode do nesporazuma (usp. Vijeće Europe 2005: 117). Najveći se napredak u odnosu na B1 stupanj primjećuje u jačanju leksičke kompetencije. Učenici počinju razumijevati značenje kolokvijalizama, frazema i prenesenoga značenja (usp. Udier 2015: 247). Fonološke karakteristike poput intonacije i prirodnoga izgovora hrvatskoga standardnog jezika kod samostalnoga govornika trebaju također biti usvojene (usp. Vijeće Europe 2005: 120). Sociolingvistički vid govora očituje se u sigurnom i jasnom izražavanju korištenjem formalnoga registra, a na ovoj razini znanja provjerava se i pragmatična kompetencija govornika, najviše kroz uporabu složenijih funkcionalnih izražajnih sredstava (usp. Nazalević Čučević 2015: 52). Učenik na usmenome ispitu treba suvislo i dosljedno opisati oglas za posao i grafički prikaz proširujući glavne misli primjerenim detaljima i primjerima (usp. Vijeće Europe 2005: 125–129) te obrazložiti vlastiti stav o određenoj temi, potkrepljujući ga primjerima i dokazima. Naglasak je na učinkovitoj argumentaciji, objašnjenjima i iznošenju

vlastita mišljenja o aktualnom problemu navođenjem prednosti i nedostataka mogućih rješenja (usp. Grgić, Gulešić Machata 2015: 15).

Zaključno, analizirani usmeni ispit na razini B2 pokazao je užu usmjerenost u razvoju komunikacijskih kompetencija. Od učenika se očekuje vladanje hrvatskim jezikom u specifičnim situacijama, uglavnom vezanim uz područje rada i osobnoga napretka. Osim što trebaju moći argumentirati vlastiti stav i mišljenje o pitanjima osobnih interesa, učenici trebaju znati rabiti jezik u svim njegovim aspektima. Posebno je istaknuta važnost jezičnoga izražavanja u opisu statističkih podataka, autentičnih stručnih tekstova kao što je oglas za posao te argumentirano zauzimanje stava o pitanjima koje navedeni prilozi potiču. Na temelju brojnih argumenata može se zaključiti da je analizirani usmeni ispit potpuno prikladan za procjenjivanje znanja iz hrvatskoga kao prvoga stranog jezika, i to za učenike zanatske škole koji se usmjeravaju prema tržištu rada i nastavku stručnoga obrazovanja.

Primjer usmenoga ispita na B2 razini u zanatskoj školi.

THEMENBEREICH/Tematsko područje 1: Arbeitswelt und Bildung/Svijet rada i obrazovanje

SCHWERPUNKT/Težiste: Posao u Hrvatskoj/Arbeiten in Kroatien

AUFGABENSTELLUNG/Zadatak 1

Situacija:

Htjeli biste živjeti u Splitu na moru i tražite posao na internet stranici posao.hr. Našli ste oglas (vidi prilog 1), napisali ste prijavu za natječaj i dobili ste poziv na intervju.

I. Monolog (4 – 5 min)

Opišite svoje školovanje, hobije i interese.

Komentirajte svoje radno iskustvo, znanja i vještine.

Objasnite zašto Vas taj posao zanima.

II. Dijalog (9 – 10 min)

Nakon Vaše prezentacije, menadžerica za ljudske resurse Bille se zanima za austrijsko poslovno tržište i Vama se obraća za nekoliko pitanja.

Objasnite dodanu statistiku o prosječnoj godišnjoj bruto plaći zavisnih zaposlenih osoba. (vidi prilog 2)

Dajte neke moguće primjere zašto očigledno žene u Austriji uvijek zarađuju manje od muškaraca.

Iznesite svoj stav/svoje mišljenje o toj činjenici.

Prilog 1:

BILLA, kao dio REWE Grupe, uspješan je maloprodajni lanac prehrambenim proizvodima, s poslovanjem u sedam europskih zemalja. Težimo impresionirati i nadahnuti naše kupce, i to našim asortimanom, našom uslugom i našim pristupom radu.

Povodom otvorenja nove prodavaonice u SPLITU, tražimo više izvršitelja za radno mjesto:

Voditelj odjela (m/ž)

VI ĆETE:

- osiguravati ispravni tijek rada u odjelu, uz poštivanje standarda i internih smjernica,
- osiguravati visoku razinu ljubaznosti i uslužnosti odjela u kontaktu s kupcima,
- organizirati i pratiti rad zaposlenika odjela,
- osiguravati ostvarenje utvrđenih planskih vrijednosti za odjel,
- učinkovito surađivati s nadređenim osobama i ostalim odjelima u prodajnoj jedinici.

VI STE:

- završili stručno obrazovanje,
- stekli višegodišnje radno iskustvo u nekom od odjela u prehrambenoj trgovini (prehrana/neprehrana, delikatese, mliječni program, voće i povrće, blagajna, skladište), a poželjno i iskustvo u vođenju tima,
- aktivni korisnik engleskog ili njemačkog jezika,
- usmjereni na rezultat i ostvarenje ciljeva, kao i spremni preuzeti odgovornost za iste,
- posvećeni pružanju izvrsne usluge kupcima,
- vješti u organizaciji, prilagodljivi i otvoreni za učenje.

MI NUDIMO:

- uvođenje u posao kroz kvalitetno školovanje u jednoj od postojećih prodavaonica u Splitu,
- stabilno radno mjesto u tvrtki usmjerenoj na budućnost,
- dinamično okruženje u kojem prepoznamo timski rad, ali i kvalitete pojedinca,
- prilike za daljnji razvoj.

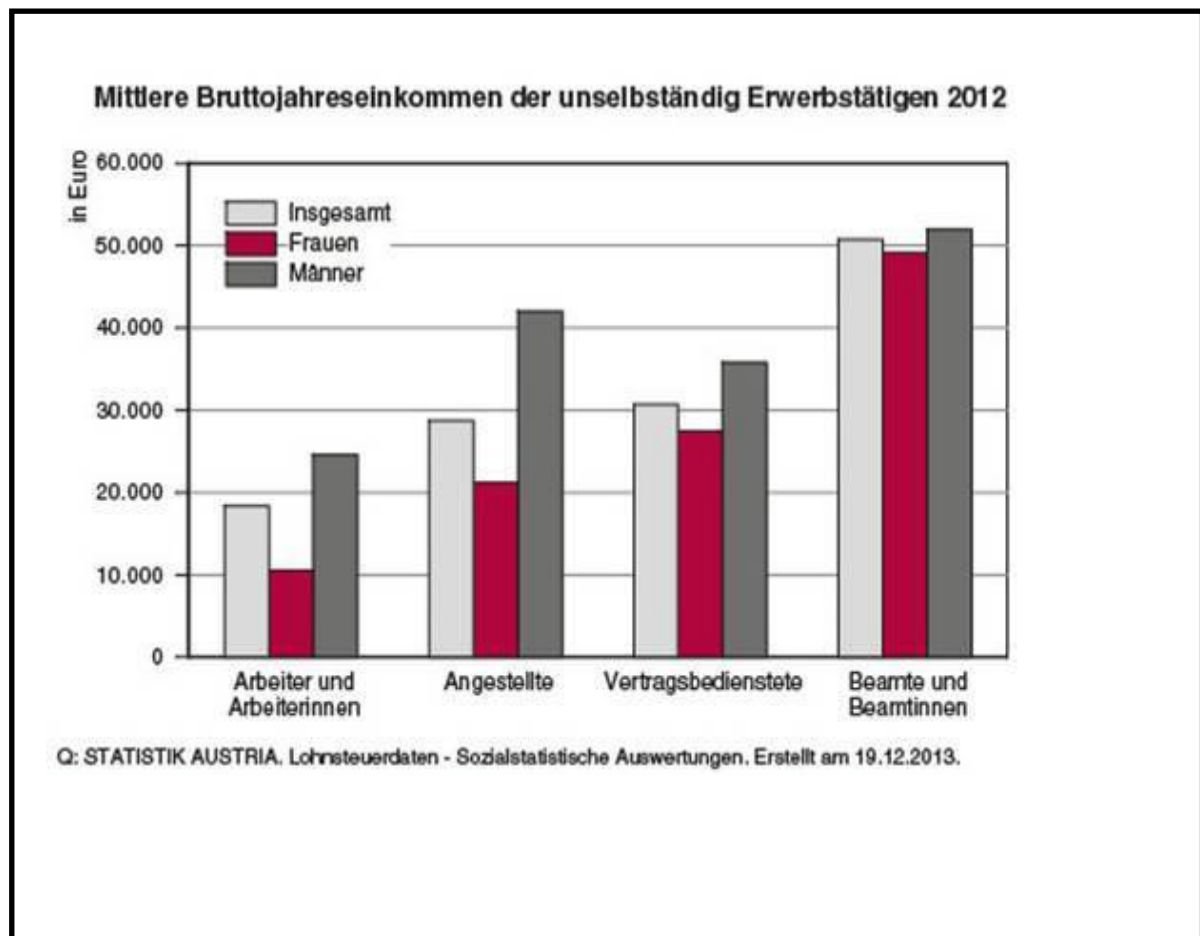
Ako ispunjavate zahtjeve radnog mjesta i želite biti dio BILLA tima, prijavite se Brzom prijavom ili pošaljite svoj cijenjeni životopis na adresu **BILLA d.o.o., Riječka ulica 12, 10020 Zagreb**, uz naznaku

„Za natječaj: Voditelj odjela (Split)“ • Prijave ćemo zaprimati do **4.srpnja 2016.** • Povratnu informaciju o ishodu natječaja dobit će isključivo oni kandidati koji će biti pozvani na selekcijski razgovor.

Izvor: <http://www.posao.hr/oglas/voditelj-odjela-m-z/409756/>, prerađeno, 17. ožujka 2017.

Prilog 2:

Sve najbolje!

5. Procjenjivanje znanja hrvatskoga standardnog jezika kao materinskoga na austrijskoj maturi

U prvim je poglavljima spomenuto da austrijski učenici hrvatskoga podrijetla osim nastave hrvatskoga kao stranoga jezika mogu pohađati i nastavu hrvatskoga kao nastavnoga jezika u dvjema školama u Gradišću. Jedna je od njih nova srednja škola u Velikom Borištofu namijenjena učenicima od petoga do osmoga razreda, a druga je dvojezična gimnazija u Borti namijenjena učenicima od petoga razreda do četvrtoga razreda srednje škole.²⁴ Ujedno je to i jedina škola u kojoj je moguće dvojezično se obrazovati do završetka srednjoškolskoga školovanja te pristupiti maturalnome ispitu iz hrvatskoga kao materinskoga jezika. Matura je centralizirana, a učenici moraju polagati pismeni ispit iz njemačkoga jezika, hrvatskoga jezika i matematike. Usmeni je ispit izboran, što znači da ga učenici nisu dužni polagati. U ovome će se poglavlju analizirati pismeni ispit iz hrvatskoga jezika proveden u svibnju 2018. godine te ogledni primjerak usmenoga ispita.

5.1. Pismeni maturalni ispit u dvojezičnoj gimnaziji

Pismeni ispit iz hrvatskoga jezika već je u svojem naslovu određen kao ispit *orijentiran prema kompetencijama*. Ispit se sastoji od triju tematskih paketa u kojima se nalaze po dva pismena zadatka, a svaki učenik samostalno odabire jedan od triju ponuđenih paketa. Ukupno je potrebno napisati osamsto riječi, uz dopuštenih deset posto odstupanja. Dopušteno je služenje rječnikom, dok enciklopedije i drugi izvori informacija nisu dopušteni. Strukturno je ispit iz hrvatskoga jezika istovjetan ispitu iz njemačkoga jezika. Kriteriji ocjenjivanja također su jednaki. Razlikuje se samo zadani broj riječi. Tako na ispitu iz njemačkoga učenici trebaju napisati devetsto riječi, dok se na ispitu iz hrvatskoga jezika očekuje osamsto riječi. Uradak se vrednuje prema sadržaju, strukturi teksta, stilu i izražaju te normativnoj jezičnoj ispravnosti.

Prvi tematski paket obuhvaća zadatak interpretacije ulomka romana Hrvoja Hitreca *Smogovci* te sažetak dvaju članaka o čarobnim građevinama iz obrazovnoga časopisa *Modra lasta* i s internetskoga portala. Uz svaki od navedenih zadataka učenicima su zadane smjernice na koje moraju odgovoriti. Tako se u interpretaciji ulomka iz *Smogovaca* od učenika očekuje da svojim riječima sažmu tekst, analiziraju jezik i strukturu teksta, okarakteriziraju glavne likove te da protumače ponašanje glavnih likova s obzirom na njihovu zaljubljenost. Pri sažimanju članka učenici trebaju uočiti ključne podatke o mjestima čarobnih građevina izgrađenih u ime

²⁴ Dvojezična gimnazija u Borti ima dva dvojezična modela izvođenja nastave: na hrvatskom i njemačkom ili na mađarskom i njemačkom jeziku. Od petoga do osmoga razreda učenici uče gradišćanskohrvatski, a u višoj srednjoj školi hrvatski standardni jezik, kako je zakonom i propisano.

ljubavi, svojim riječima trebaju izraziti zašto su se te građevine zapravo izgradile te trebaju pronaći u tekstu informacije o tome koje su se od navedenih građevina očuvale sve do danas.

Drugi tematski paket obuhvaća pisanje javnoga govora i otvorenoga pisma. U prvome zadatku učenici će pročitati tekst Zvonimira Baloga *Životni cilj*, na temelju kojega trebaju napisati govor na temu *Trebamo li se svi boriti za isti cilj u životu?*. Učenicima je dan i opis situacije u kojoj trebaju održati govor te je navedeno da su ciljana publika ostali učenici iz razreda. U ovome bi zadatku govor trebalo sastaviti tako da autor navede informacije poput razloga i namjere obraćanja, da usporedi životne ciljeve navedene u tekstu sa svojim te da argumentirano raspravlja o pitanju bi li se svi ljudi trebali boriti za isti cilj. Na temelju iznesene argumentacije, govor treba zaključiti apeliranjem publici za koji bi se cilj u životu trebali boriti. Drugi je zadatak zamišljen u obliku otvorenoga pisma ministru znanosti, obrazovanja i sporta vezano uz uvođenje treninga građanske hrabrosti u škole. Polazni je tekst internetski članak o hrabrom mladiću koji je spriječio pljačkaša da opljačka prodavaonicu. Učenik u otvorenome pismu treba napisati što ga je navelo da napiše pismo. Zatim treba navesti, služeći se polaznim tekstom, vrste građanske hrabrosti koje smatra najvažnijima. Dalje u pismu učenik treba pokazati sposobnost argumentiranoga raspravljanja o pitanju je li bolje hrabro braniti sebe i druge ili šutjeti. Za kraj, učenik treba na temelju prethodno iznesenih argumenata prosuditi koje bi bilo najbolje ministrovo rješenje u vezi s tečajevima građanske hrabrosti u školama.

Učenici koji odaberu treći tematski paket trebaju napisati uratke u obliku rasprave i pisma čitatelja. Prvi zadatak vezan je, ponovno, uz članak iz časopisa *Modra lasta*. Ovoga puta učenik mora svojim riječima sažeti glavne informacije iz teksta o fotografiranju selfija, raspravljati služeći se podacima iz teksta o utjecaju selfija na društvo te iznijeti svoje mišljenje o pozitivnim i negativnim posljedicama toga trenda. Drugi je zadatak vezan uz tekst o poduzetnoj mladoj djevojci koja je pokrenula vlastitu tvrtku. Učenicov je zadatak napisati pismo čitatelja kojim bi motivirao čitatelje i čitateljice kako bi i oni ostvarili svoje želje i snove. U pismu treba navesti poslove kojima se mladi mogu baviti u slobodno vrijeme i pritom zaraditi, objasniti je li navedeni primjer pokretanja posla motivirajući za učenika koji piše pismo. Za kraj, koristeći vlastitu argumentaciju, treba apelirati na čitatelje i čitateljice da slijede vlastite snove i ostvaruju ih.

Na popisu ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje, koji je izdala Europska komisija, komunikacija na materinskome jeziku nalazi se na prvome mjestu te se definira kao

sposobnost izražavanja i tumačenja pojmova, misli, osjećaja i mišljenja u usmenom i pisanom obliku, u obliku aktivnosti govorenja, pisanja, slušanja i čitanja. Osim toga, podrazumijeva prikladnu i kreativnu jezičnu interakciju u različitim kulturnim i društvenim kontekstima (usp. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>, pristup: 20. lipnja 2018). Prilikom analize svih triju tematskih paketa nametnulo se nekoliko zaključaka. Svi ispitni zadaci usmjereni su prema kompetencijskome pristupu znanju, što znači da provjeravaju učenikovo znanje jezika kroz vizuru sposobnosti izražavanja i korištenja jezika. Učenici, između ostaloga, trebaju pokazati da su razumjeli sadržaj o kojemu pišu i koji pišu. Jezični izraz mora biti točan, logičan i u skladu s postavljenim zadacima, a učenici trebaju pokazati da razlikuju važne od manje važnih ili nevažnih informacija. Nadalje, trebaju pokazati da poznaju vrste tekstova tako što će svoj uradak organizirati u skladu sa zakonitostima tekstne vrste koja im je zadana. Primjerice, u zadatku interpretacije ulomka iz romana, učenici trebaju argumentirati, opisati i prepričati ulomak služeći se smjernicama, što odgovara elementima interpretacije književnoga teksta. Otvoreno pismo, pak, treba obuhvaćati argumentaciju, eksplikaciju te završno sažeto ponavljanje ključnih tvrdnji.

Osim što su analizirani zadaci kompetencijski orijentirani te podrazumijevaju poznavanje zakonitosti tekstnih vrsta, zanimljivi su po još nekim značajkama. Tematska područja koja su obuhvaćena ovim ispitom uobičajena su za jezične testove te se tiču svijeta rada i obrazovanja, načina života, medija i slobodnoga vremena. Ipak, u ovom je ispitu snažno naglašena odgojna crta svakoga zadatka, što mu značajno povećava vrijednost. Tako polazni tekstovi tematiziraju građansku hrabrost i borbu protiv nepravde, važnost maštanja i postavljanja životnih ciljeva, poduzetničke ideje, prednosti i nedostatke novih medijskih trendova, njihov utjecaj na društvene vrijednosti i slično. Svaka od spomenutih tema prikladna je dobi i obrazovanju pristupnika, potiče kritičko mišljenje i argumentirano promišljanje o svijetu koji nas okružuje. Učenici također trebaju strukturirati napisani tekst u skladu s namjenom, publikom i tekstnom vrstom, imajući na umu važnost uzročno-posljedičnoga slijeda i trodijelne podjele teksta na uvodni, središnji i zaključni dio. Stil i izražaj moraju biti u skladu sa sadržajem, suvisli i jasni. Pragmatična se kompetencija ostvaruje u nizu mikrofunkcija i makrofunkcija koje učenici pri rješavanju ovih zadataka moraju primijeniti. Tipični primjeri makrofunkcija jesu opis, naracija, pripovijedanje, komentar, interpretacija, objašnjenje, argumentacija, uvjeravanje (usp. Nazalević Čučević 2013b: 40), a sve su to ujedno i zadaci na ovome ispitu, što daje za zaključiti da je pragmatična funkcionalna kompetencija izrazito važan obrazovni cilj dvojezičnih učenika.

Posljednji, ali ključan zahtjev jest jezična točnost i ispravnost. Učenik dakle treba pokazati da je ovladao normom hrvatskoga standardnog jezika te da je u stanju rabiti jezična sredstva u skladu s propisanim pravilima. Hrvatski je za pristupnike ovoga ispita materinski jezik, stoga završna procjena znanja zaista mora ispitati može li se učenik služiti hrvatskim jezikom na toj razini. Zaključak je da analizirani ispit taj zahtjev izvršava.

Pri prosuđivanju treba u obzir uzeti i razloge zašto se na ispitu iz njemačkoga jezika zahtijeva sto riječi više u odnosu na ispit iz hrvatskoga. Naime, razina ovladavanja hrvatskim jezikom kod dvojezičnih govornika ovisi i o društvenom kontekstu: jesu li djeca usvajala hrvatski i njemački u istome kontekstu ili su ih usvajali u različitim kontekstima. Usvajanje sumaterinskih jezika u istome kontekstu pretpostavlja tzv. usklađenu dvojezičnost (usp. Medved Krajnović 2010: 53). Budući da su ispiti u svemu, osim u broju riječi, jednaki, može se pretpostaviti da se očekuje usklađena dvojezičnost učenika, uz minimalnu nadmoć njemačkoga jezika. Odgovor na pitanje o razlici u propisanom broju riječi mogu dati podaci iz literature, prema kojima jezični razvoj usklađeno dvojezične djece ne može biti jednak razvoju jednojezične djece, posebno ako je jedan od jezika službeni, većinski jezik (usp. Jelaska 2012: 19, 24). Za kraj, ne treba zaboraviti naglasiti prisutnost tekstova iz hrvatske književnosti zbog kojih vrijednosti i kvalitete ovoga ispita nisu samo jezične, već i kulturološke, književne, umjetničke.

Primjer paketa zadataka na pismenome ispitu iz hrvatskoga kao materinskoga jezika.

Tema 2: Borba

Zadatak 1

Životni cilj

Napišite govor!

Situacija: Na satu hrvatskoga jezika pročitali ste tekst *Životni cilj* Zvonimira Baloga. Budući da je tekst prouzrokovao živu diskusiju u razredu, profesor Vas je zamolio da na ovu zanimljivu temu sastavite govor s naslovom *Trebamo li se svi boriti za isti cilj u životu?* koji ćete uskoro držati pred razredom.

Pročitajte tekst *Životni cilj* hrvatskoga književnika Zvonimira Baloga (privitak 1).

Napišite **govor** uzimajući u obzir sljedeće smjernice:

- Navedite s kojom se namjerom obraćate razredu!
- Usporedite u tekstu navedene životne ciljeve sa svojim!
- Raspravljajte o pitanju bi li se svi ljudi trebali boriti za isti cilj u životu!
- Uzevši u obzir svoju argumentaciju apelirajte na svoje kolege i kolegice iz razreda za koji bi se cilj trebali najviše boriti u životu!

Napišite 360 do 440 riječi! Jasno označite odlomke!

Zadatak 1 / Privitak 1

Zvonimir Balog: *Životni cilj*

Mnogi se oko toga spore što je temeljni cilj života.

Odgovori su različiti. Te da je čovjek rođen da radi, jer je jedina životinja koja ima ruke. Te, da je rođen da sanjari. Te, da je glavni cilj da bude sretan. Te, da bude pametan. Te, jer je iz ljubavi došao na svijet, trebao bi živjeti za ljubav.

Pesimisti drže da pošto ne znamo kako je život nastao, kako je čovjek došao na svijet, da isto tako nikad nećemo znati ni zbog čega je došao na svijet.

Po meni glavni cilj života je život održavati, čuvati vatru života. Pa kad se već mi ne možemo dosjetiti što je glavni cilj života, možda će tu zagonetku riješiti, ili se barem više približiti odgovoru, generacije koje dolaze. Valja pretpostaviti da će biti mudriji, da će se ljudski um i duh sve više razvijati. Da će, kako budu osvajali svemir, širiti dnevni boravak, da će isto tako širiti i spoznaje, kako o svemiru tako i o sebi.

Svakako ne treba zanemariti ni misli dosadašnjih mislilaca koji ističu rad, stvaranje, sanjarenje, igru i ljubav kao cilj života.

No, pošto ne znamo točno što je glavni veliki cilj života, svatko taj nedostatak nadoknađuje malim ciljevima. Svi imamo svakodnevne ciljeve. Jednog dana nam je cilj oprati prozore. Jednog dana nam je cilj posaditi ispred kuće cvijeće. Jednog dana nam je cilj pročitati knjigu. Jednog dana nam je cilj napisati prijatelju pismo...

Osim dnevnih ciljeva imamo tjedne, mjesečne pa i godišnje ciljeve. U te ciljeve spada odluka da ćemo posvetiti više pažnje svom izgledu. Da ćemo učiniti nešto kako bismo dobili koji kilogram. Oni koji imaju previše kilograma, možda će odlučiti skinuti koji kilogram. Ako se baviš planinarenjem, možda ćeš planirati narednih tjedana, mjeseci, osvojiti neki vrh, koji do sad nisi uspio. Možda ćeš odlučiti popraviti koju ocjenu.

Jedan od prekrasnih ciljeva može biti odluka da se osvoji srce osobe u koju smo potajno zaljubljeni.

Kad se na kraju zbroje svi ti mali ciljevi, ispada da život ima i te kako debelog smisla te da je čak prekratak da bi se svi ostvarili. Evo, onda, što možemo postaviti kao jedan od velikih ciljeva: kako život produžiti?

Izvor: Balog, Zvonimir (2013.): Bonton kako da ne postanem klipani/ica u 100 lekcijica. Treća knjiga. Zagreb: Mozaik knjiga, str. 125 – 126.

DODATNE INFORMACIJE:

Zvonimir Balog (Sveti Petar Čvrstec kraj Križevaca, 1932. – Zagreb, 2014.): pjesnik, pripovjedač i likovni pedagog.

Tema 2: Borba

Zadatak 2

Građanska hrabrost

Napišite otvoreno pismo!

Situacija: Na televiziji pratite diskusiju o građanskoj hrabrosti koju je pokazao mladi muškarac kada je zaustavio pljačkaša ispred dućana i time pomogao prodavačici. Diskutanti kažu da je to bio opasan, ali hrabar čin. Jedan od diskutanata, ministar znanosti, obrazovanja i sporta, zalaže se za treninge građanske hrabrosti u školama. Odlučite napisati otvoreno pismo ministru kako biste izrazili svoje mišljenje o uvođenju tih tečajeva u škole.

Pročitajte članak *Građanska hrabrost počinje u svakodnevnim situacijama* Veronike Brandstätter-Morawietz s internetske stranice *imampetlju.net* od 9. svibnja 2010. (privitak 1).

Napišite **otvoreno pismo** uzimajući u obzir sljedeće smjernice:

- Odredite razlog koji Vas je naveo da napišete otvoreno pismo!
- Na temelju teksta ustanovite koje su po Vama najvažnije vrste građanske hrabrosti!
- Raspravljajte o pitanju je li bolje hrabro braniti sebe i druge ili šutjeti!
- Uzimajući u obzir svoju argumentaciju prosudite koje bi bilo najbolje ministrovo rješenje u vezi s tečajevima građanske hrabrosti u školama!

Napišite 360 do 440 riječi! Jasno označite odlomke!

Građanska hrabrost počinje u svakodnevnim situacijama

Profesor Dr. Veronika Brandstätter-Morawietz

Izraz „građanska hrabrost“ je često povezan s neustrašivošću, s junačkim djelima. Budući da sam iz Münchena, kao primjer mogu navesti ljude poput Hansa i Sophie Scholl – članove pokreta otpora „Weiße Rose“, koji su riskirali život sa svojom kampanjom – letcima – u borbi protiv nacističke diktature u Njemačkoj. Putem letaka „Weiße Rose“ osudio „je grozne i prekomjerne zločine koji su premašili sve granice“ a koje je činio nacistički režim. Apelirali su [...] na populaciju da živi u skladu sa svojom odgovornošću i da se odupre. U prvom njihovom letku stoji:

„Dok svak čeka da neko drugi krene u akciju, glasnici osvetničkog Nemesis su sve bliže, dok i posljednja žrtva ne bude besmisleno bačena u ždrijelo nezasićenog demona. Dakle, svaki pojedinac – na osnovu svoje odgovornosti kao pripadnik kršćanske i zapadne civilizacije – mora se svjesno boriti i koliko god je u mogućnosti u ovom odsudnom času raditi protiv pošasti čovječanstva, protiv fašizma i bilo kojeg sličnog sistema apsolutne države...“

U veljači 1943 Sophie Scholl je uhvaćena, nakon što je devet mjeseci bila aktivna u pokretu otpora, prilikom distribucije letaka u atriju Sveučilišta u Münchenu, izvijestio je Gestapo. Nekoliko dana poslije pogubljena je zajedno sa svojim bratom Hansom i njihovim kolegom studentom Christophom Probstom. Drugi primjer građanske hrabrosti je Leon Luca Orlando, bivši gradonačelnik Palerma, koji je neustrašivo prkosio organiziranom kriminalu – uvijek pod smrtnom prijetnjom.

Ti ljudi – prosvjedujući protiv kršenja temeljnih građanskih prava, protiv nasilja i protiv prezira prema ljudskosti – smatraju se modelima građanske hrabrosti. Izvanredna hrabrost pojedinaca, međutim, ne smije zasjeniti činjenicu da građanska hrabrost mora biti na djelu u svakodnevnim situacijama, da je ona neophodna u mnogim životnim situacijama, kada ljude vrijeđaju, ismijavaju, ponižavaju, prijetе im ili ih napadaju. Građanska hrabrost je važna ne samo u neljudskim političkim sistemima ili u sredinama organiziranog kriminala, nego i u svakodnevnom životu. U mnogim područjima svakodnevnog života možemo svjedočiti diskriminaciji i klimi neprijateljstva – na primjer antisemitizam i ksenofobija, ekskluzija i uznemiravanje na poslu, nasilje nad djecom u obitelji. Svi oblici nasilja moraju biti zaustavljeni želimo li respektabilan i miroljubiv život zajedno – i zato, građanska hrabrost postaje zadaća svakog pojedinca.

[...] Za nasilje nad psihičkim ili fizičkim integritetom osobe postoje svakodnevni primjeri: čovjek je verbalno zlostavljao kolegicu: „R. ne postiže ništa, tipična žena“; Savjetovanja za sporove povodom nasilja u obitelji su u porastu; Mladi napali beskućnika; [...] Prijatelj izgovara antisemitske fraze; Nadzornik daje uvredljive primjedbe o zaposleniku; Žena prišla osobi druge rase u supermarketu i rekla: „Vi ste parazit, vratite se odakle ste došli“; Mladi zlostavljali stariju gospođu gurajući je...

Hrabrost znači djelovanje u slučajevima kad se nekoga tretira na ponižavajući način što se očituje kroz uvredljive izjave, parole, bilo koji vid maltretiranja što u najgorem slučaju može biti i fizički napad. Biti svjedok takvih incidenata, a šutjeti, stajati po strani, ima kobne posljedice: ne samo da žrtva u takvoj situaciji ne dobiva nikakvu pomoć, već tišina može biti pogrešno protumačena kao pristanak i na kraju kao promicatelj daljnjeg neprijateljstva. [...] A to znači: šutljiva većina koja tolerira diskriminaciju, čini diskriminaciju mogućom. [...]

[...] Osoba posmatra nasilni sukob. Ona vjeruje da bi morala biti istinski hrabra da razdvoji ljude u tučnjavi [...]. Budući da situacija izgleda kao previše opasna za nju, ona ne radi ništa, osobito zato što ne zna kako djelovati alternativno.

[...] Vrlo često, u situacijama koje zahtijevaju građansku hrabrost ciljevi su previše ambiciozni, a kako psihološka istraživanja pokazuju – preambiciozni, nerealni ciljevi imaju demoralizirajući učinak. Više realni pristupi mogu biti: zvati policiju [...], izraziti svoje neslaganje na miran, ali odlučan način. Ako su nerealni ciljevi popraćeni nedostatkom znanja o tome što bi se moglo učiniti, rezultat je osjećaj bespomoćnosti. I to je točno ono gdje je potrebno ohrabivanje građana. [...]

Moramo imati na umu da građanska hrabrost djeluje u teškim okolnostima. Situacije koje zahtijevaju građansku hrabrost obično se odvijaju neočekivano, pozivajući na hitnu akciju; često su te situacije dvosmislene i izazivaju emocionalni pritisak jer mogu uzrokovati negativne i neugodne posljedice. Širok je raspon onoga što riskira osoba koja pokazuje građansku hrabrost: od neugodnosti da sebe pretvori u žrtvu, do gubitka socijalne potpore s takvim teškim posljedicama kao što je npr. gubljenje posla. [...]

Bivši načelnik policije u županiji Baden-Württemberg Erwin Hetger rekao je: „Moramo se riješiti ove nekulture gledajući na drugi način...“ Mogli bismo pojačati ovu izjavu – moramo se pretvoriti iz promatrača u glumce. Naš moto bi trebao biti: Tko ako ne ja? Mi smo uzor našoj djeci, našim prijateljima i kolegama, ali i nepoznatim ljudima na ulici [...].

Građanska hrabrost počinje malim koracima:

Gledaj. Slušaj. Govori. [...]

Izvor: <http://imampetlju.net/bs/multimedia/citaonica/gradjanska-hrabrost-pocinje-u-svakodnevnim-situacijama> [30.11.2017.], skraćeno.

Objašnjenje riječi:

ekskluzija: Ausgrenzung

građanska hrabrost: Zivilcourage

incident: Vorfall, Zwischenfall

ksenofobija: Fremdenfeindlichkeit

preambiciozan, -zna, -zno: zu ehrgeizig

prezir: Hass

promicatelj: Unterstützer

raspon: Spannweite

spor: Streitfall, Streit

uslužnost: Hilfsbereitschaft

DODATNE INFORMACIJE:

Na univerzitetu Veronike Brandstätter-Morawietz se nekoliko godina rade treninzi građanske hrabrosti. U nekoliko modula utemeljenih na teoriji sudionici mogu dobiti znanja i kompetenciju za adekvatnu intervenciju u raznim scenarijima građanske hrabrosti

Izvor: <http://imampetlju.net/bs/multimedia/citaonica/gradjanska-hrabrost-pocinje-u-svakodnevnim-situacijama> [30.11.2017.]

5.2. Usmeni maturalni ispit u dvojezičnoj gimnaziji

Iako je za učenike dvojezične gimnazije u Borti obvezno polaganje pismenoga ispita državne mature iz hrvatskoga jezika, oni učenici koji žele, mogu polagati i usmeni ispit. U nastavku će se prikazati ogledni primjerak jednoga takvog ispita. Ispit se sastoji od polaznoga teksta i pripadajućih smjernica. Korišteni ispit temeljio se na tematskome području zemljopisa. Pred učenike postavljena su tri zadatka koje je u govoru trebalo ostvariti. Na ovoj se razini znanja od učenika očekuje da mogu uspješno sažeti pročitani tekst, objasniti temeljne postavke te ispričati vlastite doživljaje grada o kojemu su čitali. Polazni je tekst odabran s namjerom da poveže opće informacije o gradu Zadru s učeničkim iskustvima prilikom boravka u tom gradu. Budući da je riječ o ispitu poznavanja hrvatskoga jezika kao materinskoga, nije potrebno isticati kompetencije koje su posebno ispitivane. Ovakvim se ispitima procjenjuje cjelokupno ovladavanje jezikom, podrazumijevajući pritom sve razine i aspekte jezičnoga znanja i jezične uporabe. Učenik bi na ovome ispitu trebao pokazati kompletnu ovladanost komunikacijskom jezičnom kompetencijom, odnosno svim njezinim sastavnicama – jezičnom, sociolingvističkom i pragmatičnom. Jedini prigovor analiziranome ispitu njegova je nedovoljna opširnost, ali i taj se nedostatak može objasniti time što usmeni ispit u dvojezičnoj gimnaziji u Borti nije samostalan ispit već samo manji, fakultativni dio.

Primjer usmenoga ispita iz hrvatskoga kao materinskoga jezika.

Zemljopis i priroda

- * Sažmi svojim riječima sadržaj teksta!
- * Objasni što Zadar čini neodoljivom destinacijom za turiste!
- * Iznesite svoje doživljaje i viđenje grada Zadra i okolice koje ste posjetili u okviru jezičnog tjedna u 6. razredu!

Dobrodošli u Zadar

Dobrodošli u grad Zadar, grad iznimne 3000-ljetne povijesti i izuzetno vrijednog kulturnog naslijeđa, grad koji će Vam uvijek iznova ponuditi nešto novo i posve originalno. Smješten u samom srcu Jadrana, Zadar čini urbano središte Sjeverne Dalmacije kao administrativni, privredni, kulturni i politički centar regije u kojem živi 75.000 stanovnika. Grad Zadar Vam u spoju ljepote prošlosti i svih pogodnosti koje traži suvremeni putnik nudi brojne turističke atrakтивности: tražite li idealan smještaj, autohtone gurmanske delikatese, kulturne znamenitosti, suvremene sportske objekte te raznovrsni izletnički program, odabrali ste pravu destinaciju za odmor, sport i zabavu. [...]

Posebnost grada neodoljiva je za poštovatelje i ljubitelje povijesnih spomenika i kulturne baštine, umjetnike, turiste i njegove građane. Zadar je i grad u kojem je velik prostor ostavljen pješacima; šetnja uglačanim kamenim ulicama grada postat će šetnja kroz povijest, ali i doživljaj suvremenog života. Kao grad spomenik okružen povijesnim zidinama, Zadar je prava riznica arheološkog i spomeničkog blaga antičkog, srednjovjekovnog i renesansnog razdoblja, kao i brojnih suvremenih arhitektonskih ostvarenja poput prvih Morskih orgulja na svijetu. Višestoljetna burna povijest, razaranja i stvaranja ostavili su ožiljke, ali i brojne zapise vremena, današnju vrijednu spomeničku baštinu grada. Iz svih povijesnih razdoblja sačuvane su brojne crkve i spomenici kulture na kojima su vidljiva umjetnička graditeljstva svih stilova. Njih 70-ak nalazi se u samoj povijesnoj jezgri grada, dok njegovi ostali dijelovi s užom i širom okolicom broje preko 600 nepokretnih spomenika kulture.

Grad Zadar lako je dostupna destinacija kopnom, morem i zrakom. Ima odličnu prometnu infrastrukturu, kojom je izravno spojen s ostalim većim gradovima Republike Hrvatske: Zagrebom, Rijekom, Splitom i Dubrovnikom, te izuzetne kapacitete i suvremenu uslugu brojnih marina. Kojim god putem odlučite doći u Zadar, prirodne ljepote njegovog krajolika neće Vas ostaviti ravnodušnima. Putnička luka kao i nova turistička luka za cruisere smještene su na samom Poluotoku (starom dijelu grada), što dolazak u Zadar trajektom ili brodom zbog grandioznog pogleda na cijeli grad čini uistinu jedinstvenim doživljajem. Zračni promet, iako s male, ali suvremene međunarodne zračne luke (9 km udaljene od centra), spaja Zadar s većim hrvatskim gradovima te nekim glavnim europskim gradovima [...]. Od Zagreba, Rijeke ili Splita dijeli ga svega par sati vožnje suvremenim auto-cestama.

Izrazito razvedena obala, otoci i netaknuta priroda mame brojne nautičare upravo na ovo područje. Arhipelag koji broji 24 veća i čak 300-tinjak malih otočića i hridi, 3 parka prirode - Telašćica, Velebit i Vransko jezero te 5 nacionalnih parkova - Paklenica, Plitvice, Kornati, Krka i Sjeverni Velebit svrstavaju Zadar i njegovu okolicu u sam vrh turističke ponude Hrvatske.

Još prije četrdesetak godina Alfred Hitchcock proglasio je zadarski zalazak Sunca „najljepšim na svijetu“. S njegovim mišljenjem slažu se i brojni turisti koji uživaju u pogledu na zagrljaj mora, zalazećeg Sunca i neba uz zvukove svjetski poznatih Morskih orgulja i čaroliju svjetlosti nove urbane instalacije Pozdrav Suncu.

Izvor: <http://www.zadar.travel/hr/o-zadru/dobrodosli-u-zadar/09-12-2010/dobrodosli-u-zadar#.VU0VUZ0YXgw>

Objašnjenje riječi:

izniman, -na – außergewöhnlich	urban – urban, städtisch
naslijeđe – Hinterlassenschaft	privredan, -dna, -dno – wirtschaftlich
spoj – Verbindung	riznica – Schatzkammer
pogodnost – Begünstigung	blago – Schatz
suvremen – modern	buran, -rna, -rno – turbulent, stürmisch
autohton – autochthon, einheimisch	jezgra – Kern
gurmanski – feinschmeckerisch	krajolik – Landschaft
prijestolnica – Residenzstadt	mamiti – locken
neodoljiv – unwiderstehlich	
baština – Erbe	
uglačan – abgeschliffen	
razvedena obala – Küste mit vielen Inseln, Halbinseln, Felsen, Buchten,...	

6. Procjenjivanje znanja hrvatskoga kao stranoga jezika u Republici Hrvatskoj

Budući da su Hrvati u Austriji dijelom useljeničke zajednice, ali i jedna od priznatih nacionalnih manjina, u ovome će se poglavlju ukratko prikazati i situacija istovjetnih skupina u Republici Hrvatskoj. Dat će se uvid u jedan od načina procjenjivanja znanja hrvatskoga kao stranoga jezika u Republici Hrvatskoj te će se, u najužim crtama, prikazati položaj nacionalnih manjina u hrvatskome obrazovnome sustavu, s obzirom na mogućnosti školovanja i procjenjivanja znanja iz hrvatskoga jezika i njihovih materinskih jezika. Procjenjivanje razine poznavanja hrvatskoga jezika kao inoga u Hrvatskoj još je uvijek nedovoljno osviješten način zaštite hrvatskoga jezika (usp. Udier, Jelaska 2008: 238). Osim izvornih govornika hrvatskoga jezika, u Hrvatskoj žive govornici čiji materinski jezik nije hrvatski. Za njih je hrvatski drugi ili strani jezik. Takve se govornike može podijeliti u dvije velike skupine, baš kao što se podijelilo hrvatske govornike u Austriji. Jedni su pripadnici nacionalnih manjina, koji su hrvatskim ovladali u određenoj mjeri. Njima je hrvatski drugi jezik. Drugu skupinu čine useljenici koji u Hrvatskoj žive privremeno ili, pak, imaju namjeru živjeti u državi do daljnjega. Njima je hrvatski strani jezik (usp. AZOO 2012: 89).

Proces procjenjivanja ovladanosti hrvatskim jezikom za neizvorne govornike provodi se u različite svrhe: za dobivanje radne dozvole, stjecanja prava na državljanstvo, nostrifikacije inozemnih diploma, polazak u školu, upis na visoka učilišta i slično (usp. Udier, Jelaska 2008: 237). U nastavku će se prikazati jedan takav, standardiziran, ispit namijenjen procjenjivanju znanja iz hrvatskoga jezika potrebnoga za upis neizvornih govornika na visoka učilišta.

6.1. Ispit INI B2

U Republici Hrvatskoj postoji mnogo načina učenja i procjenjivanja znanja iz hrvatskoga kao inoga i stranoga jezika. Za potrebe upisa u školu, za inojezične učenike postoje ispiti iz hrvatskoga jezika, kao i ispiti za inojezične useljenike kojima je potvrda znanja jezika nužna za odobrenje boravišne dozvole. Postoje i brojne škole hrvatskoga jezika u Zagrebu, Dubrovniku, Rijeci, Zadru i Splitu. Najpoznatije škole specijalizirane za poučavanje i učenje hrvatskoga kao stranoga ili drugoga jezika jesu Croaticum i Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture u Zagrebu te Riječka kroatistička škola. Međutim, pohađanje navedenih tečajeva i škola te polaganje ispita dobrovoljno je, a ni jedan od navedenih programa nije temeljem za standardizirano procjenjivanje znanja hrvatskoga kao stranoga jezika.

Samo u određenim situacijama postoji obveza polaganja ispita znanja hrvatskoga kao stranoga. Jedna od takvih situacija svakako je upis na visoka učilišta. Za potrebe obrazovanja inojezičnih govornika na hrvatskim sveučilištima, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje provodi *Ispit iz poznavanja hrvatskoga jezika na razini B2*. Osobe koje žele studirati na nekom od fakulteta u Hrvatskoj moraju navedeni ispit položiti do polaska na fakultet ili najkasnije nakon završetka prve godine studiranja (usp. NCVVO 2015: 9). Ispit je dakle namijenjen inojezičnim studentima koji hrvatskim vladaju kao samostalni govornici na razini B2, a njegova je svrha procijeniti može li se inojezični student sporazumijevati na hrvatskome jeziku tako da ga se smatra ravnopravnim sudionikom sveučilišnoga obrazovanja (usp. NCVVO 2015: 9).

Ispitom iz poznavanja hrvatskoga jezika provjerava se komunikacijska kompetencija u primalačkim, proizvodnim i interakcijskim jezičnim aktivnostima: čitanju, slušanju, pisanju, govorenju i razgovoru. Uz navedeno se dodatno provjerava jezična kompetencija, tj. ovladanost leksikom i gramatikom hrvatskoga standardnog jezika. Prema tome, ispit INI B2 sastoji se od pet cjelina: Čitanje, Pisanje, Slušanje, Govorenje i Jezična točnost. Zadaci u svakoj od cjelina vrlo su raznoliki te ispituju mnoštvo različitih jezičnih vještina. Zadaci cjelina Čitanje i Slušanje uvelike su slični pismenim ispitima iz hrvatskoga jezika u Austriji. Uglavnom su to zadaci povezivanja, višestrukoga izbora i dopunjavanja. Tekstne vrste jesu uglavnom članci, kratke priče, izvještaji ili razgovori (usp. NCVVO 2015: 21–22). Posebno se izdvaja cjelina Jezična točnost, kojom se u četiri skupine zadataka provjerava ovladanost fonologijom, pravopisom, sintaksom, morfologijom i leksikom hrvatskoga standardnog jezika. Čitava je cjelina orijentirana na provjeru jezičnih kompetencija. Tako se fonološka kompetencija ispituje zadacima razaznavanja glasova, naglasaka i intonacije u slušanju; pravopisna se kompetencija ispituje zadacima s interpunkcijskim pravilima i pravilima pisanja velikoga i maloga slova te kratica; gramatička se kompetencija provjerava u zadacima ovladanosti sintaksom i morfologijom. Leksička se kompetencija u ovoj cjelini provjerava uz gramatičku, posebno morfološku u zadacima u kojima treba napisati pravilan oblik riječi s obzirom na sklonidbu, glagolski vid ili leksičko-morfološku točnost (usp. NCVVO 2015: 59–66).

6.2. Školovanje i državna matura za nacionalne manjine

Kako je na početku bilo riječi o jeziku hrvatske nacionalne manjine u Austriji te je jedan dio rada posvećen upravo statusu hrvatskoga kao manjinskoga i useljeničkoga jezika u

austrijskom obrazovnom sustavu, smatralo se nužnim u kratkim crtama prikazati položaj materinskoga jezika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, ali i useljeničkih jezika u odnosu na službeni, hrvatski jezik. Prema *Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina*, „pravo je pripadnika nacionalnih manjina na odgoj i obrazovanje na svom jeziku i pismu kojim se služe“, ali isto tako zakon navodi da je „pravo i obveza učenika koji se odgajaju i obrazuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina da uz svoj jezik i pismo uče hrvatski jezik i latinično pismo prema utvrđenom nastavnom planu i programu“ (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_12_155_2532.html, pristup: 17. lipnja 2018).

Pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj pravo na odgoj i obrazovanje ostvaruju trima modelima. Model A podrazumijeva nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina, model B odnosi se na dvojezičnu nastavu, a model C na načine njegovanja jezika i kulture (usp. <https://mzo.hr/hr/rubrike/obrazovanje-nacionalnih-manjina>, pristup: 19. lipnja 2018). Nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina, odnosno prema modelu A, imaju češka, mađarska, srpska i talijanska nacionalna manjina, od kojih jedino pripadnici češke nacionalne manjine nemaju mogućnost srednjoškolskoga obrazovanja prema istome modelu. Model B, odnosno dvojezični tip nastave, imaju jedna češka srednja škola te nekoliko srpskih i talijanskih osnovnih škola. Mogućnost obrazovanja prema modelu C, kojim se njeguju jezik i kultura, vjerojatno nastavom izbornoga predmeta, imaju pripadnici albanske, austrijske, njemačke, češke, mađarske, makedonske, poljske, rusinske, ruske, slovačke, slovenske, srpske, talijanske, ukrajinske i židovske nacionalne manjine (usp. <https://gov.hr/UserDocsImages//Moja%20uprava//Popis-%C5%A1kola-manjine%202017-2018.pdf>, pristup: 21. lipnja 2018).

Kada je riječ o srednjoškolskom obrazovanju, cjelokupnu nastavu na materinskom jeziku ili dvojezični tip nastave imaju pripadnici mađarske, srpske, talijanske i češke nacionalne manjine. Sukladno tome, učenici koji su se školovali na jeziku i pismu nacionalnih manjina imaju posebne odredbe i za polaganje državne mature. Prema *Pravilniku o polaganju državne mature*, „učenici koji se školuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, u sklopu ispita obveznoga dijela državne mature uz ispit iz hrvatskoga jezika, obvezno polažu ispit iz jezika nacionalne manjine na kojemu se školuju, a kao treći ispit u sklopu ispita obveznoga dijela državne mature biraju ispit iz matematike ili iz stranoga jezika“ (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_01_1_35.html, pristup 17. lipnja 2018). Navedena odredba odnosi se na pripadnike srpske, češke, mađarske i talijanske nacionalne manjine. Također, ispitni katalozi za ostale obvezne predmete državne mature prevedeni su na jezik i pismo

nacionalnih manjina. Tako su na internetskim stranicama Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje učenicima dostupni ispitni katalozi iz Hrvatskoga jezika, Engleskoga jezika i Matematike na srpskome jeziku pisani ćirilničnim pismom te ispitni katalog iz Hrvatskoga jezika na talijanskom jeziku. Nije jasno zašto na talijanskom jeziku nisu dostupni i katalozi za Matematiku i Engleski jezik te zašto ne postoje ispitni katalozi na češkom i mađarskom jeziku ni za jedan nastavni predmet. Može se dakle zaključiti da mogućnost polaganja materinskoga jezika kao nastavnoga jezika na državnoj maturi imaju pripadnici četiriju najbrojnijih nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Pripadnici nacionalnih manjina kojima hrvatski nije materinski ili im je sumaterinski jezik mogu se odlučiti za jednu od dviju mogućnosti: pohađati redovnu nastavu na hrvatskome jeziku ili pohađati nastavu za nacionalne manjine. Ako su ovladali hrvatskim dovoljno dobro i odabrali redovno obrazovanje, neće imati mogućnost polagati (su)materinski jezik na državnoj maturi, a ako se odluče za školu namijenjenu nacionalnim manjinama, dužni su na maturi polagati i materinski i hrvatski jezik na istoj razini. Postavlja se pitanje što je s primjerice češkim ili mađarskim učenicima koji ne vladaju dovoljno dobro jezikom naroda kojemu pripadaju. Oni nisu dovoljno jezično kompetentni da polažu ispit iz češkoga ili mađarskoga kao materinskoga jezika, a nemaju mogućnost polaganja navedenih jezika na maturi na neki drugi način, primjerice kao izbornih predmeta. Nadalje, pripadnici albanske, makedonske, slovačke i brojnih drugih manjina uopće nemaju mogućnost polaganja materinskoga jezika na državnoj maturi.

U svemu tome, pripadnici talijanske manjine možda su u najboljoj situaciji. Budući da je talijanski jedan od svjetskih jezika i da se uči kao strani jezik u većini srednjih škola u Hrvatskoj, na državnoj ga je maturi moguće polagati i kao strani jezik. Tako učenici koji su se obrazovali u redovnome programu, a ne po programu za nacionalne manjine, ipak imaju mogućnost maturiranja iz talijanskoga kao stranoga jezika koji su možda usvojili ranije u obitelji i zatim ga nastavili učiti u školi.

7. Usporedba procjenjivanja znanja hrvatskoga jezika u Austriji i Hrvatskoj

U prethodnom se poglavlju osvrnulo na jedan od načina procjenjivanja znanja hrvatskoga kao stranoga jezika u Republici Hrvatskoj te se, u kratkim crtama, prikazalo mjesto manjinskih jezika u hrvatskome školskom sustavu i na državnoj maturi. Ti su uvidi pogodni za usporedbu s načinima procjenjivanja znanja u Austriji, o kojima je bilo riječi u ostatku ovoga rada.

Da je austrijski obrazovni sustav usmjeren prema razvijanju višejezičnosti i njegovanju multikulturalnosti, s posebnom brigom o pripadnicima manjinskih naroda, pokazano je više puta o ovome radu. Austrijski načini inkorporiranja navedenih težnji u nacionalni obrazovni sustav mogu poslužiti kao dobar primjer za Republiku Hrvatsku. Zbog toga će se u ovome poglavlju, u svjetlu promatranoga, usporediti situacija u navedenim državama te će se istaknuti sličnosti i razlike u provođenju procjenjivanja znanja hrvatskoga kao stranoga jezika.

7.1. Ispit INI B2 u Hrvatskoj i maturalni ispiti iz hrvatskoga kao stranoga jezika u Austriji

Budući da se na austrijskoj maturi na B2 razini iz hrvatskoga jezika provodi samo usmeni ispit, najpogodnija je usporedba navedenoga ispita sa zadacima govorenja na ispitu INI B2. Cjelina Govorenje sastoji se, baš kao i usmeni ispit na austrijskoj maturi, od dvaju zadataka u kojima se ispituju usmena produkcija (govor) i usmena interakcija (razgovor). U obama ispitima pristupnik drži izlaganje i sudjeluje u razgovoru na temelju zadanih smjernica, fotografija ili grafičkih prikaza. Najveća je razlika između ispita to što u ispitu INI B2 fotografije služe kao polazni poticaj za razgovor, dok se govor temelji na određenoj tvrdnji²⁵, a na austrijskoj se maturi oba zadatka temelje na fotografijama ili grafičkim prikazima. Ostali su elementi ispita veoma slični. Ipak, treba imati na umu da bi cjelina Govorenje na ispitu INI B2 mogla biti puno kraća i manje zahtjevnija od ispita na zanatskoj maturi kojemu su zadaci govorenja ujedno i jedini zadaci u ispitu.

Nadalje, ključnu razliku između usmenoga ispita u Austriji i zadataka govorenja na ispitu INI B2 čine upravo pristupnici koji polažu navedene ispite. Namjena ispita potpuno je različita. Ispit na razini B2 u Austriji namijenjen je učenicima zanatske škole, dok je ispit INI B2 namijenjen budućim studentima, odnosno osobama koje tek započinju visokoškolsko

²⁵ U ispitnome katalogu za INI B2 (usp. NCVVO 2015: 70) naveden je primjer polazne tvrdnje za govor: „Glazba – medij koji najizravnije pridonosi kvaliteti života. Ono što smo oduvijek iskustvom osjećali, suvremena neuroznanost sada potvrđuje – glazba je medij koji najizravnije doprinosi višoj kvaliteti života.“

obrazovanje. Zbog toga je sasvim razumljivo što se ispit INI B2 sastoji od pet cjelina koje ispituju komunikacijsku i jezičnu kompetenciju, uzimajući u obzir potrebu za ovladanošću usmenim i pismenim receptivnim, produktivnim i interakcijskim jezičnim aktivnostima. S druge strane, ispit na zanatskoj maturi u Austriji usmjeren je na komunikacijsku kompetenciju te na usmene produktivne i interakcijske jezične aktivnosti; opet potpuno prikladno kontekstu, namjeni i ciljanoj skupini pristupnika.

Moguće je uočiti i poveznice između ispita INI B2 i pismenoga ispita na gimnazijskoj maturi u Austriji na razini B1. Ako se zanemari razlika u stupnju ovladanosti jezikom, oba su ispita usmjerena prilično slično: procjenjuje se komunikacijska kompetencija, ali se ne zanemaruje ni jezična kompetencija. Ipak, valja naglasiti da su tipovi zadataka u ispitu INI B2 raznolikiji od zadataka na pismenoj maturi u Austriji pa se može zaključiti da provjeravaju ovladanost većim brojem jezičnih (pod)vještina. Teme su općeobrazovne, nisu usko vezane uz određenu struku. Navedene sličnosti lako je objasniti ako se ponovi da su pristupnici u obama slučajevima usmjereni prema daljnjem obrazovanju. Najveća je razlika između navedenih ispita u ispitivanim vještinama. Dok su usmeni i pismeni ispit na austrijskoj maturi potpuno odvojeni jedan od drugoga, na ispitu INI B2 usmeni su zadaci jedna od obveznih jezičnih vještina koje se ispituju.²⁶

7.2. Školovanje i matura nacionalnih manjina u Austriji i Hrvatskoj

Kada je bilo riječi o školovanju na jeziku nacionalnih manjina, prethodno je spomenuto da u Hrvatskoj postoje tri modela (vidi 6.2), a državnu maturu iz materinskih jezika mogu polagati pripadnici četiriju nacionalnih manjina diljem Hrvatske. Ako se navedeno usporedi sa situacijom u Austriji, u kojoj su Hrvati jedna od šest nacionalnih manjina, a maturu iz hrvatskoga kao materinskoga mogu polagati samo u jednoj srednjoj školi u čitavoj Austriji, nameće se zaključak da Hrvatska daje bolje obrazovne mogućnosti svojim nacionalnim manjinama. S druge strane, Austrijanci su navedenom problemu doskočili tako što su uobičajenu ponudu svjetskih jezika obogatili uvođenjem hrvatskoga kao izbornoga stranog jezika u školama, pa tako i na maturi; i to kao prvoga, drugoga ili trećega stranog jezika, ovisno o školi i stupnju učenja. U Hrvatskoj to još uvijek nije slučaj pa se na državnoj maturi pod kategorijom stranih jezika mogu polagati samo engleski, njemački, španjolski, francuski, talijanski, grčki i latinski.

²⁶ Na austrijskim je maturalnim diplomama naznačeno je li učenik položio usmeni ili pismeni ispit.

Na temelju prethodnoga može se zaključiti da se obrazovanju nacionalnih manjina u Republici Austriji i Republici Hrvatskoj pristupa na sličan način. Najveće se razlike javljaju u odnosu prema useljeničkim jezicima i u mogućnostima polaganja mature.

Budući da su Hrvati u Austriji, osim što imaju status nacionalne manjine u jednoj austrijskoj pokrajini, vrlo brojni i kao useljenici novije generacije, austrijski je obrazovni sustav ponudio učenicima učenje hrvatskoga jezika kao stranoga jezika u školama, a time i pravo polaganja mature iz hrvatskoga. Time je, barem djelomično, hrvatskim useljenicima bez statusa nacionalne manjine omogućeno učenje materinskoga jezika u inojezičnoj sredini, a austrijski je školski sustav još jednom pokazao da je njihova jezična obrazovna politika usmjerena na višjezičnost i promicanje učenja manjih jezika, posebno manjinskih. S druge strane, hrvatski obrazovni sustav useljenicima ne omogućuje polaganje materinskoga jezika na maturi, osim ako nemaju sreću da im je materinski jedan od svjetskih jezika koji se redovno uče u hrvatskim školama. Iako treba imati na umu da je Austrija država mnogo veće kulturne raznolikosti nego što je to Hrvatska, navedenim bi se problemom hrvatske vlasti trebale pozabaviti čim prije. Hrvatsko društvo postaje sve raznolikije, migracije su sve češće i sve je više neizvornih govornika kojima treba omogućiti prikladne načine učenja hrvatskoga kao stranoga, ali i njihovih matičnih jezika. Brojni primjeri iz prakse potvrđuju da to još uvijek nije slučaj i da postoje učenici kojima je hrvatski strani jezik i koji su prisiljeni učiti ga prema propisanome Nastavnome planu i programu za hrvatski jezik za osnovne škole, samo sa smanjenom satnicom (usp. Cvikić, Tomek 2003: 127–128).

Podaci iz literature pokazuju da austrijski obrazovni sustav u mnogočemu može biti uzor hrvatskome. U skladu sa znanstvenim dokazima da bolja ovladanost materinskim jezikom olakšava savladavanje stranoga jezika, u austrijskim se školama nudi nastava na više od dvadeset materinskih jezika, uz institucionaliziranu nastavu njemačkoga kao stranoga ili drugoga jezika (usp. Blüml 2012: 51–52). Iz navedenih tvrdnji i zapažanja mogu se izdvojiti ključni elementi koji nedostaju hrvatskoj jezičnoj politici. Za početak, kako bi se hrvatski jezik zaštitio i kako bi se njegov status učvrstio, potrebno je standardizirati testove za svaki stupanj prema Zeroju, odrediti koja je razina znanja hrvatskoga potrebna za pojedine svrhe (usp. Udier, Jelaska 2008: 240). Možda čak i najvažnije, potrebno je obrazovati profesore u poučavanju hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, školovanje učiniti pristupačnim svim učenicima, a ne samo izvornim govornicima hrvatskoga jezika. Kao ključan zahtjev svakako je važno naglasiti poticanje integracije, a ne asimilacije neizvornih govornika, koji svoju specifičnu jezičnu situaciju trebaju osvijestiti kao prednost, a nikako kao nedostatak.

8. Zaključak

Hrvatski je jezik u Austriji desetljećima svoje mjesto pronalazio unutar umjetno stvorenoga bosanskog/hrvatskog/srpskog jezika, vrlo nepovoljnoga za status, položaj i identitet svakoga od navedenih triju jezika. Ovim je radom potvrđeno da je hrvatski jezik u novije vrijeme u Austriji konačno prepoznat kao samostalan jezični sustav, što i jest, te se kao takav uklopio u nastavni proces i standardizirane ispite znanja. Činjenica da se hrvatski jezik kao samostalan predmet na austrijskoj maturi pojavljuje kao strani jezik u gotovo svim tipovima viših srednjih škola vrijedna je isticanja i pohvale.

U radu je pokazano da učenici hrvatski jezik uglavnom mogu polagati kao drugi ili treći strani jezik, ovisno o vrsti škole. Učenici zanatske škole zasada jedini imaju mogućnost polaganja hrvatskoga kao prvoga stranog jezika, ali nema razloga da se s vremenom ta mogućnost ne pruži i učenicima ostalih škola. Osim što se hrvatski na maturi može polagati kao strani, može se polagati i kao materinski jezik, čime pripadnici hrvatske nacionalne manjine ostvaruju prava koja im zakonom pripadaju. Zaključak je da je višestrukost izbora pri polaganju mature iz hrvatskoga jezika vrijedna i dobrodošla za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i iseljenih hrvatskih skupina u Austriji jer potiče integraciju hrvatskoga stanovništva, jača svijest o važnosti njegovanja hrvatskoga jezika i identiteta u inojezičnoj okolini te austrijsko društvo kroz raznolikost čini bogatijim. Analiza ispita pokazala je manje jezične ili sadržajne nedostatke te je otvorena za daljnja istraživanja. Ipak, činjenica da se ispiti iz hrvatskoga uopće provode na maturi izvan Republike Hrvatske mnogo je vrijednija pažnje.

Osim što hrvatski jezik mogu polagati na trima razinama, učenici imaju mogućnost polaganja pismenoga i(li) usmenoga ispita. Na temelju uvida u heterogenu jezičnu situaciju hrvatskih iseljenika zaključeno je da je navedeno iznimno pozitivno za učenike jer im se na taj način pruža mogućnost maturiranja iz hrvatskoga jezika, iako možda nisu kompetentni u svim vidovima uporabe hrvatskoga jezika. Poticanjem uporabe hrvatskoga jezika, makar djelomične, štiti se i promiče hrvatski jezik u inojezičnoj okolini. Ovim se radom istaknuo trud austrijskoga društva da hrvatski jezik, ujedno jedan od službenih jezika Europske unije, pronađe svoje mjesto u njemu. Takav pozitivan i ohrabrujuć primjer trebaju slijediti i ostale države u kojima je hrvatska zajednica mnogobrojna, ali i sama Republika Hrvatska koja još uvijek nedovoljno truda ulaže u p(r)oučavanje hrvatskoga kao stranoga jezika. Navedena zapažanja, komentari i opisi otvaraju prostor za daljnja proučavanja statusa hrvatskoga kao stranoga i materinskoga jezika u Austriji, ali i drugim inojezičnim okolinama.

9. Literatura

1. Banković-Mandić, Ivančica (2013) Izgovorna kompetencija. U: *Hrvatski B1: opisni okvir referentne razine B1*, ur. Ana Grgić i sur. Zagreb: FF press. Str. 233–240.
2. Blüml, Karl (2012) Iskustva u nastavi njemačkog kao stranog jezika i njemačkog kao drugog jezika u Austriji. U: *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika. Okviri za uključivanje inojezičnih učenika u odgoj i obrazovanje na hrvatskome jeziku*, ur. Marijana Češi i sur. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 51–55.
http://www.azoo.hr/images/izdanja/Inojezicni_ucenik_web.pdf (pristup: 15. lipnja 2018)
3. Cvikić, Lidija i Marija Bošnjak (2008) Teorijski okvir razredbenoga ispita inojezičnoga hrvatskoga. U: *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, vol. 2, br. 6. Str. 183–197.
4. Cvikić, Lidija i Tatjana Tomek (2003) Hrvatski – prvi strani jezik. U: *Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini II: teorijska razmatranja, primjena*, ur. Dunja Pavličević-Franić i Melita Kovačević. Zagreb, Jastrebarsko: Sveučilište u Zagrebu, Naklada Slap. Str. 126–135.
5. Cvikić, Lidija, Zrinka Jelaska i Lada Kanajet Šimić (2010) Nasljedni govornici i njihova motivacija za učenje hrvatskoga jezika. U: *Croatian Studies Review*. Split: Filozofski fakultet, Centar za hrvatske studije, vol. 6, br. 1. Str. 113–127.
6. Grgić, Ana i Milvia Gulešić Machata (2015) Značajke i namjena priručnika. U: *Hrvatski B2: opisno referentni okvir razine B2*, ur. Milvia Gulešić Machata i Ana Grgić. Zagreb: FF press. Str. 15–19.
7. Hržica, Gordana, Nevena Padovan i Melita Kovačević (2011) Društvenojezični utjecaj na dvojezičnost – hrvatske dvojezične zajednice u Istri i Beču. U: *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, vol. 2, br. 12. Str. 175–196.
8. Jelaska, Zrinka (2003) Hrvatski jezik i višejezičnost. U: *Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini II: teorijska razmatranja, primjena*, ur. Dunja Pavličević-Franić i Melita Kovačević. Zagreb, Jastrebarsko: Sveučilište u Zagrebu, Naklada Slap. Str. 106–125.
9. Jelaska, Zrinka (2012) Ovladavanje materinskim i inom jezikom. U: *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika. Okviri za uključivanje inojezičnih učenika u odgoj i obrazovanje na hrvatskome jeziku*, ur. Marijana Češi i sur. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 19–33.
http://www.azoo.hr/images/izdanja/Inojezicni_ucenik_web.pdf (pristup: 14. lipnja 2018)

10. Jelaska, Zrinka (2014) Vrste nasljednih govornika. U: *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, vol. 1, br. 17. Str. 83–105.
11. Jelaska, Zrinka i suradnici (2005) *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
12. Jindra, Silvija (2012) Razvijanje interkulturalnih kompetencija u školskoj svakodnevici. – Kakav doprinos pruža obrazovanje nastavnika u Austriji. U: *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika. Okviri za uključivanje inojezičnih učenika u odgoj i obrazovanje na hrvatskome jeziku*, ur. Marijana Češi i sur. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 57–60.
http://www.azoo.hr/images/izdanja/Inojezicni_ucenik_web.pdf (pristup: 14. lipnja 2018)
13. Kinda-Berlakovich, Andrea Zorka (2006) Hrvatski nastavni jezik u Gradišću u školsko-političkome kontekstu. U: *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, vol. 1, br. 1. Str. 27–35.
14. Kinda-Berlakovich, Andrea Zorka (2011) Razvojni put književnog jezika gradišćanskih Hrvata do regionalnog hrvatskog standardnog jezika. U: *Croatica et Slavica Iadertina*, vol. 7/2, br. 7. Str. 377–387.
15. Medved Krajnović, Marta (2010) Neurolingvistički, psiholingvistički i psihološki okviri OVII-a. U: *Od jednojezičnosti do višejezičnosti. Uvod u istraživanja procesa ovladavanja inim jezikom*. Zagreb: Laykam international. Str. 49–85.
16. Nazalević Čučević, Iva (2013a) Opis razine B1 prema ZEROJ-u: komunikacijska kompetencija, jezične aktivnosti i strategije, kontekst korištenja jezikom, tekst. U: *Hrvatski B1: opisni okvir referentne razine B1*, ur. Ana Grgić i sur. Zagreb: FF press. Str. 17–33.
17. Nazalević Čučević, Iva (2013b) Pragmatična kompetencija. U: *Hrvatski B1: opisni okvir referentne razine B1*, ur. Ana Grgić i sur. Zagreb: FF press. Str. 35–42.
18. Nazalević Čučević, Iva (2015) Pragmatična kompetencija. U: *Hrvatski B2: opisno referentni okvir razine B2*, ur. Milvia Gulešić Machata i Ana Grgić. Zagreb: FF press. Str. 41–53.
19. NCVVO (2015) Hrvatski kao ini jezik. Ispitni katalog.
http://dokumenti.ncvvo.hr/HRV_INI_B2/Katalog_INI_hrv_b2.pdf (pristup: 19. lipnja 2018)
20. NCVVO (2017) Ispitni katalog za državnu maturu u šk. godini 2017/2018. Njemački jezik.

- <https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2017/10/NJEMACKI-2018.pdf> (pristup: 13. lipnja 2018)
21. Pavličević-Franić, Dunja (2012) Inojezično usvajanje hrvatskoga kao nasljednoga jezika u hrvatskoj nastavi u inozemstvu. U: *Hrvatska nastava u inozemstvu*. Priredili: Ante Bežen i Milan Bošnjak. Zagreb: MZOS, Učiteljski fakultet. Str. 181–197.
http://www.iusinfo.hr/UsefulDocs/..%5CAppendix%5CDDOKU_HR%5CDDHR20120101N105_25_1.pdf (pristup: 22. svibnja 2018)
22. Popis škola s nastavom na jeziku i pismu nacionalnih manjina u šk. godini 2017/2018.
<https://gov.hr/UserDocsImages/Moja%20uprava/Popis-%C5%A1kola-manjine%202017-2018.pdf> (pristup: 21. lipnja 2018)
23. Prpić, Martina (2009) Predmetni kurikuli za strane jezike u višem srednjem obrazovanju u europskim zemljama – komparativni prikaz. U: *Metodika: časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, vol. 10, br. 1. Str. 112–128.
24. Ščukanec, Aleksandra (2011) *Njemačko-hrvatski jezični dodiri u Gradišću*. Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.
25. Udier, Sanda Lucija (2013a) Gramatička kompetencija. U: *Hrvatski B1: opisni okvir referentne razine B1*, ur. Ana Grgić i sur. Zagreb: FF press. Str. 157–174.
26. Udier, Sanda Lucija (2013b) Pravopisna kompetencija. U: *Hrvatski B1: opisni okvir referentne razine B1*, ur. Ana Grgić i sur. Zagreb: FF press. Str. 241–244.
27. Udier, Sanda Lucija (2015) Gramatička kompetencija. U: *Hrvatski B2: opisno referentni okvir razine B2*, ur. Milvia Gulešić Machata i Ana Grgić. Zagreb: FF press. Str. 247–271.
28. Udier, Sanda Lucija i Zrinka Jelaska (2008) Službena provjera poznavanja inojezičnoga hrvatskoga jezika. U: *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, vol. 2, br. 6. Str. 237–255.
29. Ur. Marijana Češi i sur. (2012) Program hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik. U: *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika. Okviri za uključivanje inojezičnih učenika u odgoj i obrazovanje na hrvatskome jeziku*, ur. Marijana Češi i sur. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Str. 89–114.
http://www.azoo.hr/images/izdanja/Inojezicni_ucenik_web.pdf (pristup: 16. lipnja 2018)
30. Vijeće Europe (2005) *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje i vrednovanje*. Zagreb: Školska knjiga.

Internetske stranice

1. Austrijski obrazovni sustav. <http://www.bildungssystem.at/> (pristup: 18. svibnja 2018)
2. Dvojezična nova srednja škola u Velikom Borištofu. <http://www.znms.at/index.php/de/> (pristup: 28. svibnja 2018)
3. Dvojezična savezna gimnazija u Borti. <http://www.bg-oberwart.at/> (pristup: 28. svibnja 2018)
4. Federalno ministarstvo obrazovanja, znanosti i istraživanja. <https://www.bmbwf.gv.at/> (pristup: 5. svibnja 2018)
5. Grad Beč. <https://www.wien.gv.at/bh-hr-sr/> (pristup: 4. svibnja 2018)
6. <http://www.kroativ.at/hr/clanak/politika/broj-hrvata-u-austriji-u-stalnom-porastu-877> (pristup: 10. lipnja 2018)
7. Informacije o zanimanjima. <http://www.wien.bic.at> (pristup: 15. svibnja 2018)
8. Obrazovanje nacionalnih manjina. <https://mzo.hr/hr/rubrike/obrazovanje-nacionalnih-manjina> (pristup: 19. lipnja 2018)
9. Pedagoška visoka škola u Gradišću. <https://www.ph-burgenland.at/> (pristup: 22. svibnja 2018)
10. Pravilnik o polaganju državne mature. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_01_1_35.html (pristup: 17. lipnja 2018)
11. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN> (pristup: 20. lipnja 2018)
12. Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske. <http://www.hrvatiizvanrh.hr/hr/hmiu/hrvatska-manjina-u-republici-austriji/3> (pristup: 9. lipnja 2018)
<http://www.hrvatiizvanrh.hr/hr/hmiu/hrvatsko-iseljenistvo-u-republici-austriji/18> (pristup: 9. lipnja 2018)
13. Sveučilište u Beču. <https://www.univie.ac.at/> (pristup: 22. svibnja 2018)
14. Sveučilište u Innsbrucku. <https://www.uibk.ac.at/> (pristup: 22. svibnja 2018)
15. Sveučilište „Karlo-Franzens“ u Grazu. <https://www.uni-graz.at/> (pristup: 22. svibnja 2018)
16. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_12_155_2532.html (pristup: 17. lipnja 2018)

10. Popis priloga

Tablica 1: *Obrazovni sustav*

Tablica 2: *Govornici i hrvatski jezik*

Tablica 3: *Struktura pismenoga ispita u gimnazijama i višim stručnim školama*

Slika 1. *Jedine dvije dvojezične hrvatske škole u Austriji – položaj na karti Gradišća*

(prazna karta preuzeta s: <https://d-maps.com/m/europa/austria/burgenland/burgenland68.gif>,
ostalo dodala autorica rada)